

500
525/XV.
A NYIREGYHÁZI ÁG. HITV. EVANG.

FŐGYMNASIUM

XXIX-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1892 – 93-dik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:
MARTINYI JÓZSEF,
IGAZGATÓ.

NYIREGYHÁZÁN
NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1893.

TARTALOM.

	Lap
I. Egy szabolcsi műemlék	3
II. Főgyimnasiunai tanács	28
III. Tanárok	29
IV. Elvégzett tananyag	31
Jelentés a tanévről	42
V. Érettségi vizsgálat	64
VI. Tápintézet	66
VII. Tanári nyugdíjintézet	68
VIII. Könyv- és szertár	69
IX. A tanulók érdemsorozata	76
X. Statisztikai adatok	87
XI. Figyelmeztetés a jövő tanévre	91

A NYIREGYHÁZI ÁG, HITV, EVANG.

FŐGYMNASIUM

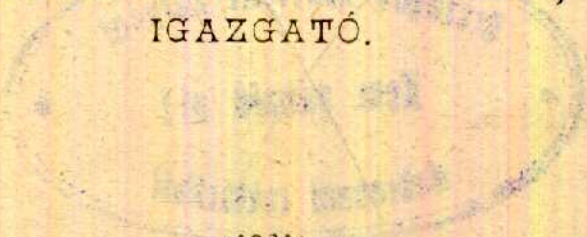
XXIX-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1892 - 93-dik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:
MARTINYI JÓZSEF,
IGAZGATÓ.

NYIREGYHÁZÁN
NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1893.

Egy szabolcsi műemlék.

(A nyirbátori ref. templom.)

I.

Az 1891/92. tanév tavaszán az ötödik osztály növendékeinek egy részével kirándultam Nyirbátorba, hogy nekik az ottani csúcsíves stülü templomról egyet-mást elmondjak.

Tanítványaim e része a görögnyelv helyett a rajzot választotta tantárgyul, evvel kapcsolatban egyet-mást hallott a néhány elméleti órán a csúcsíves építészetéről. Rendkívül szerettem volna azonban e stült valamely műemléken elmagyarázni, oda kívántam a kassai domot vagy a budai sz. Erzsébet templomot, de utóbb is a nyirbátori ref. templom meglátogatására határoztam el magamat.

A városka közel van ez a főelőnye, de azért a műemlék sem érdektelen.

Később az ottani műemlékek tüzetesebb leírását tűztem ki célomul és többszöri kirándulásaim eredményét teszik azok a rajzok, melyek mellékelve vannak. A templom eddig ismertette még nem volt.

Most, mikor a kegyelet párosulva a műismerettel mindinkább védelmébe veszi az elmúlt idők alkotásait, időszerűnek tartom, hogy szélesebb körben ismertessem meggyénk ez egyetlen nagyobb arányu műemlékét és véleményemet első sorban itthon, tanítványaim tanuságára, intézetünk értesítőjében mondjam el.

A dolog első sorban minket érdekel. Maga a templom nem tartozik ugyan hazánk elsőrangu ilyen egyházai közé, egyszerű egyhajós befejezetlen templom az, de később kori berendezése (történelmi érdekességétől eltekintve is) rendkívüli műbecscsel bír.

Az építés a XV. században, tehát a csucsíves stülü korszakában és pedig e művészi korszak utolsó idejében ment végbe.

Szükségesnek tartom, mielőtt a tulajdonképeni leírásra áttérnék az olvasónak e stylról, annak lényegéről egyet-mást elmondani, hogy a későbbi fejtegetések érthetőkké váljanak.

A csucsíves (helytelenül goth) styl a maga teljes egészében francia találmány. A XII. század elsőfelében tűnik fel először Párisban s később elterjed, uralkodik csaknem mindazon államokban melyek a nyugati kereszténységhez tartoznak.

A modor szerkezetére teljesen elüt úgy az antik, mint őt a megelőző román építészettől s ennél fogva teljesen mások formái is.

A csucsív, a styl e jellemző idoma e szerint nem diszitó forma hanem szerkezeti tag.

Tudvalevő dolog, hogy főfeladata az építészetnek egy teret minden oldalról elzárni, befödni, minél ügyesebben, szépen és a mi fő használhatóan.

E feladatnak különféle módon való megoldása különféle szerkezeti formákat követel.

A görög építészet úgy szerkeszti a tetőt, hogy erős kőgerendákkal (epistylon) köti össze az oszlopokat, ezeken keresztül újabb kőgerendákat fektet össze kötvén velük az által ellenes falakat vagy oszlopsorokat s ilyen módon a kőgerendák egy hálózatát hozza létre. A háló egyes négyszögű nyílásait aztán lapos kőtáblákkal borítja be s hogy az óriás súlyon könnyítsen, még ezt is négyszögű vájt lyukakkal látja el.

A mennyezet szerkezete tehát elég egyszerű, a főgerendák és falak hordozták a keresztgerendákat, a keresztgerendák a kőlapokat. Egyik a másikra volt fektetve, s mindez rendszeren kőből volt.

Belátható, hogy ily szerkezet mellett lehetetlenné vált nagyobb területek befedése, mindazonáltal ily szerkezet mellett is egy klasszikus modor jött létre, mely mai napig is mintának tartatik. A vízszintesen egymásra fektetett szerkezeti tagok hozták létre a görög építészet vízszintes egyszerű vonalait, mely a gerendázat és párkányzat szerkesztésében nyilatkozik. A római építészet egy új szerkezeti elemet, a félköríves boltozást hozza be, s ugyanezt a szerkezetet fogadja el a román építés is régi (főleg római) hagyományok alapján.

A haladás a görög szerkezethez képest óriási. A boltozás lehetővé teszi nagy területek befödését.

A mennyezet biztossága nincs többé a két végükön alátámasztott kőgerendák *relatív erősségére* alapítva, mely annál kisebb, minél hosszabbak s vékonyabbak e tagok. Az ék-alaku kőből vagy téglából összeillesztett boltozatban az anyagrészek *visszaható ereje* van felhasználva s ez sokkal merészebb és elmésebb szerkesztést enged meg.

Mindazonáltal úgy a félköríves, mint az elliptikus boltozatnak hátrányai is vannak, melyek nagyobb arányu építkezéseknél igen érezhetőkké lettek.

A boltozatnak oldalnyomása sokkal nagyobb, mint függélyes nyomása. A bolt, mely két falra van helyezve, sokkal inkább feszíti a hordozó falat szerte, kétfelé, mintsem nyom lefelé.

A román építészet, hogy a nyomást ellensúlyozza, aránytalanul vastag falakat alkalmazott, s ilyen módon építményeinek a nehézkesség, tulságos erősség, tömegesség jellemét adta meg. A boltozás kérdését teljesen megoldani csak a XII. század francia építészeinek sikerült.

A megoldás két irányban történt.

Először is választottak egy boltformát, melynek oldalnyomása kisebb, mint a félköríves boltté: a csucsívet.

Másodszor: kitalálták a boltozat oldalnyomását ellensúlyozó tagot: a támaszt. (Srebe, Contrefort.)

A csucsív és támasz teszi a csucsíves vagy francia styl két fő elemét, s e kettőnek ügyes összeillesztése tette lehetővé a középkori építészek merész terveinek kivitelét.

Templomaik belseje két sor pillér által rendszeren három (néha öt) hajóra van osztva. A pilléreknek vagy töveknek (Schaft) megfelelőleg a fal átellenes részéből is szöknek ki faltövek. Ezekkel együtt a tövek négyszögű osztályokat képeznek, melyeknek négy tő vagy faltő képezi négy csucsát. E négy tövön nyugszik a keresztbolt. E keresztbolt azonban a csucsíves építészetben teljesen új alakban jelenik meg. A keresztboltozat metszsvonaláiban gerinczek dudorodnak ki s ezek kötik a szomszédos töveket, haladnak diagonális irányban az általellesenes tövekhez.

E rendszeren gazdagon tagozott gerinczek képezik a boltozat vázát, vezetik a nyomást a tartó tövekre. A köztük elterülő bolt felület: a *boltsüveg* vékony, gyenge és csak kitöltésül szolgál.

A tőre vagy faltőre összefutott gerinczek nyomását a kívül álló támasz veszi át. Ha a templom három hajós és a főhajó magasabb a két mellékhajónál, a támasz nem emelkedhetik a főhajó fala mellett, akkor kívül a mellékhajó fala mellől emelkedik és egy ívvel áthidalva a mellékhajót, oda-feszül, nekitámaszkodik a főhajó boltozatának.

Átvéve a külső támasz a boltgerinczek nyomását, a belső hordozó tő igen vékony lehet. Tényleg úgy is van, hogy a tő ereje megfordított viszonyban van a támasz vastagságával.

Minél erősebb a támasz, annál gyengébb lehet a tő és megfordítva.

Ime látjuk, hogy ez új styl a régivel ellentétben egész más elven alapul. A régiben az egymásra rakott tagok egymásra passiv ellenállást gyakoroltak, egyik hordozta a másikat.

A csúcsíves stylben az activ ellenállás elve jut érvényre. Bámulatós módon van a boltozat nyomása gerinczek által egy helyre összpontosítva azért, hogy ott egy más támasz vagy ívtámasz nyomása által ellensúlyoztassék.

Az a szép frázis tehát, hogy a görög építészet maga a nyugalom, a csúcsíves ellenben a mozgás, igen mély értelmű és első sorban a szerkezeti különbségre vonatkozik.

Az is természetes azonban, hogy az antik építészet tiszta horizontális vonalai, nyugalma nem lehetnek meg csúcsívesben, hanem helyet engednek a keskenyebb felfelé törő formáknak a milyen a támasz, az ablak s a tető.

* * *

Sajnos, hogy csúcsíves építményeink között egy sincs a mely francia iskolába volna sorozható, a mely pedig a legkiválóbb tipust teremtette meg.

Ennek főoka a Franciaországtól való nagy távolság s a közvetlen összeköttetés hiánya. Mi már e modort is elnémetesítve vettük át német szomszédainktól. Legfényesebb csúcsíves műemlékünket: a kassai domot ugyan egy francia

építész Villard de Honnecourt kezdé építeni, de ez — a pártfogó V. István halála után — eltávozott, még mikor az alap falakat rakták s az építés folytatását német mester vette át. Ilyen formán hiányzik nálunk a három hajós ívtámasz templom. Egyházaink legnagyobbjai ugynevezett „csarnok templomok“ vagy is olyanok, melyekben a három hajó egy magasságra van emelve s egy óriás nyeregtetővel befogva. Ez a rendes német típus, melyre kitűnő példa a bécsi Szt. István templom.

* * *

Térjünk tulajdonképi tárgyunkra. Templomunkkal mint műemlékkel először e század elején foglalkozott egy bizottság, a mit egy memorandumszerű okmány 1810. aug. 10-ről bizonyít, mely a felső-szabolcsi ref. egyházmegye kállói levéltárában van meg.*)

A bizottságot, a bátori műemlékek romlására figyelmessé tétetvén, tiszántuli superintendentiális gyűlés küldte ki azon határozattal, hogy: „Nagytiszt. Esperes Peleskei Miklós és Coadjutor Curator M. Conziliárius Bay István urak, Fő szolga Biró, tekintetes Patay István és Theologiae professor Tiszteletes Budai Ezsaiás urak, magok közt valami bizonyos időt határozván, menjenek el Bátorba, vizsgálják és ítélik meg, mit kelljen ezen dologban cselekedni, hogy a mostani nép a maradéktól érzéketlenséggel, tiszteletlenséggel és háládatlansággal ne vádoltassék. Tegyenek olyan rendelést, hogy valahol (a hol illendőnek látják) a fejedelem képe a templom falával valami vékony fallal összefoglaltassék.“

A bizottság kintjárt Bátorban s 1811. évi január 14-én beadott Relatió-jában a templom építése felől így vélekedik.

„Alább irttak a főtiszt. Superintendenciától deputáltatván a végre, hogy a nyirbátori helv. vallástételt követők templomában romladosásban levő márvány képét *Báthori Gábor* fejedelemnek vizsgálják meg és róla oly proiectumot tegyünk, hogy az több-több romladosásnak ne legyen kitétetve, hanem inkább mint fejedelem monumentuma, illendő helyen s illendő gondviselés alatt tartódják december 20-ik

*) Az okmány egész terjedelmében a „Nyírvidék“ 1892. évi 38. számában közzétett. Onnan vettem át.

napján 1810-ben Nyirbátorban összejöttünk, a hol is vizsgálódásunkat nemcsak az említett márványképre, hanem egyuttal magára a templomra, annak régiségére és a Báthori familiának ott található más monumentumára is sat. kiterjesztvén, mindazokról alázatosan referálni kötelességünknek esmértük, ekképen.

A nyirbátori reformátusok temploma épült a XV-ik század végén, amint hihető, *Báthori István* erdélyi vajda azon kincsének egyrészéből, melyet a kenyérmezei győzelemkor, 1479-ben nyert a töröktől. Hogy ez a főember nyert kincsének egy részét buzgóságból s háládatosságból templom építésére szánta, azért hihető, mert más hasonló cselekedetei is maradtak emlékezetben; nevezetesen: hogy azon a helyen, hol a kenyérmezői harcban lovával együtt a földre esett és halálos veszedelemben forgott, kápolnát építtetett; ezen kívül, hogy azon veszedelemből lett megszabadulásáért a lorettói Máriának a maga egészen ezüstből öntött pánczélos képét ajándékozta, ilyen felirattal: „Magnificus Dominus Comes de Bathor Wajvoda Transylvaniae et Sicularum Comes, in honorem Dei Genetricis, quod per intercessionem eiusdem Virginis gloriosae, a quodam periculo anxius liberatus fuit anno 1845 dicavit.“ Oda mutat az is, hogy a nyirbátori templom ajtaja felső küszöbje felett nem régiben is ott volt a Báthori István vajda czimere, ilyen alól irással: *Stephani de Bathor Wajvoda, anno 1488.* mely czimer és irás már most, minekutánna az ajtó eleibe porticus építtetett, előbbeni helyéről kivétetvén, hogy jobban szembetűnne, a porticus frontjába tevődött. A templom felépíttetését mindazáltal nem maga a vajda Báthori István, hanem annak testvére, a kire kincseit hagyta (magának mint egész életében nőtelen embernek, gyermekei nem lévén), ugy mint az ecsedi vár építőjének, Báthori Andrásnak ugyancsak András nevű fia vitte véghez; mely megtetszik a templom ajtaja felett levő ezen inscriptióból: „Ad honorem Magni Dei eiusque Matris, Mariae Virginis intemerate ac Divi Georgii Martinus, Andreas, Andreae de Bathor filius, suis impensis a fundamentis extruxit ob pietatem.“

Közöltem a bizottság véleményét szószerint, de mielőtt a templom történetére vonatkozólag én is elmondanám néze teimet vizsgáljuk meg magát a templomot.

A mint az alaprajzból látható, templomunk egy hajós, három oldalú szentély (apsis) zárással, mely oldalak a szabályos nyolcz szög három oldalát képezik.

Daczára annak, hogy egész tervezett hosszúságában nincs kiépítve, hosszúsága (mely belől 42.54 méter), szélességéhez képest (mely 11.5 méter) meglehetősen nagy.

Nyugoti homlokzatához egy torony csatlakozik, a déli fal irányába illeszkedvén. Északi oldalán (M), közvetlen a szentély mellett, egy négyszögű kis épület csatlakozik hozzá, mely hajdan talán sekrestye vagy kincstár lehetett.

Déli oldalán a mostani bejárat előtt egy pitvar van (P), mely azonban, mivel újabb keletű, az alaprajzon csak kitöltetlen vékony vonalokkal van jelölve, a déli homlokzat rajzán pedig teljesen elmaradt.

A mi az alaprajzon első tekintetre feltűnik, az a teljes rendszertelenség és a szimmetria hiánya.

A déli fal legvékonyabb; ezen négy ablak s egy ajtó van. A szentélynek már csak a dél felé fekvő oldalán van ablak, a többi záró fal ablaktalan.

A támaszok a déli falon teljesen jól vannak elhelyezve, de az északi falon három helyről hiányoznak (A jelenleg rosszul odaillesztett támaszok újabb esinálmányok és világosabb tónussal vannak jelezve az alaprajzon.

A nyugoti aránylag igen vastag falba egy diszkapu van vágva a torony mellett, mely ajtó eredetileg a főbejárat lehetett. Felette egy elfalazott ablak van.

A templom mennyezetét egy meglehetősen összetett gerinczetű hálóbolt képezi, mely, a mint az alaprajzunkon is látható nyugatfelé nincs befejezve, hanem az ott levő vastag fal egyszerűen s durván elmetszi.

Hiányozván mindennemű felirat, czimer, vagy adat magáról a templomról (nem a berendezésről) kénytelenek vagyunk a templomépítés idejére és körülményeire magából a műből következtetni.

Hogy a templomot 1488. után nem építették, kitűnik Báthori István ilyen évszámmal ellátott renaissance stílusú czimeréből, mely most a pitvarajtaja felett van befalazva. Hogy azonban a mű a XV. század közepe előtt már meg lett volna, annak ellene mond stílusja, mely — mint később a részletezésnél látni fogjuk, — teljesen a hanyatlás bélyegét viseli magán.

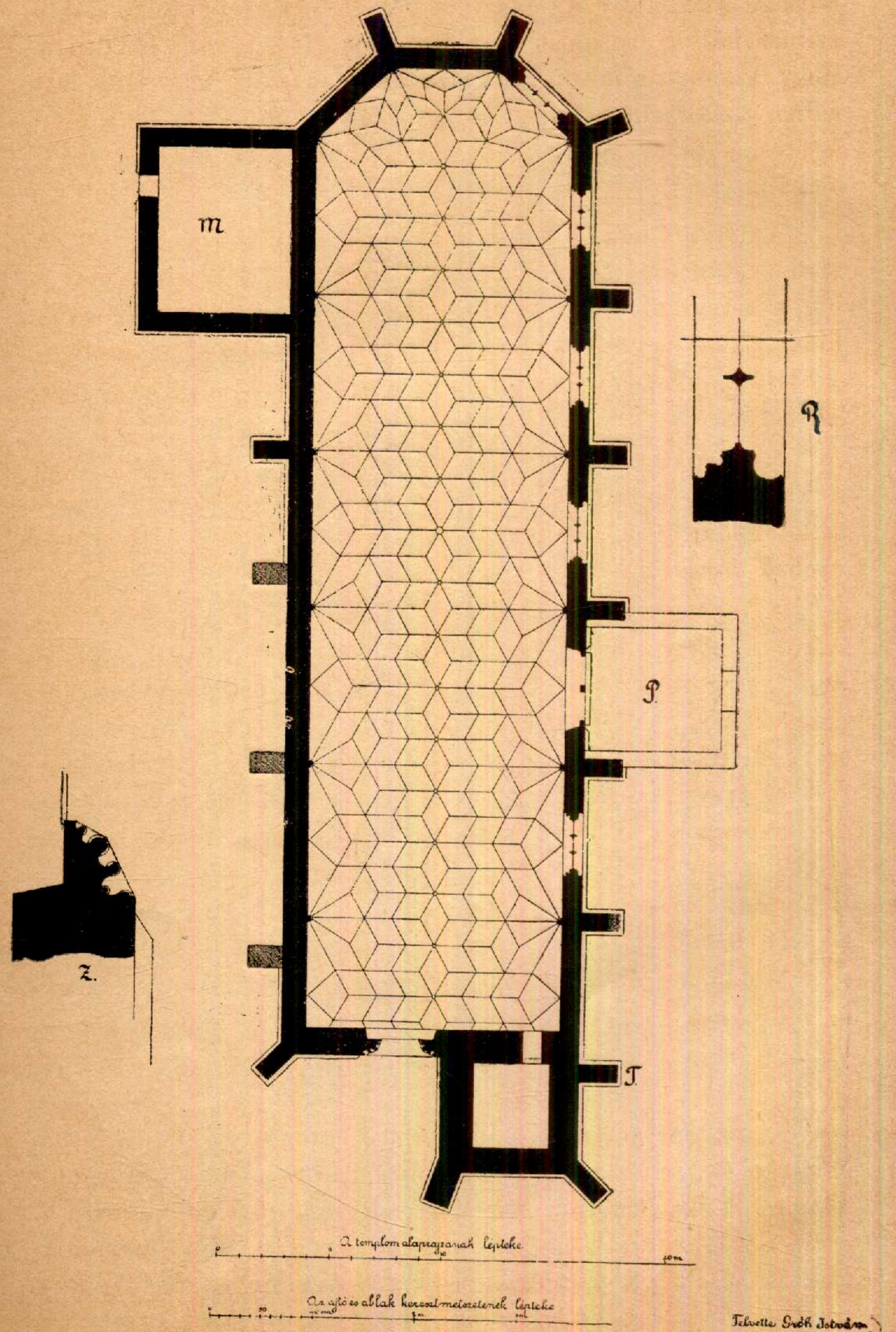
Valószínű, hogy a templom szerzetes templom volt. A zárda talán északi oldalon ott érintkezett a templommal a hol a támaszok (nem az ujjbakat értem) és az ablakok hiányoznak. Igaz ugyan, hogy — legalább a földszíne felett — e helyen építménynek nyoma nincs, de azért a feltevés nem lehetetlen.

Maga a terv nem volt szegény, de a kivitel szegényes. A különben téglá épület kő részei: a diszajtó béléte, az ablak bélétek, faltövek s a gerinczek puha, omlatag, rossz kőből vannak faragva.

A legnagyobb sérelem azonban akkor esett a terven, a mikor a hosszajót (melynek először keleti vége lett készen) egy vastag záró fallal, a boltozat szerves befejezése nélkül elmetstették. A déli oldal utolsó előtti támasza (T) szabályszerű távolságban van a többitől, s ez mutatja, hogy az építést ez irányban már meg is kezdték mielőtt, az építők az erőszakos megszakításra határozták volna el magukat. A záró falhoz aztán zömök, erődhöz hasonló tornyot csatoltak, mely lőrészerű ablak nyílásokkal van ellátva s mely különben szintén befejezetlen.

Mindeme szabálytalanságokból azt következtethetjük, hogy az építőknek elég pénz nem állott rendelkezésükre, a mi viszont nem mutat arra, hogy az építő valamely hatalmas fő ur (Báthori) lett volna.

Különben is oly czimer, melyből következtetni lehetne hogy az építéshez a Báthoriaknak valami közük volt, a templomon sehol sem fordul elő. Már pedig e kor templomaiban a gerinczek összefutásánál, a zárókövek rendszeren magukon szokták viselni, a pártfogó, vagy adományozó nevét és czimerét.

A nyirbátori ev. ref. templom alaprajza.

Ez még inkább ellene mond az összeköttetésnek, mint az a szegénység, a mi magát a templom tagozatait jellemzi.

* * *

A mint említettem a templom egyetlen hosszhajóból áll. Külön keskenyebb kiugró szentélye nincs, a sokszögű zárás a hosszhajó párhuzamos oldalfalait fogja be.

A hosszhajó gyenge faloszlopokkal hat osztályra van osztva, a mely beosztásnak a déli homlokzaton odaépített támaszok megfelelnek. Az utolsó osztály nyugot felé nincs befejezve, hanem el van vágva, támasza ellenben jó helyen áll.

Az osztályokat elválasztó faloszlopok henger alakúak, a falból valamivel többel mint félttestökkel kiállnak. Törzsük átmérője csak 23 cm. E faloszlopok alól, egy ugyancsak henger alakú kevésbé kiugró piedesztállal kezdődnek, melynek teste spirális irányu canellure-ökkel van ékítve. E kiálló piedesztálok a legtöbb faloszlopról most le vannak faragva, hogy helyet adjanak a szorosán fal mellé helyezett templomi padoknak.

A felfelé szökő faloszlop körülbelől kétharmad magasságában megszakad, illetőleg egy kis talpazattá szélesedik, készen egy szobor elfogadására. A megszakítás és az ennek megfelelő szobor fülke a falban csaknem két méter hosszú. A szobor piedesztálját oszlopfőszerű tag alkotja, melynek szerkezete az egyes faloszlopokon más-más. Mindannyi azonban több kevesebb lemezből és gyűrüből van összetéve.

A faloszlop folytatása közvetlen a fülke fölött nem kezdődik disztetővel — baldachinnal — (a mint azt az ember ily compositió mellett elvárná), hanem egyszerű lecsüngő elvágott hengerrel. Valamivel feljebb az oszloptest kiszélesedik ugyan egy kapitéllé, (melynek itt semmi értelme sincs) azután ismét visszatérve eredeti alakjához folytatja utját felfelé a boltozatig.

A faloszlop befejező kapitélje ugyancsak változatos alkotású. Van egyszerű és összetettek s van köztük csinos is. Mindannyian domboru és homoru gyűrűkből és lemezekből vannak összetéve.

A mint a leírásból is kivehetni a faloszlop szerkesztése az egészséges építészeti érzék kiveszésére vall. A faloszlop

megszakítása egy szobor kedvéért, mutatja, hogy e tag fontosságával az építő nem volt tisztában s nem fogta fel azt a lefutó boltgerinczek támasza és folytatása képen. Igaz ugyan, hogy itt a faloszlop gyengeségénél fogva mint a boltozat valóságos hordozója nem szerepelhet, (lévén ez a falak és a támaszok feladata), de igen is jelzi azt, s e jelzés elmulasztása szitén hiba. E felfogás a styl haldoklásának idejére vall.

A faloszlop feje felett összesen hét gerincz ágazik ki, melyek közül kettő falgerincz egy keresztgerincz, a többi diagonális irányban halad. A gerinczek eredetöknél, a kapitél felett csak kevésbé domborodnak ki, e bekezdések is a hajlitott fára emlékeztető tagokkal vannak átfonva.

A fa tulajdonságának kőben való kifejezése szintén a styl hanyatlásának egyik jele. A töből átlós irányban kifutó gerinczek nem a saját, hanem a harmadik szomszédos osztály átellenes faloszlopa felé tartanak s ily módon egy hálós gerincz rendszer keletkezik, mely az apsis záródásnál még komplikáltabbá válik. Ily gerincz szerkesztés mellett lehetetlen a gerinczeket a boltozat hordozó váza gyanánt tekintelnünk. Különben is a boltozat, (melynek vastagsága jelentékeny: 18.54 m.) első pillanatra teljesen az egyszerű félköríves dongabolt hatását teszi a szemlélőre, melyen a gerincz hálózat csak mint maszk szerepel. Tényleg azonban a bolt nem képez teljesen egy henger felületet, hanem a hálóboltnak megfelelőleg darabonként vannak a boltsüveg részek építve, bár mindegyik háló szemnek nem felel meg külön-külön épített süveg.

Mindennek dacára az eltérés oly csekély, hogy a boltozat inkább vehető darabonként épített félköríves boltnak, mint csúcsívesnek. Hogy az egész boltozás a téglából épített részre és nem a porhanyó kőből faragott gerinczekre (mint hordozó részre) volt alapítva, kitetszik abból is, hogy e gerincz darabok, minthogy egy földrengés után megerősítésük kívánatosnak látszott, vaskapcsokkal vannak a téglabolthoz erősítve.

A viszony tehát a boltsüveg és gerincz között megfordított, az előbbi tartja az utóbbit, a mely felfogás szintén a hanyatlás korát jellemzi.

Magok a gerinczek mind egyenlők, keskenyek és erősen kiugrók. Tagozásuk nem épen gazdag; mindegyik oldalon két-két homoru taggal záródnak, a belső homorodás belső szélén kis pálcza tag fut végig. A gerinczek elmetszett tompa orrban végződnek. A boltozat legmagasabb pontjain, a gerinczek keresztezésénél átlyukasztott zárókövek vannak beillesztve, melyek a templom szellőztetésére szolgálnak.

Valamivel gazdagabb tagozásu mint a gerinczek, az ablak béllete. (R az alaprajzon.) A béllet külső fele ugyan jóformán itt is csak egy nagy homorú tagból áll, belső oldala azonban két kisebb homorú tag között pálczataggal is bír. Érdekes, hogy a belső béllet némely ablakon nincs egész végig tagozva, hanem lefelé megszakad. E hiány — melynek talán az anyag vagy a munkaerő elégtelensége volt az oka — úgy látszik már a felépítés után meg volt.

Az ablakot függélyes eiválasztó tagok három mezőre osztják. A három függélyes tagot felül félkörívek kötik össze; az ezek felett elterülő ablak mezőben van a geometrikus disz (Maaswerk)*) E disz bár meglehetősen változatos összetételű a kör és a halhólyag idomok felhasználásával, mindazon által hiányzik e compsiokból a finomság. Formái tulságosan nagyok, osztatlan halhólyag mezői pedig nagyon rá vallanak a hanyatlás korára.

Ép ily szokatlan az ablak, alsó ferde záró lapjának, kajácsának (schräge) homorú behajlása.

Más szabásu kis ablakok fordulnak elő a tornyon. Az észak felé néző lörésszerű nyilásnak béllete gazdag, de kicsinyes tagokból áll, felső záródása egyenes. A déli homlokzatra nyiló, rajzunkon is látható kis ablak félköríves záródásu, béllete pedig egyszerű, kifelé táguló kajácsos vonalat képez. A félköríves záródás azonban éppenséggel nem ok arra, hogy e torony építését korábbi időkbe helyezzük, mivel e formát a késő csucsíves építészet ismét divatba hozta.

Érdekes, hogy a templom hajóból a toronyba nyiló ajtót ugyancsak félköríves záródásu sőt, mitöbb sakktábla diszű keret szegélyezi, a mely disz speciálisan románkori, mivel azonban

*) Jó magyar szóval nem tudom a „mérnművet,“ helyettesíteni ép úgy mint a támaszt. Próbálkozzunk meg azért egyelőre evvel.

a templom boltozása kétségtelenné teszi azt, hogy a templom korábban épült mint a torony, (melyet bizonyára tervellenesen illesztetett utóbb a déli oldalra,) mégsem változtatjuk meg előbb kifejtett véleményünket.

A torony különben szintén nem érte el a tervezett magasságot. Nem egész a főhajó magasságában egy félkörös dongabolt zárja be, melynek tengelye a templomhajó tengelyére merőleges.

A templom külsejéről az említetteken kívül kevés mondani valónk van. Támaszai egyszerű szabásuak. Leszámítva a körülfutó talappárkányt, két méter magasságban egy kiugró kis párkány szakítja meg a felfelé törő függélyes vonalat; körülbelül nyolcz méter magasságban a támasz megvékonyodik — megifjodik — egy kevéssel és így emelkedik fel végig. Felül homoruan görbe kajácsos lap zárja be s e záró lap alatt, valamint az ifjodásnál előforduló kajács alatt egyszerű szabásu párkány van egy homoru tagból és egy pálcza tagból alkotva. E párkányok mind egyenlők.

Hiányzanak e tagok azon újabb keletű északi támaszokról, melyeket alaprajzban világosabb színnel jeleztem. Ezek különben már vastagságuk által is bosszantóan elütnek a többiektől, testök a templomfaltól elválík, szemmel láthatóan kitüntetve, hogy nem egyszerre épültek a fallal, kőrész pedig u. m.: kajács vagy párkány teljesen hiányzik róluk.

A templom alján egy végtelen egyszerű talappárkány fut végig, mely egyszerű kajácsból áll. Felül a tető alatt ugyan csak ilyen egyszerű koszoru-párkány zárja be a falat. E párkány igen keskeny, profilja S-es hajlásu. Pedig e tag feladata volna egyrészt mély homorodásával az esővíz leszivárgását a falra megakadályozni, másrészt erős kiugrásával árnyékhatást előidézni. Példányunk nem igen felel meg egyik követelménynek sem.

Legékesebb még az egész homlokzatban a déli kapu, a díszkapu.

Egyik felének alaprajza a templom alaprajzával egy lapon Z-vel jelölve látható. A mi e metszeten először feltűnik, az a béllet kifelé táguló, de *törött vonala*.

E törés a javakorbéli csúcsíves építészetben nem fordul elő, ott e vonal egyenes. E ferde falhoz tapadnak aztán a kiugró féloszlopok. Kapunkon a kiugró féloszlopok mindegyike más-más nagyságu, ugyszintén az elválasztó homoru tagok is. A féloszlopokakon kiálló orr fut végig, némelyiknek teste pedig az egyik oldalon ki van vájva.

A felfelé egy csúcsívbe összehaladó oszloptestek keresztezik egymást, mintha összerovott, hajlitott fatörzsek lennének. Az ajtó nem magas, nyílása osztatlan, tympanonja nincsen. Az egész compositió a styl legvégső korszakát jellemzi.

A templom csúcsíves korbéli plastikai műveiből csak egyetlen egy maradt meg, ez is inkább tévedés okozta kegyeletnek köszönheti fennmaradását, a mint azt az idézetben láttuk: egy református Báthori szobrának tartották.

Pedig hogy a templomban több, a csúcsíves korból származó szobor lehetett, mutatják azok a szoborfülkék, a melyek a faloszlopokat megszakítják s a melyek rendeltetése más nem lehetett, mint szobrok befogadása.

A megmaradt egyetlen töredezett siremlék-szobor az apsisban, a régi főoltár lapján fekszik.

Az egészet egy koporsó-fedélszerű tető védi, a mely sarkon jár és felemelhető.

E töredezett dombormű a csodálatos védelmet ama bizottság gondoskodásának köszöni, a melyről már említést tettem s a melynek fő célja tulajdonképen e szobor megóvása volt.

A jelentés, miután a Báthoriak családfájáról és reformátussá lételekről hosszasan értekezik, a következőképen folytatódik:

„Báthori Gábor kevés birtoku ember lévén, a másik Báthori ágból való bátyjának, Ecsedi Báthori Istvánnak reá hagyott javai és birtokai által lett gazdag és hatalmas főemberé s mint ilyen nyerte el az erdélyi fejedelemséget 1608-ban.

A mi már ennek a Báthori Gábornak a nyir-bátori templomban levő szobrát illeti, van az faragva márványból, sisakosan, pánczélosan, jobb kezével nehéz buzogányt, ballal lefelé tartott kardott fogván, lábaival pedig egy haldokló oroszánt tapodván. A kép nem álló, hanem fekvő helyzetben van, amint hogy a feje alatt nyilván vánkos látszik. A képnek

fekvő helyzetben való kifaragtatásának oka: Báthori Gábor fejedelem 1613-ban erőszakos halállal öletett meg s egy darabig temetetlen hevervén, azután Ecsedre, onnan pedig Nyir-Bátorba vitetvén, az ott levő templomban eleinte minden pompa nélkül tétetett le és csakis 1628-ban adatott meg neki a fejedelemhez illő végtisztesség Ezen alkalomból készítettvén az említett márványkép is, úgy kellett annak formáltatni, hogy a fejedelemnek halva fekvését ábrázolja.

Ezen képnek mostani állapota im a következő: az ábrázolán, nevezetesen az orrán szembetűnő sérelem esett, nemkülönben a test középrészén is, mely egy jó darabon bizonyos erőszakos törés által levált; a bal keze fejének csak helye látszik, melynek irányában az egész kő ketté tört. Az egész kép nagyon alacsony helyen van felfüggesztve.

Ezekhez képest a deputatióknak alázatos vélekedése ez: hogy az említett képe Báthori Gábor fejedelemnek, melynek ily elhagyatott állapotban tartásáért a maradék a mostani élőket érzéketlenséggel, tiszteletlenséggel és háládatlansággal vádolhatná, tétessék fel arra a templomban levő, mintegy nyolcz lábnyi hosszúságu, öt lábnyi szélességű és ugyanannyi magasságu suggestusra, melynek most az alján fekszik és kőműves munkás által foglaltassék minden oldalról úgy oda, hogy mozdulatlanul álljon. Ezen kívül jó erős fából csinosan készítettessék olyan fedele, mely sarkon járván s erős zár alatt tartatván, csak akkor nyitassék fel, midőn a képet érdemes személyek akarják megnézni. Szükségesnek itéli a deputatio azt is, hogy a mely törések a képen estek, azok ahoz értő képfaragó által gipszből kipótoltassanak és marmorizáltassanak.

A bizottság a szobormű korát illetőleg igen tévedt, a mely tévedést nem tartjuk csodálatosnak a műtörténelemi ismeretek akkori állása mellett.

A mű a XV. századbéli csúcsíves szobrászat egy műve s így semmi köze sem lehet a reformatióhoz.

Teljesen felpánczélozott lovagot ábrázol fekvő helyzetben ugyan, de lábai alvó oroszlánon látszanak állani. Az oroszlán azon időben mint a férfi erények jelképezője sokszor előfordul ily helyzetben síremlékeken. Nők síremlékén evvel ellentétben a kutya szerepel, az oroszlán helyett, mint a hűség jelképezője.

1187.

A lovag szemei le vannak hunyva. Teste alatt palást, feje alatt hímzett párna van sarokbojtokkal. A test szimmetrikus és merev; a sisak elfedi az arcz alsó részét egész az orrig, az orr pedig le van törve. A megmaradt arczrész nem épen kiváló faragás. A sisak egyszerű, de a nyakban nehéz, díszes lánczon medaillon féle ékszer lóg.

A vas alól, ahol a pánczél megszakad, drót ing látszik ki, melynek faragása csinos és lelkiismeretes. A pánczélkeztyüs kezek egyike lándzsát fog, (olyant, a melyet a 15. század tornáin használtak), másika egyenes kard markolatán nyugszik. Az alak vértezett lábaira hosszú sarkantyúk vannak felszijazva. Az oroszlán arcza azon korbéli konvencionális felfogásu, a sörény elég jól van faragva. Az emlék igen rosz állapotban van, több darabra van törve derékban; az arcz is töredezett.

Az egésznek műbecse nem épen nagy, összehasonlítva azt pl. a szt-györgyi és bazini György gróf szt-györgyi síremlékével, a melyet a minden merevsége daczára is, a részletek pompás kidolgozása tesz becsessé.

Mielőtt a templom renaissance műemlékeire áttérnék, megemlékezem még a nyirbátori kath. zárdatemplomról. A két templom egykoru lehet, ablakaik geometrikus díszei legalább azt mutatják. A különbség a kettő között az, hogy az utóbbiban az apsis összeszűkül, nem oly széles, mint a főhajó, az ablakok és támaszok kajácsa nem homorú, hanem sík. Legérdekesebb azonban e templomon az, hogy az ablakmezők elválasztó tagozatai, valamint a geometrikus díszek fából vannak. Az építész e gondolata igen eredeti és életre való oly vidéken, ahol a kőanyag messze van, fa pedig (még most is) bőviben található.

A templom csúcsíves boltozata az idők folyamán bedült s a régi boltozatból csak az apsist a főhajótól elválasztó diadalív maradt meg. Mostani rokoko boltozatát a templom a mult században nyerte.

* * *

Templomunk fénykora kétségkívül a Báthori-czímer megjelenésével kezdődött. Minden mű, amely e címerrel van ellátva, gazdag, művészi munka és ami fő, már *olasz munka*.

A legszebb ilyen címér a déli homlokzat falába volt illesztve, s a következő feliratot hordja: Stephain de Bathor Voyvoda anno 1488. Ez évszámból következik, hogy az olasz renaissance egy korábbi termékével van dolgunk.

A címér előbbi helyéről kivétt s a rokkoko pitvar oromfalába falaztatott. Az ismert három agyaras címert ábrázolja, a melyet köralakban meghajlott sárkány fog be. A sárkány felett sisak, illetőleg teljes fejtű van, melyből akantusz levelek nőnek ki. A sisak tetején szintén sárkány ül. Az egészet gyümölcsfüzér kereteli. A címér olaszos felfogásu, kivitele finom, az akantusz levelek és gyümölcsfüzér faragása gondos kézre vallanak.

Előfordul e címér még egyszer az északi kapu felett, azon különbséggel, hogy ezt nem gyümölcs-, hanem levélfüzér kereteli. Faragása sem oly szép, mint az előbbié.

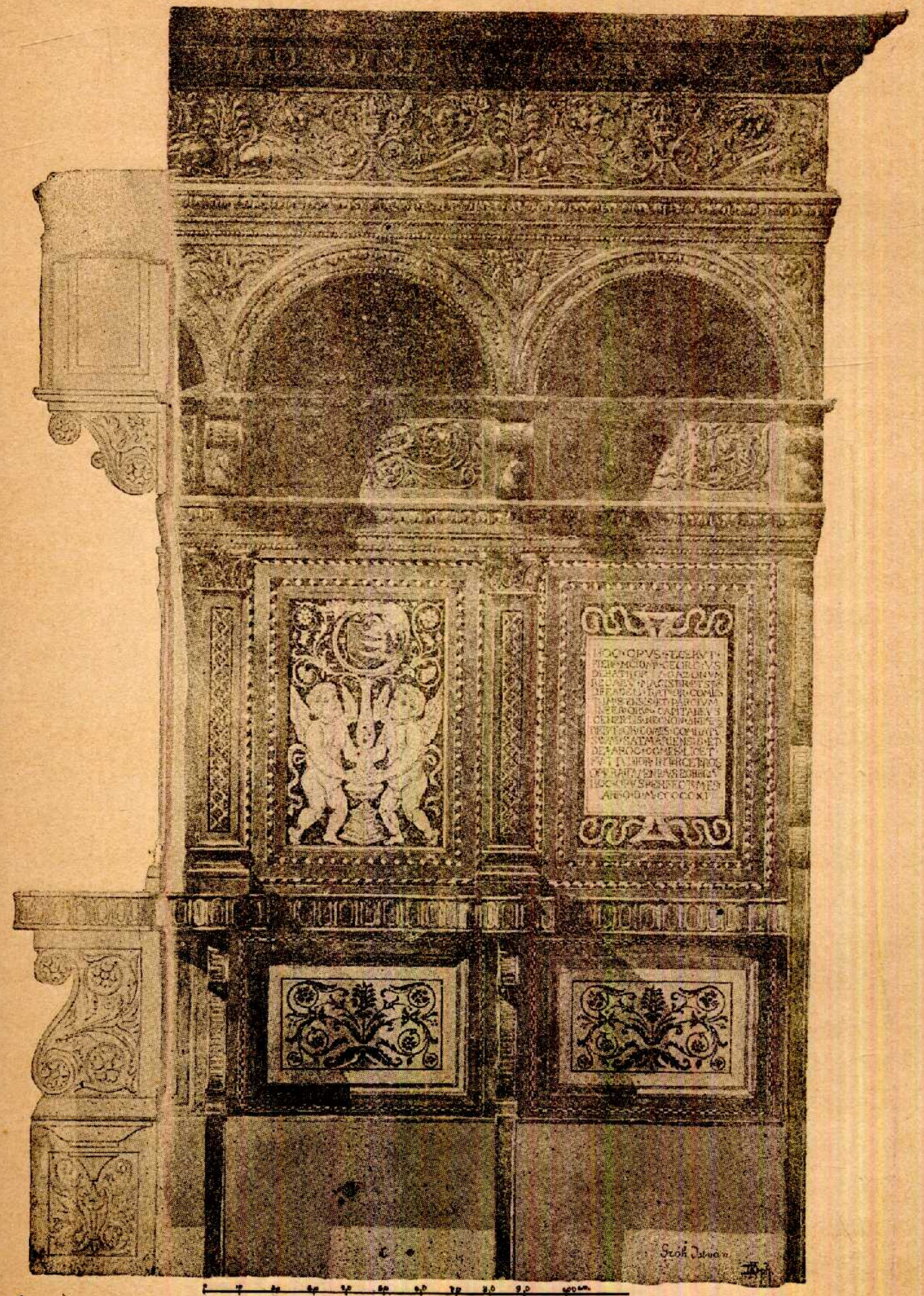
A pártfogó család legfényesebb alkotását képezik a templom stallumai.

Két oldalt a templom hosszfalához támaszkodnak ezek, mindkét oldalon 12—12 ülésel. Rajzom csak két ily ülés rajzát adja és pedig azt a kettőt, a melynek díszitményei történelmi szempontból a legérdekesebbek.

A stallumok compositiója három fő részre osztható: az alsóra, a mely a tulajdonképi ülésre szolgált, a középsőre, melynek négyszögű lapjait pilaszterek választják el egymástól és a felső félköríveken nyugvó mennyezetre.

Leírását felül kezdem. A művet felül egy igen erősen tagozott és erősen kiugró koszorupárkány koronázza. A párkány minden tagja szinte túl van tömve díszítésekkel. Az erősen előre hajló simá-t*) csinos faragásu akantusz levelek borítják. Alatta, az aránylag keskeny geison lapja is körmotivumokkal van ékítve. A geison és fries között két összekötő tagozat van közbe iktatva: egy tojás sor és egy levél kimation, melyek közül a tojás sor különösen nagy és mély metszésű. Az egész koszoru-párkány tulságosan gazdag és szinte nyugtalan hatását csak az erősen kiugró tagozatok mély árnyéka enyhíti és teszi harmonikusabbá.

*) Az építészeti tagok műnevei jóformán lefordíthatatlanok. Hátul az értekezés végén e szavak értelmének magyarázatát adom betűrendben.

Két stallum a nyirbátori ev. ref. templomból.

Az ez alatt következő tag: a fries diszitményei képezik talán az egész mű legszebb kompozícióját. Az egész kedves és ritmikus.

A nehezebb delfinek képezik a ritmikus csomók súlypontját; ezek váltakoznak a könnyebb pálmalevelekkel, a többi tért pedig laza indák csigavonalai töltik ki. E fries kitöltés a legjobb ily nemű olasz példák mellett áll.

A friest levélkimation választja el az alatta levő gerendától (architrav), mely ismét három egymás felett kissé kiugró részre van osztva gyöngysorok által.

A gerendázat és koszoru-párkány mindemez említett tagjai félkörívekre vannak fektetve, az egész kiugró mennyezetet pedig consolok tartják. A szerkezet a keresztmetszeten látható.

A félkörív által befogott mélyebben fekvő mezőket egyszerűbb és nagyobb motivumokból összeállított diszitmények töltik ki. A tervező finom érzékkel számított arra, hogy e homályba burkolt helyre csakis ilyeneket tehet és csupán itt engedte meg magának a diszitmények ismétlését. De azért többször, mint kétszer itt sem fordul elő ugyanaz a kitöltés.

Már a félkörű mező alatt elterülő és a consolok által befogott téglaidomok mindegyike más-más motivumokkal van díszítve. A közepet, a súlypontot rendszeren a Báthori czímer, (mely itt háromszor fordul elő, de mindig más-más kompozícióban,) vagy pedig oroszán és angyal fő képezi.

A stallumok középső részét azon hosszukás négyszögű mezők teszik, melyeket kis composit stylü pilaszterek választanak el egymástól. A mezőket intarsiák töltik ki. Az intarsiák kereteit fa-mozaik képezi, ugyancsak ilyen geometrikus hálós mozaik dísz borítja a pilaszterek testét. A fa-mozaik használata még a középkori hagyomány az olasz művészetben.

A bekeretelt intarsiákat én nem csak a stallumok, de az egész templomberendezés legbecsesebb részleteinek tartom. Rajzomon a két legérdekesebb látható. Az egyik az alapító levél, melynek inkább tartalma érdekes, a másik a Báthori czímer, melynek compositiója is művészi.

A czímer a négyszögű mező felső részét foglalja el egy kandellaber szerű oszlopon felett, mely a mezőt két részre

seket. A párkány kiugró részeit consolok tartják, a mint az oldal nézetünkben látható.

Közvetlen az ülődeszka felett emelkedő négyszögek díszeit az északi oldal stallumain hiába keresem, üres fenyű deszkákat lát ott az ember. De hogy milyen lehetett e rész eredetileg, megítélhetjük a déli stallumok egyetlen megmaradt ily részletéből. Ez az intarsia, bár igen rossz állapotban van, mégis fogalmat nyújt a többi hiányzóknak szépségeiről. Rajzomon felhasználtam e gyönyörű diszitményt és pedig ugyanazt kétszer, mert csak ez az egy maradt meg.

Hogy mily pazarul diszítették e mű minden, még a leginkább elrejtett részét is, megítélhetjük az ülődeszka alatti rész ornamentumaiból is.

E sajtolt bőr módjára lapos disszel ékitett rész rajzom oldalnézetén látszik.

Mit irjak a déli fal mentén elhelyezett stallumokról. Az ember szive elszorul, ha rájuk néz oly állapotban vannak. Egész felső mennyezetes része, le egész a pilaszterekig hiányzik.

Pedig a templom nem égett le, el nem pusztították, fedél székjén a legutolsó faszög is épen olyan maradt, amint a 15. században oda tették, de e remek művet nem bírták megóvni a lassu darabonként való elfogyástól.

Az egész kompozíció egyezik az északi fal stallumaival. Az intarsiákból itt is csak hat maradt meg. Az egyik ezek közül címer angyalokkal, olyan, a milyent rajzom is ad. A másik félig nyitott szekrény, szintén ép olyan, mint a tuloldalón. A felső fiókon Dante és Vergilius neve olvasható a könyveken, felettök alma van; az alsó fiókban csak néhány szótag menekült meg a foltozástól. A könyveken feszület áll.

A többi intarsiák inkább művészi szempontból érdekesek. Egyiken ősz, mankós embert látunk angyal szárnyakkal, hátán homokórát visz. Alól két befogott ló vágat, hámszájain óriás esengők lógnak. Mindezek nem a megszokott motívumok az olasz renaissance-ban. A figurális részt a környező növényi díszek rendkívül összhangzatos compositióvá fogják össze. Kár, hogy a javító asztalos bundára való virágokkal igyekezett javítani a kihullott részeket.

Egy intarsián sárkányokkal küzdő centaurok képezik a figurális részt.

A hátralevő kettő kisebb elemekből van összeállítva s a a benyomás mozgalmassabb. Egyiken stylizált szarvasokon nyargaló erőművészek vannak ábrázolva; buzogányok, sisak, íj, nyil és bivalykoponya töltik be még az indák közeit.

A tartó consolok diszei, a stallumok befejező oldaldesz-kái, oly faragványok, melyeknek szépségeit leírás által éreztetni lehetetlen. Classikus példái ezek e kor díszítő művészetének.

Nem csak a részletek, hanem az egész terv is megérdemlik bámulatunkat. A tömegek arányai rendkívül harmonikusak. Minden gazdaságuk daczára is elrendezésük tiszta. Kifogást csupán a lábazat aránya ellen tehetünk. E lábazat a felső nehéz tömegeket tekintve igen gyenge és kiképzetlen. Az egész csak vékony deszkákra áll s ez nem elég.

A kivitel maga bátor, biztos kézre vall és éppenséggel nem kicsinyes. E biztos kezelés az egésznek bizonyos üdeséget kölcsönöz, a mi csak művészi munkákon látható.

Egy azon mester művei lesznek azok a székek is, melyek eredetiség nem a fal mellé voltak szánva, hanem a templom hossz tengelyére merőlegesen állottak. Hat ilyen szék maradt reánk; két háromülékes és négy kétülékes.

Legnagyobb tért nyújtott a faragásra ezeknél a szélső határoló deszkalap s ez csakugyan be is van töltve. Egy ilyen meduzafőt és sárkányokat mutat, melyek az agyáros címert tartják. Egy másik kötélhálós dűlt négyszögekkel s ezekben lilomokkal van díszítve. Ismét egyen az alapot egy tál képezi, melyet teknőczök tartanak; ezen aztán összekötözött kecskelábu szatirok állanak. Bikafejű sárkányok is vannak elapon.

Mind eme compositiok, bár rokonságban állanak a stallumokkal, mégis nagyobb elemekből alkotvák, nehezebbek s nem oly finomak, mint az utóbbiak. De azért mind meg annyi megérdemelné, hogy sokszorosítsák, vagy méginkább hogy muzeumba kerüljön.

Az egészben maradtak most sem részesülnek a kellő gondozásban. A volt szentélyben állanak össze-vissza s kivannak téve a buzgó vasárnapi közönség csizma sarkainak.

A renaissance korszak más nyomokat is hagyott maga után. Ilyen a déli bejárat.

Az ajtó iker ajtó, tisztán tagozott egyszerű párkányzattal. A párkányzat felett félköríves mező van, melyben valaha dombormű lehetett. Ennek a maradványa lehet az a néhány gyönyörűen faragott töredék, mely most a XV. századbéli emlékkő darabjaival van együvé hányva s igen lágyan mintázott gyermek lábat, kart és hasat ábrázol. Anyaga halvány vörös márvány.

Az ajtót utóbb egy eléje épített porticussal befödtek, felső félköríves mezeje ennek padlására került és teljesen láthatatlanná vált. A pitvar építői az ajtó felső akroteriáját is levették eredeti helyéről s a pitvar oromfalába falazták. Ép így tettek egy Báthori címerrel. Én az ajtót a déli homlokzat rajzán eredeti állapotában rajzoltam meg.

Az ajtó friesének meghosszabbításában a Báthori címer van oda bigyesztve nem épen sikerült módon. A fries azon feliratot hordja, melyet a kiküldött bizottság memoranduma is közöl.

A belső berendezés kö része is renaissance stylű volt. Belől az északi falba egy kis ereklye tartó fülke van befalazva, mely tipikus olasz minta. A fülke két oldalán két kis pilaszter emelkedik és hordja a gerendázatot. A fries rózsaidomokkal van díszítve. A koszorú párkány tagozatai — a kisméretekhez képest — tulságosan dúsak. Meg a geison is „sip“-okkal van díszítve. A koszorú párkány felett félkörű mező s benne elég jól faragott angyal fej van. A félkörű mező tetejére és kétoldalt akroteriák vannak illesztve. Érdekes, hogy a két oldal akroteriája nem nyugszik a párkányon, mint annak lennie kellene. Alól ugyancsak a Báthori címer van cserkoszorúba illesztve, de romlott állapotban. Az egész mű magassága két méter, szélessége majdnem egy méter.

A másik oldalon is van egy nagyobb méretű fülke (oltár?). Párkányzata majdnem olyan tagozású mint a déli ajtóé. A friest szárnyas angyalfejek sora díszíti. Maga a körülbelől 30 cm nyire bemélyedt rész körülbelől négyzet alakú és három mezőre van osztva. E hosszukás mezőket valószínűleg festmények ékitették, bár most ilyenek nyoma nincs. A mezőket pilaszterek választják el egymástól, a mezők felett a félkört kagyló dísz tölti be.

A pilaszterek testét kecsesen komponált s faragott dísz fűdi. A jó kőanyag különben tiszta faragást tett lehetővé.

A két befelé menő falon itt is kétszer van meg a Báthori czímer, de a czímer lapjáról hiányzik a három agyar, ebből következtetem, hogy rá volt festve

Renaissance részlet még a templom hajójából a mostani magtárba vezető ajtó, továbbá egy, a déli homlokzathoz befalazott keret, mely most üres. (A déli homlokzat rajzán látható.)

Mindeme munkák igen jelentékeny alkotásai azon művészi tevékenységnek, melynek megindítója Mátyás volt s mely egy darabig a nagy király halála után folytatódott.

Kár, hogy ez emlékről, művészi szempontból oly keveset tudunk.

Készítettőiről számot ad az emlék felirata, mely így hangzik:

„Hoc opus fecerunt fieri, Magnifici Domini, Georgius de Báthor, agasonum Regalium Magister et Stephanus de eodem Báthor, Comes Themesiensis et partium inferiorum Capitanus Generalis, nec non Andreas de Báthor, Comes, Comitatum Simeg, Szathmár et Zabóc, qui fuit iunior inter caeteros opera tamen eius, hoc opus perfectum est anno MCCCCXI.“

„E művet készítették: nagyságos Báthori György, főlovászmester, Báthori István, temesi gróf és az alvidék főkapitánya, valamint Báthori András, Somogy, Szatmár és Szabolcsmegyének főispánja, ki a többieknél fiatalabb volt, mindazáltal az ő közreműködésével fejeztetett be a mű az 1511-ik évben.“

Hanem a művész nevét, fájdalom, nem tudjuk.

Különb e korból csak két olasz szobrászt ismerünk: Ferucci András, az esztergomi Bakocs-kápolna építőjét és Florenczi András, ki a menyői egyházban dolgozott. Ezek is kőben dolgoztak s így nem valószínű, hogy stallumaink e művészekkel összefüggésben legyenek.

Ellene mond ez összeköttetésnek a műemlék stylje is, mely rendkívül fejlett és tiszta.

Ha összehasonlítjuk pl. a gyulafehérvári templom renaissance részleteivel, melyeket nem rég Bunyitai Vincze kanonok

ismertetett s melyek a bátori emlékekkel csaknem egykorúak, a különbség felötlő.

A gyulafehérvári emlékeken a korai renaissance tapogatózása, bizonytalansága látszik. A pilaszterek teste és fejei különösen mutatják az öntudatosság hiányát az alkalmazásban. Emlékünk evvel ellentétben sokkal classikaibb compositió. Arányai, tagozása az izlés mellett tudásra vallanak s ha alkotásáról, művészéről, a körülményekről képesek leszünk közelebbi tudomást szerezni, ez mindenesetre sokban hozzá fog járulni a hazai műtörténelem homályának tisztázásához.

Gróh István.

Az értekezésben előforduló idegen nűszavaknak magyarázata.

Akantusz, stylizált növényi dísz, az antik és az olasz renaissance díszítések leggyakoribb motivuma.

Akroteria, a görög templom ormának csúcsára és a háromszög két szélére illesztett faragott dísz, (állati vagy növényi motivummal), melynek feladata volt — a díszítésen kívül — tekintélyes súlyával az oromzat oldalnyomásának ellenállani. Az olasz renaissance építészet sokszor mint virágcsokrot alkalmazza félköríves mezők felett, amint az a déli homlokzat ajtaja felett rajzunkon is látható.

Apsis, a keresztény templom szentélyének zárása, mely a román építészetben félkörös, a csúcsíves korszakban sokszögű és rendszeren a szabályos hatszög, vagy nyolcszög három oldalát képezi. A miénk ez utóbbiakhoz számítható, amint az alaprajz mutatja.

Architrav, (görögül epistylon) vagy főgerenda, legalsó tagját képezi a görög gerenda szerkezetnek. Mi a stallumokon azt a részt értjük alatta, mely a félkörívek felett következik és három övre van osztva.

Béllét, az ablak és ajtó kerete, mely több homorú és domború tagból áll.

Boltsüveg, a gerinczek közötti kitöltés. Templomunknál — amint az alaprajzból látható — e kitöltések legnagyobb része dült négyszög alakú, a gerinczek elágazásánál pedig háromszögletű. Azért nevezzük az ilyen boltozatot hálóboltozatnak.

Consol, gyámkövel (Tragstein) lehetne fordítani, ha a jelen esetben stallumainknál fából nem volna. A félköríveket tartja, alakja jól látható a metszeten, mely a stallumokkal egy ábrán azoktól balra van.

Dongabolt, üres félhengert képező bolt, mely két párhuzamos falon emelkedik.

Diadalív, a szentélyt és a hosszhajót elválasztó heveder ív.

Fries, (görögül zophoros) középső tagját teszi a jon és korinthusi gerendázatnak és az architrav felett következik; sokszor egész jeleneteket ábrázol domborműben. Stallumainkon a delfines dísz van rajta.

Geison, kőlap, mely az antik építészetben a fries fölött fekszik és erősen kiszökik, főfeladata lévén az esővíztől a falat megóvni. A fries és geison közé összekötő tagokat iktattak. Stallumainkon tojás és levélsor van alatta.

Geometrikus dísz, (Maasswerk) az ablakok felső csúcsíves mezejében előforduló dísz. A csúcsíves styl első korszakában e dísz lóher és rózsaidomokból képeztetett, utóbb a halhólyag idom alkalmaztatott. A déli homlokzaton levő négy ablak jól látható díszei is ilyenek.

Intarzia, a stallumok ama félkörű mezőit nevezem így, melynek egyike az alapító levél. A diszitmények ezekben kimetszett ágyba vannak belé rakva és az alapból csak színök által válnak ki és nem domborodásukkal.

Kajács,*) ferde lap, mely vagy az ablakokat határolja alól, vagy a támasz felső zárását képezi.

Kimathyon, füzér lehajló levelekből, mely a görög építészet felfogása szerint két egymás feletti, szomszéd tag közé illesztve jelképezte azok összekötését. Formája változatos, stallumainkon több helyen előfordul, pl. a architravon, melyet felül határol.

Nyeregtető, (Satteldach.) két egymást élben metsző síklap által képezett fődél, olyan, mint a mi közönséges háztetőink. Templomunk fedése is ilyen.

Pillér, négy vagy nyolczszögű erős oszlop. A csúcsíves építészetben több tagból áll, mely tagok mintegy előkészítői, tövei a felől kiágazó gerinczeknek; ilyenformán tövé (Schaft) válik.

*) Ez ugyan magyar szó, de eléggé ismeretlen.

Pilaszter, (Ante) a falból féltetével kiálló pillér. Stallumainkon az intarsiák mezőit választja el és a consolo-
kat hordja.

Sima, eredetileg a görög építmények legfelső koronázó tagja, melynek belső kivájt része eső csatornául szolgált. Stallumainkon is a legfelső tagot képezi.

Tympanum, a csúcsívek vagy félkör által befogott mező.

II.

Főgymnasiumi tanács.

Elnök: Dr. Meskó László, országgyűlési képviselő, főgymn. felügyelő.

Tagjai: a) Hivatalból: Bartholomaeidesz János lelkész, t. b. főesperes; Farbaky József lelkész, hegyaljai főesperes; Májerszky Béla városi főjegyző, egyházi felügyelő; Szopkó Alfréd gyógyszerész. főgymn pénztárnok.

b) Választva: Barzó János iparos, Bencs László polgármester, Bogár Lajos városi árvaszéki tanácsos, Déry Károly, városi számvevő, Kerekréthy Miklós városi tanácsos, helyettes főgym. felügyelő; Kubassy Gusztáv takarékpénztári pénztáros, dr. Meskó Pál orvos, Pazár István ig. tanító, Sexty Gyula városi tanácsos, Somogyi Gyula kir. közjegyző, dr. Trajtler Soma városi és főgymn. orvos, Zomborszky János földmives gazda.

A főgymn. tanárok.

Jegyzője: Leffler Sámuel főgymn. tanár.

III.

Tanárok.

Folyó szám	Tanár neve, minősége	Tanár-éveinek száma	Mióta tanít a főgymnasiumban	Tantárgya	Heti óráinak száma
1	Martinyi József, igazgató.	25	1868	Magyar nyelv VI. Görög pótló magyar VI. Történelem V, VIII.	11
2	Chotvács Ágost, r. tanár.	19	1874	Német nyelv IV—VIII. Görög nyelv VI.	19
3	Eltcher Simon, r. tanár a III-dik osztály főnöke, értekezletti jegyző.	6	1887	Mennyiségtan II, VI, VIII. Német nyelv III. Földrajz VII. Természettan VII. Január 1-től Algebra a IV-ben.	19 3
4	Gróh István, h. rajztanár.	2	1891	Számítan III. R. mértan I—IV. Rajz V, VI, VII. Szépirás I, II.	21
5	Leffler Sámuel, r. tanár, VIII-dik osztály főnöke, tanácsjegyző.	19	1874	Latin nyelv V, VI, VIII. Bölcsészet VIII.	20
6	Máthé György, r. tanár, VII-dik osztály főnöke	7	1886	Magyar nyelv III. Latin nyelv IV, VII. Görög nyelv VII	21
7	Mészáros Ferencz, r. tanár, V-dik osztály főnöke phys. szertár őre, fil. ér. egyletti elnök. Ephorus.	21	1884	Mennyiségtan I, V, VII. Földrajz III. Történelem IV. Physica VIII.	19
8	Moravszky Ferencz, r. tanár, II-dik osztály főnöke.	5	1888	Magyar nyelv II. Latin II, III. Görög nyelv VIII	22
9	Porubszky Pál, r. tanár, VI-ik osztály főnöke, a Bessenyei kör elnöke.	11	1887	Magyar nyelv V, VII, VIII. Történelem III, VI. Görög pótló magyar V, VII.	20
10	Szlaboczký Imre, r. tanár, IV-dik osztály főnöke. Természetrajzi szertár őre	21	1875	Földrajz I, II. Természetrajz IV, V, VI. Algebra IV. január 1-ig.	19
11	Dr. Vietórisz József, h. tanár, I-ső osztály főnöke.	2	1891	Magyar nyelv I, IV. Latin nyelv I. Görög nyelv V.	22

Vallás tanárok.

Folyó szám	Tanárok neve, minősége	Tanár-éveinek száma	Mióta tanít a főgymnasiumban?	Tantárgya	Heti óráinak száma
12	Geduly Henrik, ág. h. ev. vallástanár.	3	1891	Vallástan I—VIII.	10
13	Melkó György, r. kath. vallástanár,	3	1891	Vallástan I—VIII.	8
14	Bónis Menyhért, izr. tanító.	1	1892	Vallástan I, II.	2
15	Fried Ármin, izr. tanító.	1	1892	Vallástan.	2
16	Weisz Mór, izr. tanító.	5	1888	Vallástan V—VIII.	4
17	Énektanító. Zsák Endre, ág. ev. ének-vezető.	6	1887	Egyházi ének I—IV.	2

Jegyzet. A tornázást Gróh István, Porubszky Pál és dr. Vietórisz József tanárok tanították.

IV.

Elvégzett tananyag.

a) Rendes tantárgyak.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Vietórisz József.**

1. Vallástan. Hetenként 2 óra. *Protestáns:* Bibliai történetek, erkölcsi elbeszélések az új-testamentumból, Jézus Krisztus születésétől Pál apostol haláláig. Tankönyv: Pálffy József „Bibliai történetek. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* Bibliai történet, ó- és új-szövetség. A világ teremtésétől Péter és Pál apostolok haláláig. Tk. Róder Alajos „Bibliai történet.” Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* Bibliai történet. A világ teremtésétől a Babilonból való visszatérésig. Tk. Gabel J. „Bibliai tört.” Tanár: *Bónis M.*

2. Magyar nyelv. Het. 6 óra. *a) Nyelvtan:* hangok, egyszerű mondat és részei, szóképzés, szóösszetétel. *b) Olvasmány:* kisebb leírások, mondák és elbeszélések részben a görög-római mondakörből, részben a magyar nép életéből és történetéből, költemények szavalása. *c) Írásbeli dolgozat.* Tk. Szinnyi J. Magyar nyelvtan I. r. Lehr-Riedl Olvasókönyv I. r. Tanár: *Dr. Vietórisz.*

3. Latin nyelv. Het. 7 óra. Részben egyes mondatok, részben összefüggő olvasmányok, főleg Phaedrus-mesék fejtegetése alapján a név- és igeragozás begyakorlása, melléknevek fokragozása. Iskolai írásbeli dolgozatok. Tk. Békési Gy. Latin nyelvtan I. r. Tanár: *Dr. Vietórisz.*

4. Földrajz. Het. 4 óra. A magyar korona országai. Európa általános leírása. Európa egyes országainak leírása. Tk. Dr. Hunfalvy János. Tanár: *Szlaboczký Imre.*

5. Számtan. Het. 3 óra. Számlálás. Tizes számrendszer. Méter mértékek. Római számok. Négy alapművelet egész és tizedes törtszámokkal. A számok oszthatósága. Számolás közönséges törtekkel. Időszámolás. Pénzrendszer. Az év folyamán át 12 iskolai írásbeli dolgozat. Tk. Békési-Illés Közönséges számtan I. füzet. Tanár: *Mészáros F.*

6. Rajzoló mértan. Het. 3 óra. A terményiségekről általában; a pont és az egyenes. A négyzet és ennek fele az egyenszaru derékszögű háromszög. A négyszögek ismertetése. Szögek származtatása, osztályozása és mérése. A szögpárokról. A körvonal és a belé írható szögek. Szabályos sokszögekről. Idomok összeillősége és hasonlósága. Idomok területének és a kör kerületének kiszámítása. A kerület. Tk. Lundau-Wohlrab Rajzoló geometria. Tanár: *Gróh I.*

7. **Szépírás.** Het. 1 óra. Magyar nagy és kis betűk. Folyóírás. Az oktatás a tanár előírása után történt, a Vajda-féle szépírási minták segítségével vételével. Tanár: *Gróh I.*

8. **Tornázás.** Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok, szertornázás, kirándulások alkalmával labdajáték. Tk. Porzsolt. A tornázás kézikönyve. A magyar királyi honvédség gyakorlati szabályzata. Tanár: *Dr. Vietórisz J.*

II. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Moravszky Ferencz.**

1. **Vallástan.** Hetenként 2 óra. *Protestáns:* Bibliai történetek, erkölcsi elbeszélések az új-testamentomból Jézus Krisztus születésétől Pál apostol haláláig. Tankönyv: Pálffy József Bibliai történetek. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* Bibliai történetek az ó- és új-szövetségből. A világ teremtésétől Péter és Pál apostolok haláláig. Tk. Róder Alajos „Bibliai történet.” Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* Bibliai történet. A világ teremtésétől a Babilonból való visszatérésig. Tk. Gabel J. „Bibliai tört.” Tanár: *Bónis M.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 5 óra. Olvasmányok elemezése alapján a ragos és névutós határozók. Összetett mondatok. Költemények szavalása. Kéthetenként házi írásbeli dolgozat. Tk. Szinnyi J. Magyar nyelvtan II. r. Lehr-Riedl Olvasókönyv II. r. Tanár: *Moravszky F.*

3. **Latin nyelv.** Het. 7 óra. A név- és igeragozás teljes ismétlése után a rendhagyó, hiányos igék, perfectum-, supinum-tövek; abl., absol., acc. cum. infinit-szerkezet; határozók, praepositíók; kötő-, kérdő-, indulatszók; szóképzés. Fordítás magyarból latinra és viszont, alak- s mondat-tani elemzés alapján. Írásbeli dolgozat hetenként. Tk. Békési-Máthé: Latin nyelvtana és gyakorlókönyve II. r. Tanár: *Moravszky F.*

4. **Földrajz.** Het. 4 óra. Ázsia általános és egyes országainak leírása. Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. Áttekintése a száraz földségeknél és világ tengereknek. Áramlások. Tk. Dr. Hunfalvy János. Tanár: *Szlaboczký Imre.*

5. **Számítan.** Het. 4 óra. Műveletek korlátolt pontossággal. Számolási rövidítések. Az arányosság fogalma. Egyszerű hármasszabály; olasz számolás mód. A százalék számítás alkalmazása: Nyereség, veszteség számítás; teljes-, tiszta- és göngysúly; alkuszdió és bizomány díj; biztosítás; lerovat és leszámítás. A geometriai arány és alkalmazása a százalék számításra. Két hetenként iskolai dolgozat. Tk. Békési Illés. Közönséges számítan II. füzet. Tanár: *Eltcher S.*

6. **Rajzoló mértan.** Het. 3 óra. A kocka ismertetéséből kiindulva a stereometriai elemek tárgyalása. A hasáb, henger, gúla, kup szabályos testek és a gömb felületének és köbtartalmának kiszámítása. A kúpszeletek. A megismert testek oxonometrikus ábrázolása és minták elkészítése. Végül a hajlásszög, lapszög, élszög és testszögről. Tk. Laudau-Wohlrab, rajz. geometria, II. füzet. Tanár: *Gróh István.*

7. **Szépírás.** Het. 1 óra. Folytatólag a magyar folyó írás, továbbá a német nagy és kis betűk, a Vajda-féle szépírási füzetek segítségével vételével. Tanár: *Gróh István.*

8. **Tornászat.** Het. 2 óra. Mint az I. osztályban.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Eltcher Simon.**

1. **Vallástan.** Hetenként 2 óra. *Protestáns:* A ker. vallási és erkölcsi élet főbb igazságai. Tankönyv: Németh Károly: Hit és erkölcsstan. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* A kath. egyház története, az egyház megalapításától XIII-ik Leo trónra léptéig. Tk. Dr. Jordán Károly: „A kath. egyház történelme.” Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* A babyloni fogságból való visszatéréstől kezdve a II. templom lerombolásáig. Tk. Gabel Jakab. Bibliai történet. Tanár: *Fried Ármin.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. Hangtan, szótan, mondattan egészen, elemzéssel kapcsolatosan. Tk. Szinnyi J. Rendszeres magyar nyelvtan. Olvasmányok: mesék, leírások, történeti elbeszélések. Versek: Hymnus Kölcseytől. Szülőföldemen Petőfitől. Hamis tanu Aranytól. Családi kör Aranytól. Pató Pál úr Petőfitől. Szózat Vörösmartytól. Both bajnok özvegye, Mátyás anyja, Szibinyáni Jank Aranytól. Tk. Lehr-Riedl: Olvasókönyv III. Kéthetenként házi és iskolai dolgozat. Tanár: *Máthé Gy.*

3. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. Az egyszerű mondat részei a megfelelő magyar gyakorlatoknak latinra való fordításával. Tk. Bartal-Malmosi: Gyakorlókönyve a mondattan vázlatával. Elischer: Latin olvasókönyvből prózai olvasmányokkal Róma őskora, s az öt első római király. Vers: 8 db Phaedrus-mese. Hetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Moravszky F.*

4. **Német nyelv.** Het. 4 óra. Olvasás. Írás. A főnevek declinatioja; melléknevek fokozása. Számnevek és névmások. A segéd igék, erős-, gyenge-, visszaható- és személytelen igék conjugatioja. Az egyszerű mondat elemzése. könnyebb olvasmányok fordítása; versek fordítása és betanulása. Két hetenként iskolai dolgozat. Tk. Zimmermann Gy.: Német nyelvtan és Német olvasó és gyakorló könyv I. Tanár: *Eltcher S.*

5. **Phys. földrajz.** Het. 2 óra. A testek általános tulajdonságai. Folyékony és légnemű testek tulajdonságai. Hő és fénytűnemények. Mágnesség. Statikai elektromosság. A föld physikai sajátosságai. A naprendszer. Tk. Scholtz-Rath; A matematikai és physikai földrajz elemei. Tanár: *Mészáros F.*

6. **Történelem.** Het. 4 óra Magyarország története őseink vándorlásától a 67-es kiegyezésig. Magyarország politikai földrajzának rövid áttekintése. Tk. Baróty-Csánky: Magyarország története. Tanár: *Porubszky P.*

7. **Számítan.** Het. 3 óra. Összetett viszonyok és arányok. Összetett hármasszabály. A kamat számítás képletének levezetése évekre és napokra. Az idő, tőke és százalék keresése. Lerovat, időhatár, számolás, társaság-szabály és láncszabály. Tk. Mocnik-Schmidt számítana. Tanár: *Gróh István.*

8. **Rajz. mértan.** Het. 2 óra. Planimetriai szerkesztések. Egyenesek, ívek és szögek alapműveletei. Három-, négy- és sokszögek ismertetése. A hasonlóság és összeillőség tételei és ezek alkalmazása az idomok szerkesztésénél és a szabadban előforduló feladatok megoldásánál. Az idomok másolása és idomok területének kiszámítása. Területek átváltoztatása. Domborulatok ábrázolása, helyszín rajzolás. Tk. Landau-Wohlrab: Rajzó geometria, III. füzet. Tanár: *Gróh István.*

9. **Tornászat.** Mint az I. osztályban.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Szlaboczký Imre.**

1. **Vallástan.** Hetenként 2 óra. *Protestáns:* A ker. vallási és erkölcsi élet főbb igazságai. Tankönyv: Ker. hit- és erkölcsstan, Németh Károlytól. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* A katolikus egyház története, az egyház megalapításától XIII-ik Leo trónra léptéig. Tankönyv: Dr. Jordán Károly „A katolikus egyház történelme.” Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* A babyloni fogságból való visszatéréstől kezdve a 2-ik templom lerombolásáig. Tk. Gabel Jakab „Bibliai történet.” Tanár: *Fried Armin.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 4 óra. a) *Irálytan:* A nyelvről általában, képes beszéd, szóképek, alakzatok. Az irály tiszta magyarsága, világossága, szabatosága, ereje, csínossága. A verstan vázlata. b) *Olvasmány:* Arany Toldi-ja bő magyarázattal, részben emlékelve, kisebb költemények, történeti elbeszélések, jellemrajzok, értekezések. c) *Írásbeli dolgozat.* Tk. Góbi Magyar irálytan I. r. Lehr: Arany Toldi-ja. Tanár: *Dr. Vietórisz J.*

3. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. A jelzők. Az összetett mondatok a megfelelő magyar gyakorlatoknak latinra fordításával. Tk. Bartal-Malmosi: Gyakorlókönyv a mondattan vázlatával. Prózaolvasmány: A római köztársaság kora (I. II.) Vers: Szemelvények Ovidiusból 5 db. Tk. Elischer: Latin olvasókönyv. Hetenkint iskolai vagy házi írásbeli dolgozat. Tanár: *Máthé Gy.*

4. **Német nyelv.** Het. 3 óra. A nyelvtan rendszeres áttekintése. Szóképzés. Egyszerű és összetett mondat szerkezete. Szórend. Fordítás németből magyarra és magyarból németre. Költemények és prózaolvasmányok fordítása és elemzése. Költemények emlékelése. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tkönyvek: Zimmermann Gyula: Német nyelvtan és Deutsches Lese- und Übungsbuch II. Theil. Tanár: *Chotvács Á.*

5. **Történelem.** Het. 3 óra. Az ó-kor története, különösen a görög és római történet a császárság megalapításáig. Tk. Dr. Mangold L. Világtörténelem I. kötet. Tanár: *Mészáros F.*

6. **Számstan.** Het. 3 óra. Bevezetés az algebraiba. A négy alapművelet algebrai egész és törtszámokkal. Négyzetre és köbre emelés. Geometriai haladványok. A számok oszthatósága. Szétszétbontás törzstényezőkre. Legnagyobb közös osztó; legkisebb közös többszörös. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. Havonként iskolai írásbeli dolgozat. Tk. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra. Tanár: *Eltcher S.*

7. **Rajz. mértan.** Het. 2 óra. A kör, húr és az érintő főbb tulajdonságai; a kerületi és a középponti szögekről. A kör kerületének és területének kiszámítása. Arányos távolságok a körben és ezek alkalmazása. A kúpszelet vonalok ismertetése, szerkesztése és érintők megszerkesztése. Az ábrázoló mértanból: pont és egyenes ábrázolása két képsíkon. Az egyenes nyomai. Egyszerűbb síkok és testek képe és árnyéka. Tk. Landau-Wohlrab Rajzó geometriája III. füzet. Tanár: *Gróh I.*

8. **Ásványtan.** Het. 3 óra. Chemiai előismeretek. Az ásványok tulajdonságai. Az ásványok rendszeres leírása. Kőzetan és földtan. Tk. Dr. Róth Samu. Tanár: *Szlaboczký I.*

9. **Tornászat.** Het. 2 óra. Katonai rendgyakorlatok a szakaszban. Rendek és kettős rendek. Felvonulás és kanyarodás menet közben. Arczonalmenet és futás. Szabadgyakorlatok, szertornázás és időnként kirándulás a szabadba. A katonai gyakorlatokhoz használtatott a m. kir. honvédség gyakorlati szabályzata. Tanár: *Gróh I.*

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Mészáros Ferencz.**

1. **Vallástan.** Het. 2 óra. *Protestáns:* A szentírás ösmertetése az ó-testamentomi törvényadás, templom, istenítisztelet, valamint az újtestamentomi hit- és erkölcskételek behatóbb ismertetésével és a megfelelő helyek magyarázatával, részben Gratz Mór: Bibliai kalauz cz. kézikönyve, részben az előadó saját jegyzetei nyomán. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* A vallásról és a kinyilatkoztatásról általában. Az őskinyilatkoztatás. A patriarkai kinyilatkoztatás. A mózesi kinyilatkoztatás. Az ó-szövetségi kinyilatkoztatás istenisége. Mózes vallásának fentartása és továbbfejlesztése. A próféták messiási jövendölései. A ker. kinyilatkoztatás istenisége. A kath. egyház istenisége. Tk. Vincze Ambró: Hittan első vagy általános rész. Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* A zsidók maczedóniai uralom alatt-tól Jeruzsálem elpusztulásáig. Tk. Csukási és Schön. Tanár: *Weisz Mór.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. *Költői olvasmány:* Népballadák, továbbá szemelvények Kölcsey, Kisfaludy K., Vörösmarty, Czuczor, Garay, Petőfi és Tompa balladaszerű költeményeiből és Arany János balladái. *Prózaolvasmány:* A hegységek, Rectus után; A hadak útja, Jókai; Szolimán második hadviselése Magyarország ellen, Szalay L.; Széchenyi István képe, br. Kemény Zs.; A török városainkban, Salamon F.; A stylről, Greguss Á.; Mikes törökországi leveleiből; Visszatekintés, Arany J.; Parainesis, Kölcsey F.; A dögvész Athénében, Thukydides után. Ezek alapján a ballada és románcz elmélete; az írásművek tárgya, anyaga, szerkezete, fajai. Házi és zárthelyi dolgozatok. Tk. Greguss-Beöthy: Magyar balladák, Góby Imre: Szerkesztéstan. Tanár: *Porubszky P.*

3. **Magyar irodalmi olvasmány.** Het. 2 óra. Kármán Józseftől: Urania. A nemzet csinosodása; Kazinczy és Berzsenyi levelezéséből; Kölcsey Ferencztől: Parainesis és Beszéd a magyar nyelv ügyében; Salamon Ferencztől: Hunyadi János. Szemelvények Berzsenyi, Kazinczy, Baróti, Szabó Dávid, Révay Miklós, Dayka Gábor és Virág Benedek lírai költeményeiből. Görög állami régiségek: Alkotmányformák fejlődése; a görög államok viszonya egymáshoz, Spárta, Athéne, Attika lakossága, közhatalom és államkormányzás a görög államokban. Tk. Endrődy Sándor: Magyar olvasmányok I. Schill Salamon: Görög régiségek. Tanár: *Porubszky P.*

4. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. T. Livius élete, történeti műve. Olv. Ab urbe condita libri XXI—XXII. némi kihagyásokkal. Szemelvények az Anthologiából, szerzők életrajzaival, versmértékeik ismertetésével. Latin prosodia és metrika. 27 fordítási gyakorlat magyarból latinra. Nyelv és mondattani ismétlés. Iskolai írásbeli dolgozatok az olvasmány alapján. Tk. T. Livri ab urbe condita libri. Ed. Steph. Dávid. Anthologia Lyrica St. David-Pozder K. Latin verstan. Petz. Kolmár-Sváby fordítási gyakorlatok. Tanár: *Leffler S.*

5. **Görög nyelv.** Het. 5 óra. *a) Nyelvtan:* Az attikai alakban a *mi* végű igékig, megfelelő fordítási gyakorlatokkal görögből magyarra és viszont. *b) Olvasmány:* kisebb leírások párhuzamosan a nyelvtan szabályaival. *c) Írásbeli dolgozatok:* az alakban és helyesírás törvényeinek begyakorlására. Tk. Curtius-Ábel Görög nyelvtan. Schenkel-Ábel Görög olvasókönyv. Tanár: *Dr. Vietórisz J.*

6. **Német nyelv.** Het. 3 óra. A nyelv- és mondatban folytonos ismétlésével kapcsolatban válogatott prózai és költői kisebb munkák fejtegetése. Bevezetés Herder Cid románczainak magyarázatahoz, az. I. 1—9, II. 24, III. 39 és 48, IV. 70. románczainak olvasása, részben emlékelése, cursiv olvasás. Havonként írásbeli dolgozat. Tkönyvek: Heinrich Gusztáv Német tan- és olvasókönyv II. kötet és Herder Cid románczai. Tanár: *Chotvács Á.*

7. **Történelem.** Het. 3 óra. A római császárság és a középkor történelme Augusztustól a nagy felfedezésekig. Tk. Mangold Lajos Világtörténelem II. kötet. Tanár: *Martinyi J.*

8. **Mennyiségtan.** Het. 4 óra. *a) Algebra:* Több ismeretlen elsőrendű határozott egyenletek megfejtésének módjai. Számítási haladványok. Kéttagúak magasabb hatványai (Pascal háromszöge). Gyökök. Négyzet és köbgyökvonás algebrai soktagokból és számokból. Végszerűtlen és képzetes számok. Tiszta és vegyes másodfoku egyenletek. Számolás gyökmenyiségekkel. Tk. mint a IV. osztályban. *b) Geometria:* Bevezető tételek. A háromszögek összeállósága és hasonlósága. Kör. Területszámolás. Tk. Ábel K. Mértan I. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Mészáros F.*

9. **Természetráajz.** Het. 2 óra. Növénytan. Egyes képviselő növények szemléltető leírása, különös tekintettel a külső szervek megismerésére. A nagyítóval való vizsgálatok módjai. A virágtalan és virágos növények rendszere. Növénygyűjtés. Tk. Dr. Roth Samu. Tanár: *Szlaboczký I.*

10. **Görögpótló szabadkézi rajz.** Het. 2 óra. Görög, mór, román és csúcsíves ékítmények rajzolása és színezése leginkább Várdai, Landau és Balló mintái után. Antik oszloprendek rajzolása és elméleti ismertetése. Tanár: *Gróh István.*

11. **Tornászat.** Het. 2 óra. Mint a negyedik osztályban.

VI OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Porubszky Pál.**

1. **Vallás.** Hetenként 2 óra. *Protestáns:* A ker. egyház megalakulása, hitélete, a papi rend keletkezése, a pápaság és története, a reformáció szükségessége, térfoglalása, áldásos intézményei. Tankönyv: Batizfalvy István. A keresztyén anyaszentegyház története. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* A vallás és kinyilatkoztatás általában. A kinyilatkoztatás forrása és istenisége. Az ó-szövet-ségi kinyilatkoztatás istenisége. A keresztyén kinyilatkoztatás istenisége. A kath. egyház istenisége. Tk. Vincze Ambró „Hittan első vagy általános rész.” Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* Jeruzsálem elpusztulásától Mendelsohn Mózesig. Tk. Csukási és Schön Zsidók története. Tanár: *Weisz Mór.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. Költői olvasmány: Shakespeare Coriolanus. Prózai olvasmányok: Heltai Gáspár, Cserei Mihály, Salamon F., Fraknoi V., Greguss Ágost munkáiból; továbbá Deák F., Kossuth L. beszédeiből. Ezek alapján a dráma és prózai írásművek elmélete. Írásbeli dolgozatok. Tk. Riedl Frigyes Rhetorika és olvasókönyv. Tanár: *Martinyi J.*

3. **Magyar — görög pótló — irodalmi olvasmány.** Het. 2 óra. Mindszenti G., Pázmány P., gr. Zrínyi M., Bethlen M., Szalárdi J., Cserei M., Apor P., Faludy F., Mikes K. munkáiból. Homeros Iliása válogatott részek. Görög hitéleti, állami és magánrégiségek. Tkönyvek: Endrődi S. Magyar olvasmányok. Kempf J. Homeros Iliása. Schill S. Görög régiségek. Tanár: *Martinyi J.*

4. **Latin nyelv.** Het. 6 óra C. Sallust Cr. életrajza. Olv. De bello Jugurthino. Vergil életrajza. Aeneis lib. II-us egészen, 250 v. emlékelve is; lib. III-us; Cicero életrajza. Orationes in Catilinam I. et IV. az első beszéd nagyrészen emlékelve. Nyelv- és mondatban ismétlés. Régiségek. 30 db fordítási gyakorlat magyarból latinra. Tkönyvek: C. Sallusti Cr. Jugurtha. Hol. Kempf. P. Vergili M. Aeneis. Veress. Ciceronis orationes selectae XIII. Ed. St. David. Fordítási gyakorlatok Kolmár-Sváby I. r. Tanár: *Leffler S.*

5. **Görög nyelv.** Het. 5 óra. A múlt évi tananyag teljes ismétlése után a *mi* végű és a rendhagyó *omega* végű igék megfelelő fordítási gyakorlatokkal. A mondatban az esetben, idők és módok. Olvasmány. Az olvasókönyvben foglalt meséken kívül szemelvények Xenophon Cyropaediájából, Anabasisából és a Memorabiliákból. Xenophon életrajza és művei. Írásbeli dolgozatok. Tkönyvek: Curtius-Ábel Görög nyelvtan (Alakban, Mondatban). Schenkel-Horváth Chrestomathiája Xenophonból. Tanár: *Chotvács Á.*

6. **Német nyelv.** Het. 3 óra. Bürger, Goethe, Schiller és Uhland legjobb balladájának, hosszabb prózai daraboknak olvasása, nyelv- és mondatban fejtegetése és emlékelése. Házi és iskolai írásbeli dolgozatok. Tk. Heinrich Gusztáv Német tan- és olvasókönyv II. kötet. Tanár: *Chotvács Á.*

7. **Történelem.** Het. 3 óra. Az Ujkor története a bécsi kongresszusig. Tk. Mangold Lajos: Világtörténet III. k. tanár: *Porubszky P.*

8. **Mennyiségtan.** Het. 3 óra. *a) Algebra.* Hatványok és gyökök, zero, negatív és tört kitevőkkel. Számrendszerek. Logarithmusok. Exponenciális egyenletek. *b) Geometria.* Goniometria és trigonometria. Szabályos sokszögek trigonometrikus megoldása. Coordinata rendszerek. Két pont távolságának kiszámítása coordinataiból. Havonként iskolai dolgozat. Tk. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra. Abel K.: Mértan I. II. Lutter N. Szorszámi táblák. Tanár: *Eltscher S.*

9. **Természetráajz.** Het. 3 óra. Állattan. Előismeretek, az állatok szervei és szervrendszerei. Az állati örök ismertetése és összefoglalása. Tk. dr. Roth Samu. Tanár: *Szlaboczký I.*

10. **Görög pótló szabadkézi rajz.** Het. 2 óra. Olasz renaissance stílusú intarsziák, padozat minták és homlokzat részek rajzolása és színezése különféle minták után. Tanár: *Gróh István.*

11. **Tornászat.** Het. 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok. Szertornázás. Menetgyakorlatokkal összekötött játékok a szabadban. Tanár: *Porubszky P.*

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Máthé György.**

1. **Vallástan.** Het. 2 óra. *Protestáns:* A ker. egyház megalakulása, hitélete, a papi rend keletkezése, a pápaság és története, a reformatió szükségessége, térfoglalása és áldásos intézményei. Tk. Batizfalvy István: „A keresztyén anyaszentegyház története“, Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* Az erkölcsi jó alapja és feltételei. Az erkölcsi jóról és ellentétéről az erkölcsi rosszról. Erkölcsi életünk Istenhez és egyházához való viszonyunkban. Erkölcsi életünk embertársainkhoz való viszonyunkban. Családi kötelek. Állami kötelek. Tk. Vincze Ambró: „Erkölcstan“. Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* Mint a VI-dik osztályban.

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. Otthoni olvasásra kijelölt epikai és drámai művek. Iskolai olvasmányok: a kisebb műfajok mindegyikére válogatott szemelvények, részben emlékelve. Széptani előismeretek. Verstan. A költői nyelv és műfajok ismertetése. Házi és zárthelyi dolgozatok. Tk. Kapossy Lucián: *Költészet.* Tanár: *Porubszky P.*

3. **Magyar irodalmi olvasmány.** Het. 2 óra. *Költői olvasmány:* Balassi Bálint kiválóbb költeményei, Gyöngyösi István Murányi Venusa, szemelvények a kurucz költészetből, Csokonai lírai költeményeiből és Kisfaludy Sándor Himfy szerelmeiből válogatott darabok. A görög irodalom történetéből a klasszikus korszaktörténete a drámáig. Tk. Badics Ferencz: *Magyar irodalmi olvasókönyv* III. k. Schill Salamon: *Görög irodalomtörténet.* Tanár: *Porubszky P.*

4. **Latin nyelv.** Het. 6 óra. M. T. Cicero válogatott leveleiből 12 levél. Tk. Jánosi B. — M. T. Ciceronis oratio pro Milone Tk. Ed. Teubneriana. P. Vergili Maronis Aeneidos lib. II. et VI-us részletesen; egyes részletek cursiv olvasva. Tk. Némethy. Fordítási gyakorlatok az olvasmány alapján szóval és írásban. Két hetenkint egy fordítás magyarból latinra. Megfelelő irod. tört. régiségtani és verstani ismeretek. Tanár: *Máthé Gy.*

5. **Görög nyelv.** Het. 5 óra. A homerosi kérdés és alak- és mondat. Az Ilias tartalmi ismertetése s aesthetikai méltatása; régiségtani ismeretek. Olv. II. I. VI. XVI. énekek egészen. Herodotos élete, történeti művei, dialectusa. Olv. Solon és Kroisos története. Kroisos bukása. Polykrates története. A marathoni ütközet. Tk. Hom. II. ed. Teubn. Dávid: *Szemelvények Herodotosból.* Kéthetenként fordítás görögből magyarra. A görög irod. tört. a drámáig. Tk. Jebb-Finaczy. Tanár: *Máthé Gy.*

6. **Német nyelv.** Het. 3 óra. *Költői olvasmány:* Goethe Hermann und Dorotheájának és Schiller Wilhelm Telljének fordítása, tartalmi és tárgyi magyarázatokkal. Házi és iskolai dolgozatok. Tk. Weber Rudolf: *Goethe. Hermann und Dorothea. Heinrich Gusztáv: Wilhelm Tell. Schauspiel von Friedrich Schiller.* Tanár: *Chotvács Á.*

7. **Pol. földrajz.** Het. 2 óra. Az európai államok legujabbkori története. Ezen államok és gyarmataiknak természeti viszonyai. Ipar, kereskedelem. Lakosság, közművelődés. Állami szervezet. Tk. Scholtz Albert: *Politikai földrajz.* Tanár: *Eltcher S.*

8. **Mennyiségtan.** Het. 3 óra. a) Algebra: Másodfoku egyenletek elmélete. A számsík. Magasabb foku egyenletek, melyek a másodfokúak szerint megfejthetők. Két ismeretlenű másod- és magasabb foku egyenletek megfejtése. Elsőfoku határozatlan egyenletek. Végtelen geometriai haladványok. Kamatos kamat és járulék számolás. b) Geometria: A stereometria bevezető tételei. Szögletes és gömbölyű testek fölülete és térfogata. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tkönyvek: mint a VII. osztályban. Tanár: *Mészáros F.*

9. **Természetan.** Het. 4 óra. Bevezetés a természetanba. Erőműtan. Hangtan. Fénytan. Tk. Fehér J. Kísérleti természetan. Tanár: *Eltcher S.*

10. **Görögpótló mértani és szabadkézi rajz.** Heti 2 óra. Pontok és egyenesek ábrázolása két és több képsíkon. Az egyenes nyomainak és hajlásszögének keresése. A sík ábrázolása. Egyenesekre és síkokra vonatkozó feladatok megfejtése. Egymást metsző síkok metszési vonalának és síkok hajlásszögének keresése. Síkok leforgatása. Az egyenes árnyéka. Tk. Fodor Ábrázoló mértana. A szabadkézi rajzból folytatólagosan renaissance ékitmények rajzolása sík és domboru minták után. Tanár: *Gróh I.*

11. **Tornászat.** Het. 2 óra. Mint a VI. osztályban. Tanár: *Porubszky P.*

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Leffler Sámuel.**

1. **Vallástan.** Het. 2 óra. *Protestáns:* Keresztény hit és erkölcstan, Bancsó Antal ugyanily című kézikönyve nyomán. Tanár: *Geduly Henrik.* — *Római katolikus:* Az erkölcsi jó alapja és feltételei. Az erkölcsi jóról és ellentétéről az erkölcsi rosszról. Erkölcsi életünk Istenhez és egyházához való viszonyunkban. Erkölcsi életünk embertársainkhoz való viszonyunkban. Családi kötelek. Állami kötelek. Tk. Vincze Ambró: *Erkölcstan.* Tanár: *Melkó György.* — *Izraelita:* Mendelsohn Mózesstől a mai korig. A zsidók művelődési állapota, irodalma stb. Tk. Csukási-Schön: *Zsidók története.* Tanár: *Weisz Mór.*

2. **Magyar nyelv.** Het. 3 óra. A magyar nemzeti irodalom ismertetése, különös tekintettel a több irányok képviselőire. Házi és zárthelyi írásbeli dolgozatok. Tk. Beöthy Zsolt: *A magyar nemzeti irodalom története.* Tanár: *Porubszky P.*

3. **Latin nyelv.** Het. 5 óra. Olv. Q. Horatius Flacc. Odae 39 db; lib. Epod. 2. Epistola ad Pisones „de arte poëtica“ részletesen fejtegetve, az ódák legnagyobb része s egyes részletek az arspoetikából is emlékelve. Satirarum lib. I. sat. I—III.; Epist. lib. II. ep. 3. — M. T. Ciceronis de officiis lib. I. és II. III-ból egyes részletek. P. Corn. Taciti „Annalium“ libri-ből válogatott összefüggő szakaszok. Régiségtan. Irodalomtörténet. Írásbeli dolgozatok. Az olvasottak megbeszélése latinul. Tkönyvek: Horatii Carmina I. II. Bartal-Malmosi; Tacitus, Petrovich F. Cicero de officiis Ed. I. Csengeri. Tanár: *Leffler S.*

4. **Görög nyelv.** Het. 4 óra. Az Odyssea keletkezésére vonatkozó nézetek; az Odyssea tartalmi ismertetése, homerosi régiségek. Olvasmány:

Odyssea IV., V. éneke némi kihagyásokkal. Sokrates, Platon élete, philosophiája, munkássága. Olv.: Sokrates, Sokrates szellemi bába, Sokrates a börtönben; végőrái és halála. Alak-, mondatlani ismétlés. Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozatul az egész Ilias és Odysseából kiszemelt részek fordítása. Tk. Veress: Odyssea, Szamosi: Szemelvény Platon műveiből, Lévay-Vida: Szótár. Tanár: *Moravszky F.*

5. **Német nyelv.** Het. 2 óra. Lessing, Goethe és Schiller élete és írói munkásságuk ismertetése. Költői olvasmány: Goethe „Iphigenie auf Tauris“ című színművének fordítása és magyarázása. Írásbeli dolgozatok. Tkönyvek: Dr. Heinrich Gusztáv: Deutsches Lehr und Lesebuch. III. Band. Dr. Bauer Simon: Iphigenie auf Tauris von J. W. von Goethe. Tanár: *Chotvács Á.*

6. **Történelem.** Hetenként 3 óra. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tk. Dr. Mangold Lajos: A magyarok oknyomozó történelme. Tanár: *Martinyi J.*

7. **Mennyiségtan.** Het. 2 óra. Permutatiók. Variatiók és combi-natiók. A binomialis tétel. A mennyiségtan főbb tételeinek összefoglaló ismétlése. Havonként iskolai írásbeli dolgozat. Tkönyvek: Mauritz R. Algebra, Ábel K. Mértan I. II., Lutter N. Szorszámi táblák. Tanár: *Eltcher S.*

8. **Természettan.** Het. 4 óra. Hőtan. Az anyag szerkezetére vonatkozó chemiai fogalmak. Mágnesség. Elektromosság. A kosmographia elemei. Tk. Fehér J. Kísérleti természettan. Tanár: *Mészáros F.*

9. **Bölcsészet.** Het. 3 óra. Lélektan és Gondolkodástan. Írásbeli feladatok. Tk. Dr. Sárffy. Tanár: *Leffler S.*

10. **Tornászat.** Het. 2 óra. Mint a VI. osztályban. Tanár: *Porubszki P.*

b) Rendkívüli tantárgyak.

1. **Szabadkézi rajz.** A szabadkézi rajzra, mint rendkívüli tárgyra az alsó négy osztály növendékei közül beiratkozott 55, kik két csoportra osztva, heti 2—2 órán nyertek oktatást. A kezdők egyszerűbb színes geometrikus diszitményeiktől kezdve felfelé rajzoltattak, később stilszerű diszitmények, főleg Balló és Várdai lapjai után. Az V. és VI. osztály azon növendékei közül, kik a rajzot mint görög pótló tárgyat tanulják, beiratkozott e tanfolyamra 16, a VI. oszt. görögöt tanuló növendékei közül 2. A tanterv megegyezik a görög pótló rajzéval. Tanár: *Gróh István.*

2. **Gyorsírás.** A Gabelsberger. Markovits rendszerű gyorsírásnak 3 tanfolyama volt heti 1—1 órában. A kezdők tanfolyamában az év végéig 6 (3 IV. és 3 VI. osztályu) tanuló maradt. A levelező írás haladó az egész éven át hárman (2 V. és 1 VI. osztályu) voltak. Vitairó volt 12 (10 VI. és 2 VII. osztályu). A tanítás díjtalan volt. Tankönyv: Forrai S. A magyar gyorsírás tankönyve. Tanár: *Mészáros F.*

3. **Ének.** Heti 2 óra a gymnasium IV alsó osztályának összes ág. ev. tanulóival. Gyakoroltattak az összes használatban lévő egyhangu egyh. dallamok és néhány 3 szóllamú gyermekhangra feltett chorál. Tanító: *Zsák Endre.*

c) Magyar írásbeli dolgozatok.

V. osztály. V. László (Arany költeménye után). A Sóstó (leírás). Palota és kunyhó (párhuzam). Bura a török uralom alatt (Salamon F. után). A vásár (életkép). Tetszés szerint választott személyrajz. Mátyás diadala Holubáron. A stylus tulajdonságai (Greguss Á. után). Ismerni az erényt könnyebb, mint követni. Kölcsey (Chria). A stylisztika haszna (értekezés). A selyemtenyésztésről (Mikes K. után). Szondi Drégelben (elbeszélés).

VI. osztály. 1. A plebejusok helyzete Rómában Coriolan idejében. 2. C. M. Coriolanus jellemzése. 3. Luther M. és Zwingli U. reformatiója. 4. A görög ifjak neveléséről. 5. A jó nevelés a legbiztosabb vagyon. 6. A vásár. 7. Tanulók, testvérek szeressétek, becsüljétek egymást. 8. Párhuzam az állat- és növényvilág között. 9. Levél. (Tárgya a márczius 15-diki ünnepek leírása. 10. Szabadon választott téma értekezésre.

VII. osztály. Kossuth Lajos üdvözlése 9). születés napja alkalmából. V. László tragikuma Arany balladájában. „Minden áldozat kicsiny azokhoz képest, amiket a hazának kívánni joga van“ (elmélkedés). Szabadon választott elbeszélés vagy rajz. A szép a lyrai költeményekben. Buda halálának meséje és jellemei. „Ne bántsd a magyart!“ (Chria). A trónkereső tragikus alakjai. Mily befolyással van a kifejtett nemzetgazdaság egy ország felvirágzására? Jellem- és helyzet-komikum a családokban.

VIII. osztály. A pogány magyarok költészete. Nehéz a kezdet, könnyű a vég (chria). Csokonai Dorottyájának méltatása. A hatalmasoknak nehezebb az erényt követni, mint a gyengéknek. Az elektromosság és mágnesség az ember szolgálatában. Tiszteljük nagyjaink emlékét. Vörösmarty Szózata és Kölcsey Hymnusza párhuzamban. A barátságról (elmélkedés).

IV.

Jelentés a tanévről.**A tanulók felvétele, száma.**

Az iskolai év augusztus hó. 30, 31-én tartott javító, felvételi és magánvizsgálatokkal kezdődött. Felsőbb hatósági engedélylyel javított 12 tanuló; záró tanárértekezleti ítélet alapján egy tantárgyból: 24. Ez utóbbi kategóriába tartozó növendékek közül osztályisméltésre kettő utasított; a többi, a megejtett javító vizsgálat alapján, felsőbb osztályba helyeztetett. Felvételi vizsgát 3, magánvizsgálatot 2 tanuló tett, mindannyi eredménnyel.

A beiratások szeptember hó három első napján eszközöltettek. Beiratkozott az év elején 321, évközben pedig 4 nyilvános s 22 magántanuló. Ez utóbbiakkal a törvényes időben bejegyzett tanulók létszáma 347-re rugott. Legtöbb nyilvános és magántanuló az I-ső osztályban volt, összesen 74, kik közül, és pedig a nyilvánosak közül, ötöt a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr különös engedélyével vettünk fel. Legkevésbé volt látogatott a VIII-dik osztály 13 tanulóval, míg a közbe eső többi osztályokban az ifjuság egyenletesen oszlott meg.

Az V., VI. és VII-ik osztályokban a görög nyelvet tanulók és a görögpótló tanfolyamra beiratkozottak számcsoportja a következő: Az V-dik osztályban görög nyelv tanulására kötelezte magát 13, a VI-dikban 16, a VII-dikben pedig 10; összesen a három osztályban 39 tanuló; ezekkel szemben a görögpótló tantárgyakat tanulták az V-dikben *tizenhatalan*, a VI-ikban *huszonhatan*, a VII-ikben *tizenketten*; összesen 56-an; vagyis 17-tel többen mint a görög nyelvet.

Összehasonlítva a tanulók idei létszámát a tavalyival, 5 az emelkedés. Évközben kilépett 11 tanuló, 3 meghalt,

maradt az év végén 333, kik közül vizsgálatot tett 328 tanuló.

A vizsgálatot tett tanulók között vallásra nézve volt: ág. h. ev. 67; ref. 67; r. k. 67; g. k. 3; izr. 124. A szülők illetősége szerint pedig nyiregyházi 204; szabolcsvármegyei 75; más megyebeli 49.

E számadatoknál meg kell említenem, hogy amily jól esik jeleznem azt, hogy népes főgymnasiumunkban a nyiregyházi illetőségű tanulók száma 204-et tesz ki, úgy kellemtelenül érint, ha 328 tanuló között az ágost. h. evang. tanulókat 67-el látom képviselve.

Én nagyon jól tudom, hogy Szabolcsvármegyének 244,945 lelket számláló, és a szomszéd megyéknek lakossága túlnyomó nagy többségben nem ág. h. evangélikus; de azt is tudom ismét, hogy Nyiregyháza városának 27,014 számot tevő lakosai között az ág. h. evangélikusok 13,637-en vannak. Oly szám ez utóbbi, hogy azzal a 67-es szám a legcsekélyebb arányban sem áll. Azért is figyelmeztetem egyházunk híveit, hogy magok ellen vétenek, ha nem tesznek róla, hogy e szám jövőre is így ne maradjon.

Változás a tanári testületben.

Változás a tanári testületben annyiban történt, hogy a főgymn. kormányzó tanács, a tanártestület javaslatának alapján, az egyházi énekek tanítását a négy alsóbb osztályban elkülönítette az ifjusági daloskörnek vezetésétől, megbízáván ez ifjusági egyesületnek vezetésével Santroch Alajost, a városi dalárdának karmesterét, míg az egyházi énekek tanítását Zsák Endre orgonistánál hagyta. Továbbá az izraelita hitközség akként intézkedett a zsidó tanulók vallástani tantárgyakban való oktatásáról, hogy Weisz Mór vallástanító mellett Fried Ármin és Bonis Menyhért izr. tanítókat is alkalmazta, minek következtében az izr. tanulók három csoportra osztva tanulták a vallástant.

Miután a torna-tanítói állásra már másodízben hirdetett pályázat eredménytelen maradt, a testgyakorlatokat ez iskolai évben is Porubszki Pál, Groh István és Vietórisz József tanárok vezették.

A tanítás kezdete, menete, eredménye.

A tanítás szeptember hó 4-én vette kezdetét a Szentléleknek segítségül hívásával, mely alkalommal az imát Geduly Henrik vallástanár mondta, s folyt a tanítás az iskolai szünetek kivételével megszakítás nélkül június hó 12-ig. Ekkor vették kezdetüket a vizsgálatok, melyek a június hó 27, 28-ikán tartott érettségi vizsgálatokkal fejeztettek be.

A tanítási idő beosztására és tartamára nézve november 22-től kezdve azon intézkedés történt, hogy délelőtt 4, délután pedig egy órát tanítottunk. Tettük pedig e változást az egységes zóna-idő behozatala folytán s azért, mert a zóna-idő következtében ősszel már 3 óra után az olvasás, írás a szemnek csak megerőltetésével járt volna.

A tanítás eredményét, a mennyiben az az osztályozásból megítélhető, részletesen feltünteti a tanulók érdem-sorozata Számokban kifejezve az eredményt, nagy ritkán mutat az fel rohamos és lényeges eltérést a megelőző év, vagy éveknek számbeli adataitól. A közepszerű, az általánosan elégséges eredményt felmutató tanulók, hosszú időre, ha nem mindig, az ifjuságnak legnagyobb százalékát: felét fogják kitenni; s nagyon jó jel, az ember-anyag — ha szabad így beszélnem — jóságának javulását, a tanítás helyesebb módszerének alkalmazását mutatja, ha a *jó* és *jeles* tanulók százaléka emelkedik az elégtelen eredményt felmutató, vagy épen bukott tanulók számának rovására. Dicsekvés nélkül legyen mondva, a tanári testület azon volt és van, hogy ezen kedvező állapot fokozatosan, minél előbb bekövetkezessék. De ez nem egyedül tőle függ; erre nézve lényeges és másik fő feltétel, hogy e részben a szülők is megtegyék a magok kötelességét. Közre működnek pedig a jó siker elérésében a szülők akkor, ha, vagyonosok és vagyontalanok egyaránt, nem kényszerítik tehetségtelen gyermekeiket a középiskolának különösen felsőbb osztályaiba; ha nem raknak az iskolai év folyamában gyermekeik gyenge vállaira olyan terheket: zongora, hegedű, több idegen nyelvnek egyszerre való elsajátításának hiu törekvése, melyeket e vállak sehogy sem bírnak el. Közreműködnek a szülők a jó siker elérésében, ha

nem kényszerítik a tanárt arra, hogy tehetségtelen, gyarló, hanyag gyermekeikkel szemben az elnézés, a kegyelem rendszerét kezdje és kövesse, hanem megköszönik az igazságos tanárnak szigoruságát, s magok tesznek róla, s magok működnek oda, nehogy gyermekeik kegyelem-kenyéren tengessék életüket a középiskolákon, s a tanár kényszerhelyzetbe kerüljön.

Közreműködnek a szülők a jó siker elérésében, akkor, ha lelkiösmeretesen felügyelnek arra, hogy a szülői ház hajléka legyen egyszersmind a tiszta erkölcsnek, a munka szeretetnek, hol a tanuló-gyermekek korán hozzá szoktattatnak kötelességeik pontos teljesítéséhez, a rendhez, fegyelemhez. Ha ez bekövetkezik, ha a szülők, így, elfogulatlanul, okosan működnek közre a tanárokkal az iskola céljainak elérésében, akkor és csak ekkor fog lényegesen javulni a tanítás, a tudás eredménye.

E tanév végével iskolánkban a *jelesek* 7, a *jók* 23, az *elégségesek* 51, a *javitóvizsgálatra utasítottak* 14, a *bukott tanulók* 5 százalékát teszik az ifjuságnak.

Erkölcsei viselet, fegyelmi állapot.

A mennyiben a középiskolának nem kizárólag a tanítás, az ismereteknek közlése a feladata, hanem egyszersmind a nevelés, a jellemnek irányítása, fejlesztése és fegyelmezése is, a tanulók magaviselete felett való örökös kiváló gondját képezte a tanártestületnek, s havi értekezleteiken, különösen pedig az ugynevezett ellenőrző tanácskozások alkalmával, a a tanulók összeségének s egyeseknek magaviselete komoly bírálat alá vétetett. A tanulók nagy többségének viselkedésével a tanári testület meg volt elégedve; de sajnos, hogy mi is kénytelenek vagyunk tapasztalni azt a szomorú jelenséget, hogy a gyermekek között mindinkább szaporodik azok száma, a kik fiatal koruk daczára, nem akarnak gyermekek, ifjak lenni, hanem korán kiszabadulva a gyermekszobából, kortársaik köréből, nemcsak tanui, éles megfigyelői a felnőttekből alakult társaság gyarlóságainak, léhaságainak, hanem részesei, elszomorítóan nevetséges utánzói a nagyok életmódjának. Sajnos, hogy mi is tapasztalni voltunk kénytele-

nek, hogy vannak tanulók, a kik nem tanulván meg otthon engedelmeskedni, nem akarják elviselni az iskolának, a fegyelemnek szigorúságát, hanem roppant fontosnak tartván személyiségüket, zsarnokoskodnak a család körében, nevetlenkednek az utcán, megtorlásra kényszerítik helytelen viselkedésükkel az iskolában a tanárt. Szomorú jelenség, de a mennyiben e kóros állapotok elő tűnnek, tényleg szórványosan bár, meg vannak, az iskolának különös kötelessége a betegség gyógyítása céljából a megfelelő gyógyszert alkalmazni, nem tekinthetvén a szülőket, kiket az igazságosan szigorú ítélet sokszor igen érzékeny oldalról érint. Sajnálatomnak adok kifejezést, hogy e tanév folyamán három tanulót kellett iskolaszéki megbüntetnünk, a fentebb vázolt gyarlóságok miatt; egy tanuló előtt pedig, ki mint supplicans elköltötte a convictus számára összegyűjtött pénzt, be kellett zárunk iskolánk kapuját. Ugyancsak meg kellett tagadnunk egy másik tanulónak azon kérését, hogy mint iskolánkból kilépett nyilvános tanuló, magánvizsgálatot tehessen.

Az iskola egészségi állapota.

A lefolyt iskolai évben az egészségi állapot eléggé kedvező volt. A tantermeknek gondos szellőztetése, tisztogatása, nap-nap mellett el volt rendelve s az összes iskolai helyiségek év közben is kimeszeltettek, a padlók felsuroltattak úgy, hogy például a husvéti szünidő alatt szakadatlanul folyt a takarítás.

A himlőoltási bizonyítványt a beiratás alkalmával követeltük, s a mennyiben akadtak újra nem oltott vagy be nem oltott tanulók, azokat az iskolai helyiségben hivatalból oltattuk be. Ez évben, október 12-kén Konthy Gyula városi orvos úr 105 tanulót oltott, illetőleg újraoltott, köszönetre méltó készséggel, fáradságot nem kimélve.

A szigorú és hosszú tél, a szeles, szeszélyes tavasz, több tanulónál idézett elő hurutos bántalmakat, de járványtól, ragályos betegségtől meg lett óva az ifjuság. Daczára ezen eléggé kedvező egészségi állapotoknak, mégis 3 halottja volt iskolánknak ez évben.

Május hó 5-kén halt meg Kornis Béla VIII-dik osztályu tanuló, egy régebben átszenvedett betegség következtében visszamaradt vese bajban.

Kornis Bélának tetemei kora reggel szállittatván el vasuton, a családi sirboltba Sárvárra, a tanári testület és ifjuság a róm. kath. templomban május 8-kán rendezett gyászisteni tiszteleten vett részt.

Május hó 17-kén a kedves, szeretetre méltó és igyekező Bégányi Ferencz V-dik osztályu tanuló szenvedett ki. Halálának oka a felette ritkán előforduló Wehrhoff-féle kór volt. Temetésén a tanári kar az ifjusággal együtt testületileg jelent meg s kifejezést adott azon őszinte fájdalomnak, melyet a korán elhunyt ifju halála fölött érezett.

Harmadik halottja volt iskolánknak Malmos Kovács József VII-dik osztályu tanuló, ki junius hó 13-kán reggel gazdájának forgó pisztolyával agyon lötte magát. A hajdusoboszlói illetőségű szerencsétlen véget ért tanuló februárius havában jött hozzánk Késmárkról. Atyjának szóbeli és írásbeli folyamodására s a fiu rimánkodására felvettük őt tanítványaink sorába, itt azonban gyakran betegeskedett, órákat mulasztott s eredményt tanulmányaiban felmutatni nem volt képes. A kedélybetegnek látszó ifju különben magában és magának élt, bizalmatlan volt tanuló társaihoz, tanáraihoz, de még szüleihez is. Kétségtelen, hogy a beteges testben rég beteg volt a lélek is; és a testnek és a léleknek ezen kóros állapota adta kezébe a gyilkoló fegyvert mely a 13 éves ifju életének véget vetett.

A tanári testület tagjai közül Eltscher Simon és Szlaboczký Imre gyengélkedtek huzamosabb ideig, miután azonban e két kartársunk óráit a tanári pályára készülő volt tanítványaink, névszerint: Jéger József, Kubacska András és Mráz Elek dicséretes és köszönetre méltó buzgósággal betöltötték, a tanítás fenakadás nélkül folyt.

Játszó-tér.

Az ifjuság egészségének megóvását, testének edzését, ügyességének fejlesztését tartva szem előtt, az iskolát fenntartó hatóság; de meg teljeseu osztva és helyeselve a vallás-

és közoktatásügyi m. k. miniszter úrnak azon törekvését, melynél fogva óhajtja, hogy az ifjuság részére játszótér álljon rendelkezésre, hogy így ellensúlyoztassék az ifjuság szellemi erőinek nagymértékű igénybevétele és a modern életviszonyokból származó egészségellenes behatás, és hogy továbbá biztosítottassék a helyes irányu nevelés által követelt minden oldalú összhangzó kiképeztetése az ifjuságnak; ismétlem: a kormányzó főgymn. tanács, a tanári testület javaslata alapján, Nyiregyháza városától, iskolánk főpatronusától játszóterületet kért és kapott. Ugyanis mult évi szeptember hó 22-kén hasított ki a főgymnasium részére, a városi képviselőlet által kiküldött bizottság, mely állott Bencs László polgármester, Sexty Gyula tanácsos, Horváth Gyula városi mérnök urakból és a főgymnasium igazgatójából, azon 9920 □ méter területet, melynek rendeltetése leszen ezután meggátolni, minél ritkábbá tenni azon jelenségeknek előtűnését, melyek az ifjuságnál aggodalmat keltő mértékben mutatkoznak, és amelyeket nem ok nélkül az elhanyagolt testi nevelésnek kell tulajdonítanunk; milyenek az ifjuság természetellenes korai érettsége, közömbösség a gyermekekhez való szórakozások iránt, a felnőttek utánzása viselkedésben és foglalkozásokban s tiltott élvezetek után való vágy.

Rendelkezésünkre bocsájtván az iskolai épülettől 3 percznyi távolra eső terület, még az őszzel hozzá fogtunk a föld elegyengetéséhez, körülárkolásához, az év tavaszán pedig fásítottunk, eleven sövényt ültettünk, fűmagot vetettünk. Itt elismeréssel kell megemlékeznünk Lázár Kálmán királyi ügyész úrról, ki szives volt a földmunkálatok végzésére 10 napon keresztül 12 rabot rendelkezésünkre bocsájtani. Köszönetet kell nyilvánítanunk Liptay Jenő úrnak, ki az eleven sövényt képező gledicsia maganczokat ajándékozta, és Klár Gusztáv úrnak, ki a területet újból felszántatta, meghengerezte és fűmaggal bevettette. E munkálatok megajtásával azonban csak a kezdet legelején vagyunk; hogy a terület alkalmassá váljék, hogy az a czélnek teljesen megfelelő legyen, folytonos, állandó gondozást, felügyeletet igényel az; s kívánatos, hogy a területen alkalmas épület emeltessek, hová az ifjuság játszószerzeit, tornázó eszközeit s ruhá-

ját elhelyezheti. Teljes bizalommal fordulunk azért városunk közönségéhez, az érdekelt tanulók szüleikhez, az ifjuság barátaihoz, amennyiben a főgymnasium pénztára azt magában nem teheti, — ez évben 180 forintot adott ki e czélra — hogy ezen fontos törekvéseinkben, ezen hazafias czél elérésében iskolánkat anyagilag támogatni sziveskedjenek.

A tanuló ifjuság a nyári szünet alkalmával rendezett színi előadás jövedelméből e czélra 28 forintot fordított.

Iskolai ünnepélyek. Majális.

Előre megállapított program szerint ünnepelte meg az ifjuság a 48-diki márcziusi nagy napok emlékezetére márczius 15-két. Ez alkalommal adta ki a főgymnasiumi tanács megbízásából az igazgató buzdító és lelkesítő szavak kíséretében, a megjelenésben akadályozva levő főgym. felügyelő helyett, azon 1000 frtos tőkének kamatait — 52 frt 85 kr., — mely tőkét Nyiregyháza városának hazafias polgársága az 1848-diki márczius 15-kének emlékére „Kossuth Lajos emlékalapítvány“ czimen létesített. Molnár Sándor VIII-dik osztálybeli tanuló a megjutalmazott, ki — az alapítólevél kivánsága szerint — „jó magaviselet és a magyar történelemben elért tanulmányi eredmény mellett“ a jobb dolgot készítette.

Az ifjuság okulásául közöljük az ezen pályázatra vonatkozó jelentést.

A főgymnasium tanári karának az ezidei Kossuth-pályázat felől hozott birálata.

A tanári kar egyöntetű megállapodásával kitűzött pályatétel ez évben így hangzott: „Miért nem valósulhattak meg II. József császár reformtervei Magyarországon?“ E pályatételre két mű érkezett be a tanári testülethez, az egyiknek jeligeje: „A derék nem fél az idők mohától.“ a másiké: „Ne bánts a magyart.“ A pályaművek száma, szemben a mult évi pályázat eredményével, mindenesetre érzékeny hanyatlást jelent. De némi hanyatlást kell látnunk a pályaművek belértékében, s így a pályázat sikerében is. Az a biztos ítélkezés, az iránynak ama lendülete, a pályakérdéseknek a főgymnasium felső osztályainak növenlékeitől megkivántató megfelelő kifejtése az ez évi pályamunkáknál nem volt oly mértékben tapasztalható, mint az elmúlt tanévben. S ha még hozzátesszük, hogy mindkét pályamű alaki tekintetben sem felelt meg az ismert követelmé-

nyeknek, amennyiben az általok felhasznált forrásokat megnevezni elmulasztották, sőt az egyik, „a derék nem fél az idők mohától“ jeligéjü, a helyesírás, a lapszámzás teljes hiánya tekintetében is kifogás alá esik, ezzel röviden kifejezést adtunk a két pályamű felől, tartalmi és alaki tekintetben alkotott legfőbb aggályainknak.

I. A mi már az egyes pályaműveket illeti, úgy a II. számú „a derék nem fél az idők mohától“ jeligéjü pályamű legfőbb hibájának tartjuk a teljes rendszertelenséget. Midőn szerzője megírta, nem volt tisztában ama szempontokkal, melyeken művét megépítse, nem lebegett előtte oly általános keret, melybe tárgya kifejtését elhelyezze s innen magyarázható az, hogy műve sok tekintetben *helyes* mondásoknak *zavaros* összhalmazata. A szerző elárul ugyan bizonyos törekvést a rendszer felé, midőn művében kiindulva a régi „Ostmark“ történetéből egész Mária Theresiáig élénk igyekszik állítani legalább nagy vonásaiban az osztrák uralkodók és a magyar alkotmány közötti viszonyt, de mig egyrésről e viszony tárgyalásában visszamegy egész Habsburgi Rudolfig, sőt a honalapításig s ezzel elárulja, hogy fantáziája idegen és a kitűzött pályakérdéssel heterogén téreken kalandozott, addig magában a történelmi multnak előadásában oly ugrásokat tesz, melyek nála a történelmi összefüggés tudásának fogyatékosságára vallanak.

S hogy rendszertelensége ő reá magára nézve is mily kellemetlen lehetett, kitűnik abból a kínos tépelődésből, vibrálásból, mely a Józsefi eszmék tárgyalásának során gyakori ismétlésre, a későbbi és korábbi események pragmatikus, összefüggés nélküli felsorolására, sőt felcserélésére kényszeríti.

Egyébiránt a műnek alapfelfogása, az az alaphang, a melyből kiindul is, disszonans. Nagyhangon, mintegy a mai politikai kérdésekben való jártasságot magának imponáló hangon említi fel bevezető szavaiban, hogy József törekvései és eszméi mily közel állottak korunk törekvései és eszméihez s a nagy hang ama zürzavarosan fájdalmas akkordban vész el, hogy Józsefnél az egységes állam küzdelme a dualismus és foederalismus, a nemzetiségek harca a német túlsúly ellen, az absolut monarchiáé az alkotmány, a hivatalos államé a foederalismus, a felvilágosodásé az ultramontanismus ellen érvényesült. Hogy ezek közül az össze-vissza kevert politikai irányeszmék közül az egységes állam küzdelmét az absolut monarchia képében a foederalismus és dualismus ellenében II. József vívta meg és hogy szemközt az ultramontanismussal a vallási türelem eszméjéhez hódolt: ezek történelmi tények, de nem az azon állítás, hogy ő a nemzetiségek tótora lett volna a német túlsúly ellenében. Ez akkor, midőn a II. József reformeszméinek bukásáról van a szó, midőn tehát ép e reformeszmék kellő és szabatos kifejtésén van a főszempont, mindenestre vastag tévedés.

Helytelenítjük továbbá az egész művön átvonuló és a magyar nép ösmert dynastikus érzületével merev ellentétben álló azon nézetet, melylyel a szerző a magyar nemzetnek a habsburgi uralkodó házzal szemközt

nemcsak a jogaira való folytonos féltékenységet, de egyenesen az uralkodó ház ellen való folytonos harczkészséget imputálja, sőt nem egészen érett hazafias gondolkozással magának a reformcsászárnak terveivel való szomorú sorsát, részben a nemzet rövidlátó ellenállási viszketegéből eredezteti.

Hibáztatnunk kell szerzőt továbbá számos, talán épen rendszertelenségéből fakadó ellentmondásáért. Ezek közül csak azt emlíjük fel, hogy a habsburgi fejedelmeket úgy jellemzi ugyan, mint a kiknek szivéből a magyar nemzet iránti hála teljesen ki volt és ki van irtva, s többek között Mária Theresiát a szép nem megbecsülése iránt érzett nem minden hajlam nélkül több helyütt is szép, de eselszövő nőpolitikusnak, sőt egy helyütt egyenesen a legnagyobb mértékben czelszövőnek jelenti ki, mégis megengedhetőnek tartja nála hálás szép ajkáról, a hála csillogó könyveiről stb., stb. szólni, sőt később egyenesen szándékainak tisztaságát is védelmébe fogni.

Magának II. Józsefnek korát, eszméi bukását aránylag rövid terjedelemben tárgyalja. A főokot ő nem József alkotmányellenes eljárásában és a külpolitikai helyzetben látja, melyről szólni egyébiránt meg is feledkezik, de egyenesen a nemesség önzésében és a róm. kath. klérus hatalmi tulkapásaiban. Szóval, mint látjuk, szerző a kor ecsetelésében, az okok felkutatásában méltán vádolható azzal, hogy a szélsőségekben utazik, a szenvedélyesség tanácsaira hallgat: ezek pedig egy eminenter történelmi feladat megoldásában a lehető legrosszabb tanácsadók.

Irályára nézve annyit jegyzünk meg, hogy az elég élénk, sok helyütt lendületes, képes fordulatokban gazdag s az olyféle hasonlatokat, mint midőn népünket a nagy népvándorlás utolsó hullámveréséhez, hirtelen feltűnt fényes üstököshöz hasonlítja, bátran számíthatjuk műve fényoldalai közé, de erre nézve is kifogásolnunk kell némely értelmetlenséget, mint midőn a nemzetet a fejét szeliden rabigába hajtó bárányhoz, — III. Károly és Mária Theresia 60 éves uralmát a nemzet egy lélekzetvételéhez hasonlítja; továbbá számos idegenszerűséget és a sűrűn előforduló helyesírási hibákat.

Mindezt leszámítva azonban méltányoljuk a szerző buzgalmát igyekezetét, melynél fogva egy körülbelül 10 ívre terjedő munkát irt meg s noha ezt felsorolt hibáinál és hiányainál fogva a pályadíjra érdemesnek nem is tartjuk, benne mégis oly tehetség nyomait látjuk, mely önmagát kiforrva, különösen a számos helyen tapasztalható képzelő-erő felhasználásával, főleg az elbeszélő próza terén még becses munkákat is fog létesíthetni.

II. A „Ne bántsá a magyart.“ Zrinyi jeligéjü, I. számú műről már rövidebben szólhatunk. Szerzője ugyan szintén nem dolgozott praeciz rendszer szerint, tárgyát fel nem osztotta s ezzel egyrésről művét nehezen áttekinthetővé tette, de másrésről oly lényeges hibába is esett, hogy a 93 oldalas munkának csak 42-ik lapján tér rá tulajdonképi tárgyára, de hosszú bevezetését legalább nem heterogén, de homogén dolgokkal, a II. József korát megelőző közkulturai állapotoknak lehetőleg hű és alapos

megfejtésével tölti ki, nem nyul tehát vissza úgy, mint versenytársa, a ködös múltba, de igyekszik magánál a tárgynál maradni.

A feladat megoldása körül ugyan nem árul el oly ítélkezést, mely az események mögött rejlő hátsó okokra is ki tud terjeszkedni, de legalább az ösmert okokat kellő részletességgel és alaposággal tárgyalja s a Józsefi eszméket megbuktató körülmények közt igen helyesen említi fel a József neveltetését, egyéni jellemét, világnézetét és — habár csak röviden is — a külpolitikai helyzetet is.

És habár nem zárkozhatunk el az elől, hogy a szerző irányában itt-ott szintén kifogásolni valót ne lássunk, de nem tehetjük, hogy kellő méltánylásunknak ne adjunk kifejezést ama keresetlen egyszerűség, mondhatnók, az összes e kérdésre tartozó anyag eléggé biztos kezelését eláruló ama nyugodtság felett, mely a szerző irányát oly világossá, áttekinthetővé tette. Igaz, hogy szerző — mondhatnók — minden nagyobb elevenség nélkül végzett témájával, de el kell ösmernünk, hogy a felvetett kérdéssel szemben egyebet tennie nehéz is lett volna. Ha a kérdés maga úgy hangzott volna: „*II. József és reformeszméi*“, lett volna alkalma és talán tehetsége is hozzá, hogy hőséből tragikus alakot, művéből lendületes szerzeményt alkosson, de az a „*miért*“, a mely a pályakérdésben bevezetésül és alapul szolgál, nem ruházta fel őt egyéb joggal és kötelességgel, mint hogy a *II. József* eszméi bukásának okait kellő tárgyilagossággal, pragmatice, híven, lehetőleg az egymásután idői törvényét is követve felsorolja. Ennek a szerző nagy szorgalommal és kellő pedantériával eleget is tett, s így művét ha absolute nem is — mert ilyet alig is vártunk — de relative, pályatársa művével szemben a jutalomdíjra határozottan érdemesnek találjuk.

Mint a nyilvános felolvasásra is alkalmas szemelvényt — az egyes, különösen a róm. kath. klerusra vonatkozó túlerős és sok tekintetben hibás kifejezések kellő átalakításával — felemlítjük a 82 laptól a 93-ik lapig terjedő részt, — de ilyenek találjuk különösen azt a mély értelmű befejezést, midőn a szerző maga előtt látja az abszolút monarchia hatalmi önkényével megvalósítani szándékolt nemes törekvéseit és a későbbi (48-as) kor vezérlő nagy férfainak ugyanezen eszmék megvalósítását célzó gigászi küzdelmeit s pillanatig sem habozik, hogy míg amannak kegyeletes tisztelettel, hódoló részvétellel adózik, addig a dicsőség szeplőtlen koszorúját ez eszmék igazi képviselőinek, a jelen század nagy embereinek nyujtsa. Ez a befejezés felemeli a művet oda, a hová a márczius 15-iki eszmék emlékezete viszen: a hazafias szív megdobbanásáig, az elődök nagy érdemének lelkesítő méltatásáig! 'S ha a többi indok nem is, ugy ez az egy is elégséges ahoz, hogy e művet magasan pályatársa felett állónak 's az ez idei pályázat eredményét legalább részben kielégítőnek tartsuk.

Szép figyelmet tanusítva, kellemesen lepte meg az ifjuság az igazgatót és Porubszky Pál tanárt, mint a „Besse-

nyei kör“ vezetőjét névnapjok alkalmából. A zene, ének szavalásból álló műsor mindkét ízben azon kedvező benyomást tette a hallgatóságra, s arról tanuskodott, hogy az ifjusági zene- és daloskör fejlődik, halad.

Tavaszi mulatságát az ifjuság — a szeszélyes időjárás következtében — jó későn: június hó 9-kén tartotta vidáman, jó kedvvel, szép közönség jelenlétében.

A főgymnasium Bessenyei köre pedig június hó 17-kén rendezte záró díszülését. Ez alkalommal adatott ki első ízben a dr. Baruch Mór orvos úr által ajándékozott 20 koronás arany. Baruch Mór orvostudor úr ugyanis azon ígéretet tette, hogy ő évente 20 koronát tevő pályadíjat ajánl fel azon tanuló megjutalmazására, aki mint a Bessenyei kör tagja a magyar szabadságharcz vagy a magyar protestans egyház történelméből szabadon választott tárgyról a legjobb költői vagy prózai munkát készíti.

Magától értetik, hogy a tanártestület készséggel elfogadta az orvos úr ajánlatát, s kivánságához képest a pályakérdést kitűztük, s a Bessenyei kör záró ülésén — mint említettük — ki is adatott a jutalom díj Glück Dávid VI-dik osztályu tanulóknak.

Ifjusági egyesületek.

1. Bessenyei kör.

A Bessenyei nevét viselő ifjusági önképző kör e tanév elején, szeptember 24-én alakult meg. Tisztviselői voltak az ifjuság részéről: *Payer Géza* VIII. o. t. mint alelnök, *Rézler Kornél* VIII. o. t. titkár, *Molnár Sándor* VIII. o. t. főjegyző, *Bergstein Ignác* VII. o. t. aljegyző, *Lukács Ödön* VII. o. t. pénztáros, *Holis János* VIII. o. t. főkönyvtáros, *Kovács Lajos* VII. o. és *Krecsák Lajos* VI. o. tanulók alkönyvtárosok, végre *Oltványi Ödön* VIII. o. t. háznagy.

A körnek volt 56 rendes és 24 rendkívüli tagja.

Tartott 25 ülést, melyeken a tagok összesen 21 munkát adtak be. E munkák közül hat dicséretben részesült, hat elfogadtatott. A megdicsért dolgozatok szerzői: *Rézler Kornél* VIII.-, *Bleuer Ödön* VII.-, és *Géczy Géza* VI. oszt. tanulók.

A dolgozatok megbirálásában Holis János, Molnár Sándor, Payer Géza, Bergstein Ignác és Lukács Ödön tagok tűntek ki.

Az üléseken előadott 32 szavaltat közül három részesült dicséretben, három sikerült és 13 kevésbé sikerült volt.

Tényleges részt vett a kör a márcz. 15-iki Kossuth-ösztöndij ünnepélyénél, amennyiben saját pénztárából húsz koronás arany pályadíjjal jutalmazott csinos költeményét ott szavalta el *Lukács Ödön* VII. o. tanuló.

A kör mint rendszeren szokta, ez idén is szintén tűzött ki pályadíjakat egyes kérdésekre. A pályázatra 18 mű érkezett be, melyek közül a bíráló-bizottság véleménye alapján 5—5 frt jutalomban a következő dolgozatok részesültek:

1. *Rézler Kornél* VIII. o. t. *A pókirás titka* cz. —;
2. *Bergstein Ignác* VII. o. t. *Felsülés* című szépirodalmi műveik.
3. *Kovács Lajos* VII. o. t. *Földünk multja és jövője* —
4. *Nagy Imre* VII. o. t. *Az állatok fejlődésének vázlatja* — és
5. *Propper Dezső* VII. o. t. *A szemről* cz. természet-tudományi értekezéseik.

A pályadíjak az önképző körnek f. é. június 17-én tartott záró-ünnepélyén osztattak ki szép számú közönség jelenlétében.

Évi bevétel volt: 97 frt 6 kr., kiadás: 87 frt 60 kr.

A Bessenyei körnek a tanári testület részéről ez évben is *Porubszki Pál* volt az elnöke.

2. A tornakör.

Szeptember 22-én alakult meg Eltscher Simon tanár elnök vezetése mellett a főgymnasiumi ifjusági „Tornakör“.

A kör tisztviselői voltak az ifjuság részéről: alelnök: Payer Géza VIII. o. t., jegyző és pénztáros: Lukács Ödön VII. o. t., szertárnok: Oltványi Ödön VIII. o. t. előtornászok: Oltványi Ödön, Szeszich Elek VIII. o. t. és Kovács Tibor VII. o. t. előtornászok helyettesei: Pallai Tibor VII. o. t., Gara Zoltán és Szesztay István VI. o. t.

A kör tagjai — szám szerint 38 — hetenként két alkalommal gyakorolták magukat a tornászásban az elnök felügyelete alatt.

3. Dalos kör.

Ez évben is megalakult a dalos kör Santroch Alajos énektanár vezetése alatt. Az elnöki tisztet Leffler Sámuel gymn. tanár volt szives elvállalni: alelnöke a körnek Payer Géza VIII. o. t., jegyzője és pénztárosa Kovács László VII. o. t. Nyilvánosan hét ízben szerepelt a kör: a márczius 15-iki ünnepélyen, az igazgató névnapja alkalmából, a Bessenyei-kör záró ünnepélyén, három temetésen és az évváró ünnepélyen.

Tagjainak száma a négy felső osztályból összesen 31, a begyakorlott művek száma 9.

4. Zenekör.

A főgymnasiumi zenekör az 1892/93. tanévben október hó 24-én kezdte meg működését Santroch Alajos zenetanár vezetése alatt. Tagjainak száma 11, a VIII osztályból három, a VII-ből egy, a VI-ből négy és az V-ből három. Elnök: Leffler Sámuel tanár.

Az első ülésen, október 24-én állapították meg az alapszabályok és választották a tisztviselők: Eötvös Dezső VIII. oszt. tanuló alelnök, Gara Zoltán VI. oszt. tanuló pénztáros és jegyző. A kör üléseit minden hétfői napon délután 4—6 óráig tartja.

Öt darabot tanult meg a kör, ezek: „A jósnő álma“, „Influenza“ induló, „Nagymamácska“, egy csárdás és „Emlékezések mult időkre“. Ezek közül három nyilvános fellépésünk alkalmával előadtuk: az igazgató úr nevenapján a „Jósnő álmá“-t; a Bessenyei-kör záróünnepélyén a csárdást és az iskolai évet bezáró ünnepélyen a „Nagymamácskát“ és az „Influenza indulót“.

Bevétele volt a körnek összesen 7 frt 57 kr, kiadása pedig kóták és húrokra 7 frt 5 kr, s így maradt a pénztárban 52 krajczár.

5. Fillér-egylet.

A fillér-egylet a jelen tanévben Mészáros Ferencz tanár vezetése alatt állott s egyesítve volt az ifjusági gyámintézettel. Az egyes osztályokban minden hét elején az osztálytanár eszközölte a gyűjtést, a begyűlt összeget a vezető-

tanárnak adta át elhelyezés végett. A 38 ízben eszközölt gyűjtésnek 146 frt 51 kr. volt az eredménye, melyhez más czímen még 2 frt 94 kr. járult. A begyűlt összeg ily részletekben jött be:

I. osztályban begyűlt	27 frt 78 kr.
II. „ „	17 frt 07 kr.
III. „ „	11 frt 07 kr.
IV. „ „	24 frt 23 kr.
V. „ „	14 frt 66 kr.
VI. „ „	26 frt 30 kr.
VII. „ „	18 frt 40 kr.
VIII. „ „	7 frt — kr.
Úrvacsora alkalmából nt. Bartholomaeidesz J. úrtól	1 frt 90 kr.
Birságból	1 frt 04 kr.
Összesen	149 frt 45 kr.

Ezen összeg a tanári kar határozata folytán így osztatott el:

1. Rozsnyói árvaháznak évi díjban portóval	6 frt 06 kr.
2. Gyámintézetnek 1892—93. évre	10 frt — kr.
3. Leopoldianumnak 1892—93. évre	2 frt — kr.
4. Helyi gyámintézeti tőkéhez	5 frt — kr.
5. 14 szorgalmas tanuló jutalmazására	92 frt — kr.
6. Jutalomkönyvekre 2 szorgalmas tanulónak	11 frt — kr.
7. A fillér-egylet tőkéjéhez csatoltatott	23 frt 39 kr.
Összesen	149 frt 45 kr.

A fillér-egylet tőkésített vagyona 1893. jun. végén 207 frt 49 kr.

A helyi gyámintézet készlete 1893. junius végén 33 frt 25 kr.

E két összegben az utolsó félév kamatai nem szerepelnek.

Hivatalos látogatás.

Május hó 16-kán érkezett körünkbe nt. Liszkay János gömöri esperes úr, hogy főtiszt. Zelenka Pál püspök úrnak megbízásából jelen legyen a VIII-dik osztály protestáns tanulóinak vallástani vizsgálatán. E vizsgálat végezte után az esperes úr módot és alkalmat talált, hogy alapos tájékozást és tudomást szerezzen a vallástani tantárgyak anyagáról, tanításáról gymnasiumunk összes osztályaiban.

Békési Gyula főigazgató úr pedig hivatalos látogatását május hó 25., 26., 27. napjain végezte, mely alkalommal minden tanárnak előadását végig hallgatta, minden osztályt kétszer is meglátogatott, s megnézte szertárainkat, gyűjteményeinket s a játszóteret.

Adományok. Új alapítvány.

Jótevőink, kik iskolánk érdekeit áldozatkészségükkel ez évben is szivesek voltak anyagilag támogatni, a következők:

1. Friedmann Sándor úr a tápintézeti folyó pénztárnak 10 frtot adott.

2. Egy magát megnevezni nem akaró barátja iskolánknak 15 frtot ajándékozott a convictusba járó tanulók beneficiumára.

3. A helybeli kaszinó egylet, ugyancsak beneficiumra 20 frtot adott.

4. Okolicsányi Géza úr a tanári nyugdíjintézetnek 30 frtot.

5. Ugyancsak Okolicsányi Géza úr volt az, mint a kaszinó egylet igazgatója, ki 2, 5, 10, 20 krajczáros szelvények eladása által, a kaszinó egylet tagjai között, szegényebb sorsu tanulók segélyezésére 134 frt 57 krt gyűjtött s bocsájtott az igazgató rendelkezésére.

Ez összegből kiadatott szelvénykönyvecskére 3 frt; tankönyvekre, nyolcz tanulónak 20 frt 70 kr; ruhadarabokra 18 frt; Malmos Kovács József tanuló temetési költségeihez pótlásul 3 frt 50 kr; tandijba oly szegényebb sorsu tanulókért, kik szorgalmasak és igyekezők voltak ugyan, de az általok felmutatott tanulmányi eredmény nem minden tekintetben tette őket méltóvá arra, hogy tandijaik a főgymnasiumi pénztár rovására engedtessenek el, kifizettetett 32 frt 50 kr. Összes kiadás 77 frt 70 kr; pénztári maradvány, mely pénzügyintézetileg kezeltek: 66 frt 87 kr.

6. Jótevőink sorában meg kell említenünk Szabó Ferencz torontálmegyei német-eleméri plébánus urat, ki 142 forint értékű 54 kötetből álló könyveket ajándékozott iskolánknak.

7. De különösen meg kell emlékeznünk jótevőink sorában: Somogyi Gyula úr és neje: született Nesweibik Magdolna

úrnő önegységéről, kik egyetlen, korán elhunyt fiacskájuk: *ifj. Somogyi Gyula* emlékezetére 2000 koronát tevő alapítványt tettek.

Alapító oklevél.

A jóságos Teremtő házassági frigyünket ezelőtt hét évvel egy fiugyermekkel, a mi Gyuluskánkkal áldotta meg; aki úgy külsője, mint zsenge korát jóval meghaladó szellemi tehetsége s főleg angyali kedvessége után ítélve a legszebb jövő reményével töltötte be édes szülői szívünket. A Mindenható bölcsessége azonban másként végzett; a mi egyetlen fiugyermekünket 4 éves életkorában felvitte az örök tavasznak örvendő angyalok közé! A mi családuknak legfényesebb kis csillaga kialudt örökre! Nekünk nem maradt meg belőle más, mint az elvesztése fölötti gyógyíthatatlan szívfájdalom és örök emlékezetének kegyelete!

Ezen szent kegyeletünknek óhajtunk legméltóbb kifejezést adni s a mi feledhetetlen Gyuluskánk emlékét a legtávolabbi jövőre is megörökíteni az által: hogy egy, tőkájében soha el nem költhető, ezen alapító levélben kitűzött rendeltetésétől soha semmiféle más célra nem fordítható, hanem csakis a legbiztosabb módon kamatoztatandó. Kétezer (2000) magyar koronát kitevő és örök időn át „ifjabb Somogyi Gyula jótékony-czélú alapítványa” nevet viselendő alapítványt teszünk.

Ennek kamatait kettőnk haláláig évenként kifizetni ezennel egyetemlegesen kötelezzük, mindkettőnk halála után pedig azonnal örökösaink egyetemlegesen tartoznak ezen alapítványi egész tőkét a nyiregyházi takarékpénztárba betétként befizetni, hol is ezen tőke mindaddig; amíg ezen pénzügyintézetnél teljesen biztos, gyümölcsöztetendő lesz.

Ezen alapítvány kezelését és kamatainak évenkénti odaitélését a nyiregyházi ág. ev. főgymnasium kormányzótanácsára bizzuk akként, *hogy a megjutalmazásra nézve ezen főgymnasium tanári testületének három tanuló ajánló javaslata szolgáljon alapul.*

Ezen alapítványunknak kamata egészben a nyiregyházi ág. ev. főgymnasium oly tanulójának lesz évenként és pedig mindenkor feltétlenül április hó 12-ik napján készpénzben kifizetendő, aki nyiregyházi születésű és akit szorgalmáért, erkölcsi jó magaviseletéért, magyar, hazafias szelleméért és tanulmányaiiban elért jeles eredményeért a nyiregyházi ág. ev. főgymnasium kormányzótanácsa — habár szótöbbséggel is — a legérdemesebbnek fog találni. Egyenlően minősítettek közül az ág. ev. egyházhhoz tartozót és a szegényebb sorsút illetendi az elsőbbség.

Lelkünknek legforróbb imája, szívünknek leghőbb óhaja az, hogy adja a kegyelmes Mindenható, miszerint ezen szerény összegű alapítványunk gyermekkorában elhunyt Gyuluskánk kis sírjának örökké legdíszesebb emlékvirága legyen és ennek a legszentebb érzelmek által megáldott gyümölcse szülővárosunknak, egyházunknak és főiskolánknak, ekként

közvetve egész magyar hazánknak valódi javát mentül sikeresebben előmozdítsa.

Ezen alapító levelünk egyik eredeti példánya a nyiregyházi ág. ev. főgymnasium kormányzótanácsánál, második eredeti példánya ezen főgymnasium tanári karánál, harmadik példánya pedig a nyiregyházi takarékpénztárnál lesz elhelyezendő s örök időn át megőrzendő.

Kelt Nyiregyházán, 1892-ik évi november hó 2-ik napján.

A nemes érzésű és gondolkodásu bánatos szülőknek, kik fájdalmukat a nemes szívű emberek módjára, jótétemények gyakorlása által igyekeznek enyhíteni, ezuttal is mély hálánk, és őszinte köszönetünk!

A főgymnasiumi tanács és tanári kar működése.

A főgymnasiumi tanács mint eddig mindenha, úgy ez iskolai évben is körültekintőleg és czéltudatosan intézte iskolánknak az ő jog- és hatáskörébe tartozó ügyeit. Különös elismeréssel kell kiemelnem, hogy dr. Meskó László úr, a tanács elnöke, ki évközben választatott meg Békés városa országgyűlési képviselőjének, s mint ilyen, idejének nagy részét Budapesten kellett töltenie: nemes ambícióval viselte ez évben is felügyelői hivatalát, s a főgymnasium iránt táplált előszeretetésénél fogva folytonos contactusban maradt tanintézetünkkel, úgy, hogy jelenlétében, elnöklete alatt 10 tanácsülés tartatott.

A folyó ügyeken kívül a tanácsnak intézkedései közül kiemelendők, hogy elrendelte a VII-ik osztály mellé is a görög nyelvet pótló tantárgyak tanítását, és hogy megtette a szükséges lépéseket arra nézve, hogy az állammal kötött szerződés revisió alá vétessék, illetőleg hogy az államsegély felemeltessék.

Sajnos, hogy az egyetemes gyűlés, a tanügyi bizottság javaslata alapján, azon indokolással, hogy az államsegély felemelése által a tanintézet felekezeti jellegének biztosítását számadatokkal bebizonyítva nem látja: *nem pártolólá*g terjesztette fel kérvényünket a miniszteriumhoz. Eddig az ügyben ezenfelül annyi történt, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1893. évi február 8-án 55419. sz. a. kelt

leiratával az iskolának részletes vagyoni és jövedelmi kimutatását bekövetelte. Erős különben reményünk és bizodalunk, hogy kérésünk teljesített fog.

Megemlítendő továbbá, hogy a főgymnasiumi tanács néhány nappal ezelőtt egy bizottságot küldött ki, mely hivatalosan részletes javaslatot készíteni a tanári fizetések javítására nézve addig is, míg az államhoz felterjesztett kérvényünk kedvező elintézését nyer.

A mi végül a tanári testület működését illeti, annak megítélését, működése értékének megbecsülését a felettes hatóságra, az elfogulatlan szülőkre, a művelt közönségre bízom.

Én mint igazgató, csak mint primus inter pares, mint közvetlen szemlélője a tanártestület mindennapi munkálkodásának. örömmel jelezem, hogy a karnak minden egyes tagja igyekezett legjobb tehetsége, ereje szerint nagy felelősséggel járó hazafias kötelességét teljesíteni az iskolában úgy is mint tanító, úgy is mint nevelő; de a társadalmi életben is kivette részét a munkából, szolgálván az egyház, a népiskola ügyeit, a társadalom, a város s a különböző egyesületek nemes törekvéseit és az irodalmat; így Porubszky Pál egyik helyi lapnak szerkesztője, ki körül különösen a fiatalabb collegák tömörültek, mások ismét tudományos folyó iratokba irtak és tankönyvek írásával foglalkoztak. Így Máthé György, Békési Gyula főigazgatóval együtt Latin nyelvtant és Mondattant adott ki; Leffler Sámuel tanárnak „Latin irodalom történetét“, újabb kiadásban, bővítve most rendezik sajtó alá.

Jótétemények. Ösztöndíjak.

1. Az igazgató a beiratás alkalmával a gymn. alapra fizetendő egy forintot elengedte: Gróh Béla, Zsák Andor I., Komoróczy F., Ruhmann Béla, Ruzsa Endre II., Vietórisz István, Zsák Zoltán III. oszt. tanulóknak.

Elengedett összeg: 7 frt.

2. Az izr. hitközség előljárósága által nyert felhatalmazás alapján elengedte az igazgató a vallástanítási díjat: Klein S., Lieber M., Mand M. I., Klein Vilmos II., Csillag S. V. oszt. tanulóknak.

Elengedett összeg: 15 frt.

3. Tandijból elengedett a főgymn tanács 6 frtot: Kulcsár J. I., Komoróczy F., Sztreska J., Lencsák József II., Szokolay Gyula III. oszt. tanulóknak.

Félévi tandij (12 frt) elengedésben részesültek: Csernák Lajos, Juvancz Irén, Hólek Andor I., Iklódy Ferencz, Klein Vilmos, Kurutz G., Kmotrik Sámuel, Márkus J., Ruhmann B., Tóth Gyula, Zsák E. II., Berzeviczy Béla, Gerhard K., Kerekes J., Kocsár I., Zsák Z. III., Gerhard Jenő IV., Csillag S., Kokorgyák Gy, Lukrics K., Szabó M. V., Dániel S., Furman L., Kollár P., Krecsah L., Susztek K. VI., Janousch R., Kovács L., Murányi L. VII. oszt. tanulók.

Egész évi tandija (24 frt) elengedett: Blahunka László, Gróh Béla I., Hudák János, Tóth László, Ruzsa Endre II., Vietórisz István III., Domján Gyula, Honétzy Géza, Molitorisz István IV., Jakab Mihály, Suták Sándor VI., Molnár Sándor VIII. oszt. tanulók.

Elengedett tandij összeg: 668 frt.

Casinói gyűjtésből, 5 tanulóért, 32 frt 50 kr fizettetett tandijba.

A tápintézeti díj negyede (12 frt 50) elengedett Gróh Béla I. oszt. tanulóknak.

Féldíj (25 frt) elengedésben részesültek: Ducs István I., Hagymási Gyula III., Bottenstein Sándor I., Birta József VI., Kokorgyák György V. oszt. tanulóknak.

Egész díja elengedett: Honétzy Géza IV. oszt. tanulóknak.

Elengedett összeg 187 frt 50 kr.

Jutalom- és ösztöndíjban részesültek:

1. A Somogyi Dezső nevére tett alapítvány kamataiban (6—6 frt) részesültek február 18-kán Hudák János II, Suták Sándor VI. oszt. tanulók.

2. A gróf Teleky-Róth Johanna ösztöndíjából nyert 35 frtot Molnár Sándor VIII. oszt. tanuló.

3. A Haas Mór alapítványából egyenként 40 frtot kapnak: Fränkl Henrik VI, Glücksmann Henrik VII. és Furmann Lajos VI. oszt. tanulók.

4. A Kornstein Ignác nevére tett alapítványból egyenként 25 frt 23 kr kapnak Propper Dezső VII. és Vietórisz István III. oszt. tanulók.

5. A Kovács László nevére tett alapítvány kamatait (50 frt) Kovács Lajos VII oszt. tanuló kapja.

6. Ifj. Somogyi Gyula nevére és emlékére tett alapítvány után Suták Sándor 100 koronát kap.

Ez ösztöndíj, az alapító levél értelmében, minden évben április hó 12-kén szavaztatik meg.

7. A Groák Zsigmond alapítvány kamatait (20 frt 45) kr Bergstein Ignác VII. oszt. tanuló kapja.

8. A Nikelszky Andor alapból 24 frt 54 kr s a

9. Nikelszky Lajos nevét viselő alapból 23 frt 98 krt, összesen 48 frt 52 krt Jakab Mihály VI. oszt. tanuló kap.

10. Az Augusztinyi Jánosné-féle alapból (32 frt 44 kr) egyenként 16 frt 22 krt kapnak Lukács Ödön VII. és Imre János VI-ik oszt. tanulók.

11. A Zsiska-Gráf-alap kamataiból (24 frt 55 kr) Moli-tórisz József IV. oszt. tanuló (12 frt 30 kr), Berzeviczy Béla III. oszt. tanuló 12 frt 25 krt kap.

12. A Kollner Illésné-alapból Tóth László II. o. tanuló 5 frtot, Juvancz Irén I. oszt. tanuló 4 frt 9 krt kap.

13. A Szekeres János-féle alap kamataiból (27 frt 69 kr) kap Nagy Imre (VII) 12 frtot, Kerekes József (III) 8 frtot, Mészáros Gyula (I) 7 frt 69 krt.

14. A Bajusz-kör-féle alap 5 frt 3 krját Janousch Rudolf (VII) kapja.

15. A Szopkó Alfréd-féle alapból kap 5 frtot Murányi László VII. o. t. Ugyancsak Murányi László az Ifjusági fillér-egyletből 12 frtot.

16. Jóba Elek úr ajándékozta aranyat Holek Lajos (IV) kapta.

17. A Fillér-egyletből kapnak továbbá Holek Andor (I) 5 frtot, Iklódy Ferencz (II) 5 frtot, Hudák János (II) 5 frtot, Kocsár Imre (III) 5 frtot, Csillag Sándor (V) 10 frtot, Botenstein Sándor (I) 5 frtot, Szitha Sándor (IV) 5 frtot, Goldstein Zsigmond (IV) 10 frtot, Honetzy Géza (IV) 5 frtot, Lukrits Károly (IV) 10 frtot, Klein Vilmos (II) 5 frtot, Nagy Dezső (IV) 5 frtot, Szokolay Gyula (III) 5 frtot.

18. Jutalomkönyveket kaptak: Schwarcz Pál (V) Tompa Mihály összes költeményeit és Schwarcz Dezső (I) Radó An-

talnak „A költők albuma“ című művét. Tarczali Dezső úr által ajándékozott jutalomkönyvet Bottó Milán (VI) nyerte.

19. Mint jó rajzoló a Groska Jánosné-féle alapból megjutalmaztattak: Tóth Gyula (II), Szokol Károly (III) 5—5 frttal, Szametz Ferencz (V), Spiegel Sándor (V), Lenkey Géza (VI), Deák János (VI) 7—7 frttal, Szuhly József (VI) 8 frtot kapott.

Tanitványaink között kiosztott segély és ösztöndíj 1571 forint 43 krt s egy darab 10 frankos aranyat tesz ki.

V.

Érettségi vizsgálat.

Érettségi vizsgálatra 11 tanuló jelentkezett. Ezek között volt egy ismétlő és egy ugyancsak ismétlő, ki mint volt iglói tanuló miniszteri engedelem mellett bocsájtatott érettségi vizsgálatra.

Ezeken kívül latin nyelvi érettségi vizsgálatra jelentkezett 3 nagykállói állami reáliskolai tanuló; s javító érettségi vizsgálatot tett két tanuló.

A vizsgálatok írásbeli része május hó 20, 24, 25, 26, 27. napjain tartattak, illetőleg a reáliskolai tanulóké jun. 17-én. Sőt amennyiben egyik tanuló szabálytalanságot követett el a latin nyelvi dolgozat készítése alkalmával, ennek számára külön latin dolgozat készítésére jun. hó 1-ső napja tűzetett ki.

Dr. Markó Sándor egyházkerületi vizsgáló bizottsági elnök úr írásbeli feladatokul a következő tételeket tűzte ki:

a) Magyar nyelvből:

1. Jókai Mór írói jellemzése.
2. Nagy Lajos és Mátyás király. (Párhuzamos jellemzés.)
3. A visszhangról. (Természettudományi értekezés.)

b) Német nyelvből:

Lefordítandó magyarból német nyelvre „A hét éves háboru.“ (Endrei Német stílus-gyakorlatok.)

c) Latin nyelvből:

Lefordítandó magyarból latin nyelvre „Tiberius.“ (Cserny K., David J. Latin stílus-gyakorlatok.)

d) Görög nyelvből:

Görögből magyarra fordítandó az Odyssea VI-ik énekének 247—277. sorai.

e) Mennyiségtanból:

1. Egy férfi 36 éves korában lemond a dohányzásról, és e czímen megtakarít évente 96 forintot, a melyet minden évben, az év elején tőkésít. Mily nagy összeget vehet fel 50 éves korában, ha a pénzintézet 3½%-ot ad és a kamatot évente tőkésíti?

2. Egy szabályos ötszög oldala 45 cm. Mennyivel nagyobb a területe a sokszögbe írt kör területénél?

Reáliskolai tanulók latin nyelvi tétele: Lefordítandó magyarból latinra „A jövő nem tudásáról“ című gyakorlat. (Kolmár-Sváby fordítási gyakorlatok.)

Az érettségi vizsgálatok szóbeli része június hó 27, 28-án tartatott. Elnöke volt a vizsgálatnak az egyházkerület részéről dr. Markó Sándor rozsnyói kir. közjegyző s egyházkerületi főjegyző, a magyar tanügyi kormányt pedig Békési Gyula kir. tanácsos, debreczeni tankerületi főigazgató képviselte.

Szóbeli vizsgálatot mind a 11 tanuló tett.

A vizsgálat eredménye:

Jól felelt meg a követelményeknek 2 tanuló, 8 *érettnek* jelentetett ki, 1 tanuló két hónap múlva teendő javító vizsgálatra utasított.

A reáliskolai tanulók közül kettő *jól* felelt meg a követelményeknek, egy *elégséges* eredménnyel éret.

A javító vizsgálatot tett két tanuló szintén „érett“-nek jelentetett ki.

Kiadás:

1. 12 tanuló első félévi és 15 tanuló második félévi ellátásáért (fejenként és havonként 8 frt 50 kr.)	1147 frt 50 kr.
2. Egyéb kiadások (felügyelő tisztelet díja 50 frt, 7 vasárnapi külön ebédért à 5 frt = 35 frt; majálisi ebéd à 60 kr. = 9 frt; bélyegre 19 kr.)	
3. Egyenleg mint vagyon	4763 frt 79 kr.
	<u>6005 frt 48 kr.</u>

A fennebb kimutatott vagyon elhelyezése:

1. A főgymnasiumnál 1892. év közepétől 5%-ra kölcsön	3600 frt — kr.
1. A nyiregyházi gazd. és keresk. hitelintézetnél 161. sz. könyvön 4 1/2%-ra	1163 frt 79 kr.
	<u>4763 frt 79 kr.</u>

Az itt kimutatott vagyonhoz, a tápintézeti folyó pénztárhoz járul még két tanuló 18 frtnyi tartozása; egy mult évi supplicans 162 frt 97 krajczárnyi még be nem szolgáltatott gyűjtése; a főgymnasiumnál levő összeg kamatai s végül a julius elején esedékes pénzintézeti kamatok.

Mészáros Ferencz,
tápintézeti felügyelő.

VI.

Tápintézet.

A jelen tanév első felében 12, második felében 15 tanuló részesült a tápintézet jótéteményében, kik közül egy június hó 13-án elhalt. — Az egész tanéven át részesek közül egész díjat: évi 50 forintot fizetett hat; fél díjat: évi 25 forintot fizetett öt; teljesen díjtalan volt: egy. — A félévesek közül egész díjat: 25 forintot fizetett kettő; fél díjat: 12.5 forintot fizetett egy. Ezen díjért két ételből álló ebédet és egy ételből álló vacsorát és kenyeret kaptak a részes tanulók.

Az alább következő számadások az 1892. év végén lezárt és a felettes hatóság által megvizsgált zárszámadások pénztármaradványával kezdődnek és június hó második feléig terjednek.

Bevétel:

1. Pénztármaradvány az 1891—92. tanévről	4554 frt 16 kr.
2. A tápintézeti alap 1892. évi kamata	210 „ 86 „
3. Vidéki (országos) gyűjtésből befolyt	542 „ 85 „
4. Helybeli gyűjtésből	120 „ 06 „
5. Nyiregyháza város rendes évi adománya	50 „ — „
6. Nyiregyházi kaszinó adománya külön ebédre (beneficium)	20 „ — „
7. Helybeli tanügybarát adománya külön ebédre (beneficium)	15 „ — „
8. Friedmann Sándor adománya	10 „ — „
9. 15 tanuló befizetése ez ideig	464 „ 50 „
10. Pénzintézeti kamatok december 31-én és márczius elején	13 „ 05 „
	<u>6005 frt 48 kr.</u>

VII.

Tanári nyugdíjintézet.

A tanári nyugdíjintézet vagyona a múlt tanév végétől június hó közepéig 742 frt 10 kr. növekedést mutat.

A lefolyt tanévről a részletek kimutatása a következő:

Bevétel:

1. Áthozatott a múlt 1891—92. tanévről	5593 frt 56 kr.
2. 1893. évre a főgymn. pénztár járuléka	350 „ — „
3. Tagdíj 9 rendes tanártól 2 félévi részletben	90 „ — „
4. Adományok: egy társaság gyűjtése 11 frt 4 kr., Okolicsányi Géza úr adománya 30 forint	41 „ 04 „
5. Kamatokból: Dessewffy Miklós gróf alapítvány kamatja 1892. évre 60 frt, 4 kötvénykölesön 6%-os kamatja 54 frt 62 kr.; pénzügyintézeti kamatok 5 és 4½%- mellett 206 frt 44 kr.	321 frt 06 kr.
Bevétel volt:	6395 frt 66 kr.

Kiadás:

Kovács János elhunyt tanár özvegyének nyugdíjul két részletben	60 frt — kr.
Vagyron:	6335 frt 66 kr.

Ezen összeg ekként van elhelyezve:

1. Gr. Dessewffy Miklós alapítványa az alapítónál 6%-ra	1000 frt — kr.
2. Négy kötvényen 6%-ra	1190 „ — „
3. Nyiregyházai gazd. és keresk. hitelintézetben 12. sz. könyvön 4½%-ra	4145 „ 66 „
Összesen	6335 frt 66 kr.

A pénzügyintézeti kamatok csak 1892. év decz. 31-ig számítvák.

Mészáros Ferencz,
nyugdíjint. pénztárnok.

VIII.

Könyv- és szertár.

1. A) Tanári könyvtár.

A tanári könyvtár ez évben vétel, előfizetés és ajándékozás útján gyarapodott.

Vétel útján szerzett művek:

Gyulai: Vörösmarthy életrajza 1 k. *Bodnár:* Magyar irodalom története II. k. *Müller-Récsi:* Régi görög irodalom története 2 k. *Munk-Scyffert:* Geschichte der römischen Literatur 2 k. *Friedländer-Bozóky:* A szépirodalom a római császárság fénykorában 1 k. *Ribbech-Katona:* Római költészet története III. k. *Iwan Müller:* Handbuch der klassischen Alterthumswissenschaft I., II., III., IV. k. V. k. 1 és 3 r. VII., VIII., IX. k. 1. (A többi rész most van megjelenőben.) *Hudora:* Könyvtártan 1 k. *Alexander-Bánóczi:* Filozófiai iróktára I: Descartes. II. Schopenhauer. III. Hume. IV. Franciaország filozofusai. V. A XIX. század pesszimizmusa. VI. A bölcsészet Magyarországon. VII. Bacon Novum Organum. VIII. Kant Prolegomenái. IX. A tiszta ész kritikája. *Gyurátz:* Gusztáv Adolf svéd király élete 1 k. *Amonymus:* Béla király névtelen jegyzője: Gesta. etc. 1 k. *Ziegler:* Das alte Rom. 1 k. *Szilágyi:* Magyar történeti életrajzok VIII. k. *Pór:* Nagy Lajos 1 k. *Marczali:* Magyarország története II. József korában 23 k. *Thury:* Török történetírók 1 k. *Janet-Lőrincz:* Politika és morál II. III. k. *Jekelfalussy:* A magyar korona országainak helységnévtára 1 k. *Brehm:* Az éjszaki sarktól az egyenlítőig 1 k. *Wartha:* Az agyagipar 1 k. *Bötticher:* Tektonik der Hellenen 2 k. Kupfertafeln zur Tektonik 1 k. *Wundt:* Physiologische Psychologie 1 k. *Báthory:* Állattan 1 k. *Pallas:* Nagy Lexikon I. II k. *Harrach:* Magyar Arion 1 k. *Varga:* Dalárzsebkönyv 2 k. *Szilágyi:* Erdélyi országgyűlési emlékek XV. k. *Nagy Imre:* Anjoukori okmánytár VI. k.

Összesen: 53 kötet, illetve rész. E könyvek ára: 191 frt 32 kr. Kötés: 16 frt 60 kr.

Járnak a következő folyóiratok:

Evangelikus egyház és iskola. Protestans egyházi és iskolai lap. Tanáregyesületi közlöny. Egyetemes közoktatásügyi szemle. Középkiskola. Athenaeum. Magyar nyelvőr. Egyetemes philologiai közlöny. Irodalomtörténeti közlemények. Nyelvtudományi közlemények. Századok. Archeologiai Értesítő. Földrajzi közlemények. Matematikai és természettudományi értesítő. Akadémiai értesítő. Hivatalos közlöny. (Vall. és közokt. min.)

Továbbá ezek: Magyar történeti életrajzok. Akadémiai emlékbeszédek. Értekezések a nyelv-, történettudományok köréből. Társadalom tudományi értekezések. Természettudományi értekezések. Matematikai és természettudományi közlemények. Luthertársaság kiadványai.

Ezeknek egy-egy évi folyamát 1-1 kötetnek véve 23 kötet.

Folyóiratok előfizetésére 50 frtot adtunk ki.

Ajándékozások:

Tek. Schwartz Adolf dr.-né úrnő ajándékai: Brassó város kalauza 1 k. Adatok Brassó sz. k. v. monographiájához 1 k. Napi közlöny a magyar orvosok és természetvizsgálók Brassóban tartott XXVI. nagygyűléséről 1—4 sz. *Mangold:* Balaton-Füred gyógyhatása 1 füz. *Száva Gerő:* Előpatak gyógyfürdő 1 füz.

T. Cserhalmi Samu úr az „Egyetemes Philologiai Közöly” 1893 évfolyamának füzeteit ajándékozta a tanári könyvtárnak.

Nagytszt. Farbak József főesperes úr ajándéka: Gyászbeszéd, melyet Irányi Dániel felett mondott F. J. 1 füz.

Főtiszt. Szabó Ferencz német-elleméri plébános úr ajándéka: *Wisemann:* A tudomány összhangzásban a ki nyilatkoztatással 1 k. *Holzwarth-Szabó:* Világtörténet 9 k. *Szabó Ferencz:* A legujabb kor története 2 k. Európa története 2 k. *Szamota:* Régi magyar utazók Európában 1 k. *Wertner:* Az Árpádok családi története 1 k. A magyar nemzetségek 2 k. *Ujhegyi:* Budavár keletkezése és hadtörténelmi multja 1 k. *K. Nagy Sándor:* A jobbágyság törté-

nete 1 k. *Thim:* A szerbek története 1 k. *Risztics-Románecz:* Szerbia külügyi viszonyai 2 k. *Ranke-Mihályffy:* Szerbia és Törökország 1 k. *Hilferding-Kiss:* A szerbek és bolgárok története 1 k. *Jirecek-Mayer:* A bolgárok története 1 k. *Klaic-Boinicic-Szamota:* Bosznia története 1 k. *Schmédler-Hommer:* A görög királyság története 1 k. *Lázár:* A török birodalom története 1 k. *Paganel-Hager:* Szkanderbég története 1 k. *Andric-Kunos:* A montenegrói fejedelemség 1 k. *Réthy:* Az oláh nyelv és nemzet története 1 k. *Wertner:* Délszláv uralkodók 1 k. *Smets-Répászky:* Az osztrák birodalom története 3 k. *Lázár:* Az orosz birodalom története 4 k. *Kaulen-Szabó:* Asszírria és Babylonia 1 k. *Lázár:* Angolország történelme 2 k.

A nm. vallás és közokt. miniszter úr ajándéka: A közoktatás állapotáról, tanítói nyugdíjról és gyámalapról szóló jelentése 3 k.

Főt. Zelenka püspök úr az 1892. évi egyetemes gyűlés jegyzőkönyvét gyámintézeti kimutatást küldte meg 2 füz.

T. Losonczy Lajos úr ajándéka: De Simonis de Keza *Chronicarum latinitatae* 1 füz.

Összesen: 49 kötet és 7 füzet.

A tanári könyvtár ez évi összes gyarapodása tehát: 125 kötet, (ill. rész) és 7 füzet

Ezeken kívül az egyes tanintézetek értesítőik cserepéldányait, a könyvkiadók pedig a szaktanárokat érdeklő kiadványaikat küldötték meg.

Fogadják a tanügynek lelkes pártfogói ez uttal is intézetünknek hálás köszönetét.

Könyvtárőr: *Moravszky Ferencz.*

B) Ifjusági könyvtár.

a) *A felső* gymnasiumi ifjusági könyvtár ez évben vétel és ajándékozás útján gyarapodott 32 kötettel.

Vétel útján szereztettek:

Byron: Don Juan 1 k. *Lévay:* Összes költeményei 2 k. *Merényi:* Sajó völgyi népmesék 2 k. *Kálmány:* Szeged népe 3 k. *Stanley:* A legsötétebb Afrikában 3 k. *Frecskay:*

Találmányok könyve 4 k. *Radó*: Költők albuma 1 k. Idegen költők albuma 1 k. *Kardos*: A magyar szépirodalom története 1 k. *Salamon*: Magyarország a török hódítás korában 1 k. *Czóbel Minka*: Nyírfalombok 1 k. *Hofecker*: Magyar zene története 1 k.

Összesen 21 kötet.

Ajándékozások:

Longfellow: Az arany legenda 1 k. *Coppée*: Severo Torelli 1 k. *Scribe-Wanderer Busch*: Clermont 1 k. *About Edmond*: Régi bástya 3 k. Paraszt históriák 1 k. (Rézler Gy. Kornél VIII. o. t. aj.) *Kovács*: Költeményei 1 k. (Blahunka Sándor VIII. o. t. aj.) *Gyulai*: Kölcsey szónoki művei 1 k. (Payer Géza VIII. o. t. aj.) *Jósika*: Várt leány várat nyer 1 k. *Sipos*: Emlékezés a multra 1 k. (Géczy Géza VI o. t. aj.)

Összesen 11 kötet.

b) Az alsó gymnasiumi ifjúsági könyvtár ezen tanévben vétel útján 89 kötetel, ajándékozás útján 3 kötetel gyarapodott; összesen 92 kötetel.

Verne-Beöthy: Utazás a föld központja felé. *Verne-Beöthy*: Utazás a tenger alatt. *Verne-Huszár*: Sándor Mátyás 2 k. *Verne-Szász*: Strogoff Mihály utazása. *Verne-Huszár*: Világ felfordulás. *Verne-Huszár*: A hódító Robur. *Verne-Vértesi*: Grant kapitány gyermekei. *Verne-Vértesi*: Utazás a föld körül. *Verne-Huszár*: Két évi vakáció. *Verne-Huszár*: Észak a dél ellen. *Verne-Visi*: Egy chinai viszontagságai Chinában. *Verne-Zempléni*: Utazás a holdba. *Verne-Huszár*: Haza Franciaországba. *Verne-Huszár*: Egy névtelen család. *Verne-Szász*: Rejtelmes sziget. *Verne-Vértesi*: Chancellor. *Verne-Huszár*: Lángban álló szigettenger. *Verne-Szász*: A bégum ötszáz milliója. *Verne-Huszár*: Egy sorjegy. *Verne-Huszár*: Cascabel Caesar. *Zólyomi* stb.: Magyar Helikon 4 k. *Mangold-Helmár* stb.: Magyar Helikon 2 k. *Höcker-Meyer*: A ki istenben bízik. *Höcker-Czanyuga*: Tedd a helyest. *Höcker-Barabás*: Isten nem hagyja el övéit. *Hoffmann-Barabás*: A könnyelműség következményei. *Hoffmann-Barabás*: A barátság áldozata. *Marryat-Dulácska*: Rüstig Zsigmond. *Csiszér-Széchy*: Csillámka. *Valló*: Habsburgi Rudolf. *Markó*: Amerika fölfedezése. *Baróti*: Patrick szigete,

Bánfi: Egyszer volt, hol nem volt. *Ferry-Hoffmann*: Cserkésző 2 k. *Hoffmann-Oldal*: Jellemrajzok az állatországból. *Meyne-Reid*: Vilmos a hajós inas. *Pajeken-Győri*: Messze nyugaton. *Ciklai-Busch*: Marcsi és Miska. *Ciklai-Busch*: Ugri Matyi. *Nieritz*: A pásztorfiu és a kuttyája. *Becker-Stove*: Tamás bácsi kunyhója. *Botka*: Utazás egy más világ-rész felé. *Nieritz*: A vak fiu. *Seemann*: A libapásztor. *Mikszáth*: A kis primás. *Sebesztha K.*: Művelődéstörténet. *De Gerando A.*: Ifjúsági színművek. *Cottin-Győry*: Szibériai száműzöttek. *Campe-Győry*: Távoli világrészekből. *Vértesi*: Fölkelő nap országa. *Brózik-Thirring*: Serpa Pinto utazása. *Burnett*: Sárka története. *Büchner-Tattai*: Karácsonyi regék. *Máiki*: Magyar pantheon. *Cocper-Eötvös*: Vadfogó. *Benedek*: Világ szép mesék. *Kerékgyártó*: A munka öröme. *Hohenauer*: Napkeleti regék. *Ukerman*: Buksi uram. *Baar-fuss*: Gyémánt völgy. *Amicis-Radó*: A sziv. *Reichner*: Tell Vilmos. *Kane*: A sark utazó. *Istvánfy*: Palócz mesék. *Szatmári*: Vitéz Holubár. *Baksay*: Gyalog ösvény 2 k. *Baksay*: Szederindák. *Szitnyai*: Levelek egy tanulóhoz. *Asbóth*: Zaharától Arabáig. *Burnett*: A kis lord. *Kisfaludy K.*: Vig beszélyei. *Szigligeti*: Magyar színészek. *Gaal*: Rontó Pál. *Pósa*: Az én ujságom gyermekszínháza. *Hohenauer*: Mária Therézia. *Csengei*: Mocsarak királya. *Mikszáth*: Tündérliget. *Ukerman*: Elbeszélések, vadászkalandok. *Karlovszki*: Magyar mesekönyv. *Bérczi*: Vadász-rajzok. *Jókai*: Mesekönyv. *Verne-Szász*: Servadac Hektor.

Összesen 89 kötet.

Ajándékkönyvek:

Jankó: Stanley utazása. (Mandel Jenő III. oszt. t. aj.) *Szabó-Kecskeméthy*: Koszorú. III. Mult és jelen. (A kiadó Rózsa K. aj.) Kossuth emlék (T. Réthy Gábor tanár úr aj.) Tek. Zoltán Imre úr Miklós fia után maradt használt tankönyveket ajándékozta az ifjúsági könyvtárnak.

Összesen 3 kötet.

Ez évi gyarapodás tehát 92 kötet.

Az egész ifjúsági könyvtárban kiadtunk könyvekre 154 frt 74 krajczárt, kötésre 18 frt 60 krajczárt.

Könyvtárőr: *Moravszky Ferencz*.

2. Természettani szertár.

A természettani szertár gyarapítására az évi 800 frtnyi átalány összegből a tanári kar határozata folytán 200 frt jutott. Ezen összegből hozattunk: 1. A Skioptikonhoz forgatható 1 drb képet, mely az árapályt mutatja. 2. Fényképező készüléket, melynek ára állványnyal és kasettával együtt 165 frt volt, a hozzávaló segédeszközök és szerek ára 30 frt volt, a készülék fölszerelése olyan, hogy a stereoscop számára ép úgy, mint a Skioptikon számára alkalmas fölvételek eszközölhetők vele; Nyiregyháza négy nevezetesebb pontjáról sikerült felvételünk már van. 3. Stereoskop szekrény forgatható képtartóval 25 drb kép számára, ára 20 frt. — Ezen megrendeléseket a Calderoni és társa cég szállította, melynek a 200 frtot megküldöttük s a fölös összeget a jövő évi számlára irattuk.

Mészáros Ferencz szertárőr.

3. Földrajzi szertár.

Ez évben „Afrika“ és „A magyar korona országainak térképe“ vétetett 12 frt 75 krért.

4. Természetrajzi szertár.

Az állattani szertár részint ajándék, részint vétel útján szaporodott.

Ajándékoztak: Keresztesy István úr egy csonttörő sast (*Haliaetus albicillus*), Leffler Sámuel úr zöld harkályt (*Gecinus viridis*), Kellner Victor dobsinai orvos úr nagy füles baglyot (*Strix bubo*), Orsovsky Gyula tannló egy kitömött tetrodon hispidust.

Vétel útján való szaporodás: *Falco gentilis*; *mustella*, *putorius*, *upopa eops*, *totanus fuscus*, *larus vidibundus*, *erinaeus europeus*, *erythacus rubecula*, *acrocephalos palustris*, *bombycilla garulla*, *parus major*, *parus coeruleus*, *orites caudatus*.

Vétetett továbbá emberi törzs fejjel, természetes nagyságban papirmacheból, melyből az agy és zsigerek kivehetők és szétszedhetők; ugyanazon anyagból szintén szétszedhető, tetemesen nagyított emberi szem és fül; végre az emberi

bőr átmetszete 200-szoros nagyításban feltüntetve. Kiváló alkalmas eszközök az anatomia szemléltető tanításához

Az itt felsorolt tanszerekre kiadatott 176 frt, rendelkezésre maradt még mintegy 24 frt.

5. Érem és régiségtár.

Ezen tár részére ajándékozott Molnár Gyula úr egy bronz csákányt, egy régi kardmarkolat darabot és három régi rézpénzt. Szabó Lóra kisasszony egy régi bronz pénzt.

6. Rajz szertár.

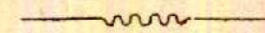
A rajz. geometriához: Zahn. Vorlagen für ornament. Malerei 2 füzet. Dekorative Vorbilder 89—90., 90—91. évfolyam. 21 frt 60 kr.

7. Torna szertár.

A meglevő tornaeszközök javítottak ki, s egy rohamdeszka készítettett.

8. Butor szaporulat.

Öt darab kettős ülésű pad készült. 50 forint.

IX

A tanulók érdemsorozata.

Jelek magyarázata:

Előmenetel: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. — **Magaviselet:** 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbé szabályszerű, 4 = rosz. — **Vallás:** á. e. = ágostai evangélikus, ref. = evangélikus reformált, r. k. = római katolikus, g. k. = görög katolikus, izr. = izraelita

Első osztály.

Sorszám	A t a n u l ó													
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a								Magaviselet	
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számításhól	Rajz mértan.	Írásból	Tornából		Énekből
1	Bergstein Emil	izr.	1883	Nyiregyháza	2	2	3	2	2	1	3	3	3	1
2	Biedermann Alad.	izr.	1882	"	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2
3	Blahunka László	r. k.	1881	Nagybánya Szat.	1	3	3	2	3	3	3	2	—	1
4	Bleuer István	izr.	1882	K.-SemjénSzabm.	2	2	3	2	3	3	2	3	—	1
5	Blum Imre	izr.	1882	Nyiregyháza	2	2	1	2	2	2	3	3	—	1
6	Bodó S. András	r. k.	1880	Kenézlő Szabm.	3	3	3	3	3	3	4	3	—	2
7	Bottenstein Sánd.	izr.	1882	Hanusfv. Sárosm.	1	1	1	1	2	1	2	2	—	1
8	Bozán Lajos	r. k.	1881	Nyiregyháza	2	4	3	3	4	3	2	3	—	1
9	Braun Izrael	izr.	1881	Kótaj Szabolcsm.	2	4	4	3	3	3	3	3	3	2
10	Burger Aladár	izr.	1881	Karász Szabm.	3	3	4	3	2	2	2	3	—	1
11	Czukur Jenő	izr.	1880	Nyiregyháza	1	1	2	2	1	1	3	fm.	1	1
12	Csernák Lajos	á. e.	1880	"	3	2	2	3	2	2	2	2	—	1
13	Dúcs István	r. k.	1879	Kisvárdai Szabm.	1	2	3	2	2	2	1	2	—	1
14	Fialkovszky Lászl.	r. k.	1881	Beregsz. Beregm.	2	3	3	3	4	4	3	2	—	2
15	Flegmann Emil	izr.	1882	Nyiregyháza	3	3	3	3	3	3	2	3	—	2
16	Fried Zsigmond	izr.	1881	"	1	1	2	3	2	3	2	3	—	1
17	Fülöp Aladár	izr.	1881	Thass Szabolcsm.	2	3	3	4	3	3	3	2	—	1
18	Gelbmann Lébi	izr.	1881	Ujfehértó Szabm.	1	2	3	3	2	3	3	3	—	1
19	Gróh Béla	r. k.	1881	Esztergom	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1
20	Herr Béla	ref.	1879	Nyiregyháza	3	3	3	3	2	3	2	3	—	2
21	Holek Andor	á. e.	1880	RozsnyóGömörm	1	1	1	1	1	1	2	2	—	1
22	Horovicz Sándor	izr.	1882	Nyiregyháza	2	2	2	2	2	3	3	2	—	2
23	Hrabéczy Elemér	á. e.	1883	"	3	4	4	4	4	4	3	3	—	2
24	Jelenovics Sándor	á. e.	1881	"	2	3	3	2	3	2	3	fm.	—	2
25	Juhász Ferencz	ref.	1880	Bogdány Szabm.	3	4	4	4	4	4	4	3	—	2
26	Juváncz Irén	r. k.	1882	PancsovaTorotm.	2	2	2	2	2	1	2	3	—	1
27	Klein József	izr.	1880	Nyiregyháza	1	3	4	3	4	3	2	3	—	2
28	Klein Móricz	izr.	1882	"	2	3	3	3	4	4	3	3	—	2
29	Klein Sámuel	izr.	1882	"	1	2	2	2	2	2	3	2	—	1
30	Kohn Géza	izr.	1881	Ujfehértó Szabm.	3	4	4	4	4	4	3	3	—	2
31	Kulcsár József	r. k.	1879	Arad Aradmegye.	2	3	3	2	2	2	3	1	—	2
32	Lieber Márton	izr.	1881	Ujsandec Galicia.	2	3	3	3	3	2	3	3	—	2
33	Mandl Mór	izr.	1882	Nyiregyháza	2	1	2	1	1	1	1	3	—	1
34	Márczy Géza	ref.	1881	Téth Szabolcsm.	3	3	4	3	3	3	3	2	—	1
35	Mártha Miklós	ref.	1880	Nyiregyháza	2	3	3	3	3	3	3	fm.	—	1

Sorszám	A t a n u l ó													
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a								Magaviselet	
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számításhól	Rajz mértanból	Írásból	Tornából		Énekből
36	Mátsánszky Gyula	ref.	1882	Nyiregyháza	2	3	3	3	3	2	2	2	—	2
37	Messinger Armin	izr.	1881	Felka Szepesm.	3	2	3	2	2	2	3	3	—	2
38	Mészáros Gyula	á. e.	1881	MiskolczBorsodm.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
39	Molnár G. Gyula	ref.	1882	Vaja Szabolcsm.	1	2	2	1	3	3	3	3	—	1
40	Neubauer János	r. k.	1882	Nyiregyháza	1	3	3	3	3	3	2	2	—	1
41	Payer Ervin	á. e.	1881	Poprad Szepesm.	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1
42	Podreczky Mihály	r. k.	1880	Nyiregyháza	2	3	3	3	3	3	3	3	—	2
43	Pollatsek Miklós	izr.	1882	"	1	2	3	1	2	3	3	3	—	2
44	Pólay Rudolf	á. e.	1880	"	3	4	3	3	3	3	3	3	—	2
45	Saffer Henrik	izr.	1881	S.-Patak Zempm.	2	4	4	4	4	3	4	3	—	2
46	Schwarz Dezső	izr.	1882	Nyiregyháza	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1
47	Spira Lajos	izr.	1881	"	3	2	2	3	3	3	4	1	—	2
48	Spitzer Dezső	izr.	1881	D.-FöldvárTolnm.	2	2	3	2	3	3	4	2	—	1
49	Stromp Pál	á. e.	1879	Nyiregyháza	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2
50	Szabó Gyula	ref.	1880	"	3	4	4	3	4	3	3	3	1	2
51	Szabó István	r. k.	1881	Pere Abaujmegye.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	1
52	Szametzs Jenő	izr.	1881	Nyiregyháza	2	1	2	2	1	1	2	1	—	1
53	Szamuely Samu	izr.	1880	"	2	3	3	3	3	2	2	3	—	2
54	Sztankovszky J.	r. k.	1881	Marburg Stiria.	—	3	4	3	3	3	1	2	—	1
55	Tomasovszky L.	á. e.	1880	Nyiregyháza	3	4	4	3	4	4	4	2	—	2
56	Tóth András id.	ref.	1880	"	3	4	4	3	4	4	3	3	—	2
57	Tóth András ifj.	ref.	1880	K.-SemjénSzabm.	1	2	3	3	3	3	3	2	—	1
58	Tukacs Béla	ref.	1882	Kaplony Szatm.	3	4	4	4	4	4	4	3	—	1
59	Ungár Barna	izr.	1882	Nyiregyháza	1	3	3	3	3	3	2	3	—	1
60	Vrabecz András	á. e.	1880	"	1	2	2	3	3	2	2	2	—	1
61	Zsák Andor	á. e.	1881	"	3	3	3	2	4	4	3	2	—	1
<i>Magántanulók:</i>														
1	Buday Géza	ref.	1882	Ófehértó Szabm.	1	1	2	1	2	2	—	—	—	—
2	Grósz Benecze	izr.	1883	Demecser "	1	2	2	1	1	1	—	—	—	—
3	Katz Sándor	izr.	1883	Nyirbátor "	3	4	3	2	3	2	—	—	—	—
4	Martinyi István	á. e.	1878	Nyiregyháza	vizsgá t nem tett									
5	Milotay Béla	ref.	1883	Nyirbátor Szabm.	2	3	2	1	3	2	—	—	—	—
6	Pollatsek Mór	izr.	1882	" "	1	3	3	2	3	3	—	—	—	—
7	Rézler Ervin	r. k.	1882	Kisvárdai "	2	2	3	1	3	1	—	—	—	—
8	Weisz Manó	izr.	1882	Mátészalka Zempl.	1	1	3	1	2	2	—	—	—	—

Kiléptek az első harmad végével: Bodolótzky Lajos ág. ev. (1880.) Nyiregyháza; Grósz Sándor izr. (1880.) Nagy-Kálló, Szabolcsmegye; Török Sándor ref. (1881.) Szamosszeg, Szatmármegye; Vinay Lajos ág. ev. (1880.) Nyiregyháza.
Összesen: 74.

Második osztály.

Sorszám	A t a n u l ó														
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a							Magaviselet			
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz, mért.	Szépírásból		Énekből	Tornázásból	Szabkézi rajz
1	Aranyos István	ref.	1879	Ujfehértó Szabm.	1	3	3	3	2	1	2	—	2	2	1
2	Baruch Ernő	izr.	1880	Nyiregyháza.	1	2	3	1	2	3	3	—	3	2	2
3	Bauman Jenő	izr.	1881	"	1	1	2	1	2	2	1	—	3	—	1
4	Bergstein Ábr.(A.)	izr.	1831	Tallya Zemplénm.	1	2	3	1	3	2	2	—	3	—	1
5	Bégányi Kálmán	ref.	1880	Nyiregyháza.	1	2	2	1	3	3	2	—	2	2	1
6	Brüll Simon	izr.	1881	Berczel Szabm.	2	3	4	3	2	2	2	—	1	—	2
7	Czukur Sándor	izr.	1881	Nyiregyháza.	2	2	3	3	3	3	3	—	3	—	2
8	Fest László	á. e.	1881	"	1	1	2	1	2	1	2	1	2	3	1
9	Florek Ignác	r. k.	1879	"	2	2	3	2	3	3	3	—	2	2	1
10	Fried Sándor	izr.	1880	N.-Kálló Szabm.	1	2	3	1	3	3	3	—	1	—	1
11	Friedmann Gyula	izr.	1881	Nyiregyháza.	1	1	1	1	1	1	1	—	2	2	1
12	Gömöri Ábris	á. e.	1880	Dobsina Gömörm.	3	3	3	3	3	3	3	—	1	2	2
13	Hamburger Henr.	izr.	1879	Szunizló Szatm.	1	1	1	1	1	1	2	—	3	—	1
14	Häuffel Béla	á. e.	1880	Nyiregyháza.	2	3	3	2	3	2	3	2	3	2	1
15	Hogyan Mihály	á. e.	1879	"	1	3	4	3	3	3	3	—	2	2	1
16	Hudák János	á. e.	1873	"	2	1	2	1	1	1	1	2	2	—	1
17	Íklódy Ferencz	ref.	1879	Eőr Szabolcsm.	2	1	2	1	1	2	2	—	3	—	1
18	Járny Béla	ref.	1881	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	3	3	—	fm	—	2
19	Jeszenszki János	r. k.	1880	Napkor Szabm.	3	4	4	4	4	4	3	—	2	—	1
20	Jóba Elek	ref.	1881	Nyiregyháza.	2	2	3	1	2	3	1	—	2	2	1
21	Juricskay Barna	r. k.	1881	"	1	1	3	1	1	2	2	—	2	2	1
22	Kálnay Zádor	ref.	1880	"	3	3	3	2	3	3	3	—	2	—	1
23	Klein Vilmos	izr.	1880	"	1	1	1	1	1	1	1	—	2	—	1
24	Kmotrik Samu	á. e.	1880	"	2	2	3	3	1	2	3	1	2	—	1
25	Kohn Ignác	izr.	1879	"	2	3	4	3	2	3	1	—	3	—	1
26	Kohn Samu	izr.	1879	Tokaj Zemplénm.	1	2	3	1	1	1	1	—	2	—	1
27	Komoróczy Fern.	ref.	1881	"	2	4	3	2	4	4	4	—	3	—	2
28	Kovács Károly	á. e.	1880	Nyiregyháza.	3	3	4	3	4	4	2	—	1	—	1
29	Kurucz Géza	r. k.	1880	Bulkány Szabn.	1	2	3	2	2	2	3	—	2	—	1
30	Laskay Sándor	ref.	1881	N.-Hulász Szabm.	3	3	3	3	3	3	3	—	3	—	2
31	Lencsák József	r. k.	1880	Kisvárdai Szabm.	1	2	3	2	2	1	3	—	1	—	1
32	Lényei Dezső	á. e.	1880	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	3	3	1	2	—	1
33	Lipsei György	r. k.	1878	"	3	4	4	4	3	3	3	—	1	—	2
34	Mirkus János	á. e.	1881	"	1	2	2	2	2	3	2	1	2	—	1
35	Mentzel Miksa	izr.	1881	"	4	4	4	—	4	3	—	—	3	—	2
36	Mitternacht Zsig.	izr.	1880	"	2	3	3	2	3	3	4	—	2	—	2
37	Moskovics Jenő	izr.	1881	T.-Lők Szabm.	2	3	4	4	3	3	4	—	3	—	2
38	Oláh Gyula	ref.	1880	Nyiregyháza.	2	2	3	3	3	3	3	—	3	3	1
39	Orsovsky István	r. k.	1881	"	2	4	4	4	4	3	4	—	3	—	2
40	Pampuch János	á. e.	1878	"	1	2	2	2	3	3	3	2	fm	—	1
41	Rozmány Kálmán	á. e.	1880	Szántó Abaujm.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	—	2
42	Ruchmann Béla	á. e.	1880	Nyiregyháza	1	3	3	1	1	2	3	1	3	—	1

Sorszám	A t a n u l ó															
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a							Magaviselet				
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Földrajzból	Számтанból	Rajz, mértanból	Szépírásból		Énekből	Tornából	Szabkézi rajz	
43	Ruzsa Lajos	á. e.	1881	Nyiregyháza.	1	2	3	1	3	1	2	1	2	—	2	
44	Salzberger Jenő	izr.	1880	"	2	2	3	2	2	3	3	—	3	—	2	
45	Schall Gyula	r. k.	1881	Encs Abaujm.	2	3	3	3	3	3	4	—	2	—	2	
46	Schmotzer István	r. k.	1881	Nyiregyháza.	1	1	2	1	3	3	1	—	3	—	1	
47	Schreiber Armin	izr.	1880	Gálszécs Zemplm.	1	2	2	1	3	3	2	—	3	—	1	
48	Somogyi János	ref.	1879	Kisvárdai Szabm.	1	3	3	2	3	3	3	—	3	—	1	
49	Stark Mór	izr.	1880	Nyiregyháza.	2	3	4	3	3	3	3	—	3	—	2	
50	Surányi Endre	ref.	1881	N.-Várad Biharm.	1	2	3	1	2	2	3	—	2	3	2	
51	Szabó Dávid	ref.	1881	Nyiregyháza.	2	2	3	2	3	3	1	—	fm	—	1	
52	Szép Mihály	g. k.	1880	Pazony Szabm.	2	2	3	3	3	3	3	—	3	—	2	
53	Sztreska Imre	r. k.	1879	Berczel Szabm.	1	2	3	1	3	3	3	—	1	—	1	
54	Tóth Gyula	ref.	1880	Nyiregyháza.	1	2	2	1	1	1	1	—	2	1	1	
55	Tóth László	ref.	1879	"	1	1	1	1	1	1	1	—	2	1	1	
56	Weisz Gábor	izr.	1880	Tokaj Zemplm.	1	2	2	1	2	1	2	—	3	—	2	
<i>Magántanulók:</i>																
1	Gescheit Ignác	izr.	1881	Tokaj Zemplm.	1	2	2	2	1	1	—	—	—	—	—	
2	Katz Ernő	izr.	1880	Nyirbátor Szabm.	2	4	3	1	3	2	—	—	—	—	—	
3	Kolos Sámuel	izr.	1881	Tokaj Zemplm.	1	1	2	1	2	1	—	—	—	—	—	
4	Kubinyi Albert	ref.	1881	Ujfehértó Szabm.	1	3	3	2	3	3	—	—	—	—	—	
5	Kubinyi Zoltán	ref.	1881	"	2	3	3	2	3	3	—	—	—	—	—	
6	Roth Miklós	izr.	1881	Tokaj Zemplm.	1	3	3	2	3	3	—	—	—	—	—	
7	Schwartz Lipót	izr.	1880	Nyirbátor Szabm.	2	2	3	2	3	3	—	—	—	—	—	
8	Sztruhár István	r. k.	1881	"	1	1	2	1	2	2	—	—	—	—	—	

Kiléptek: Grünberger Lébi (izr. (188)) Ujfehértó, Szabolcsm. Kmetz Sándor ág. ev. (1879) Nyiregyháza. Perl Sándor izr. (1880) Ó-Pályi, Szabolcsm.

Összesen: 67.

Harmadik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó																		
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a														
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Németből	Történelem	Számításhoz	R. mértanból	Term. földr.	Énekből	Tornából	Magaviselet	Szabadk. rajz	Franciaiból		
1	Ausländer Béla	izr.	1878	N.-Várad Biharm.	2	3	3	3	3	2	1	2	—	3	2	2	—	—	—
2	Berzeviczy Béla	á. e.	1879	Nyiregyháza	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	—	—	—
3	Bozán Gyula	r. k.	1880	"	1	2	2	2	1	3	2	1	—	2	1	—	—	—	—
4	Brandstätter Béla	r. k.	1879	Szögi Zemplénm.	3	3	4	3	4	3	3	4	—	2	2	3	—	—	—
5	Brüll Ede	izr.	1880	Berczel Szabm.	2	3	4	3	3	2	3	3	—	1	2	—	—	—	—
6	Budaházy Miklós	ref.	1880	N.-Halász Szabm.	2	3	3	3	1	3	4	2	—	3	1	—	—	—	—
7	Deák István	ref.	1878	Nyiregyháza	2	3	3	2	1	2	3	2	—	2	1	1	—	—	—
8	Deutsch János	izr.	1881	Kisvárdai Szabm.	1	3	4	3	2	2	2	2	—	1	2	—	—	—	—
9	Dietz Kálmán	á. e.	1879	Nyiregyháza	3	3	3	3	3	3	3	3	fm.	3	2	—	—	—	—
10	Farkas Márton	izr.	1880	"	3	2	3	3	2	3	3	2	—	3	1	—	—	—	—
11	Feuer Mór	izr.	1879	Tarpa Beregm.	1	3	3	3	3	1	1	3	—	2	1	—	—	—	—
12	Gansl Zoltán	izr.	1880	Nyiregyháza	2	3	3	2	2	2	2	2	—	3	1	—	—	—	—
13	Gerhardt Kálmán	á. e.	1878	"	1	1	3	2	2	2	2	3	1	2	2	—	—	—	—
14	Grosz Ferencz	izr.	1881	Kisvárdai Szabm.	3	2	3	2	2	1	2	2	—	2	1	—	—	—	—
15	Gyurcsány Dezső	á. e.	1880	Nyiregyháza	3	3	3	3	3	2	2	2	1	3	2	1	—	—	—
16	Hagymási Gyula	ref.	1878	Ófehértó Szabm.	2	1	2	2	2	2	1	2	—	3	1	—	—	—	—
17	Haraszi László	ref.	1879	Sámson Biharm.	2	2	3	3	3	3	3	2	—	2	1	—	—	—	—
18	Hartstein Miklós	izr.	1881	Napkor Szabm.	1	1	3	2	1	3	3	1	—	3	1	—	—	—	—
19	Horovicz Béla	izr.	1880	Nyiregyháza	2	2	3	2	2	2	2	2	—	2	2	2	—	—	—
20	Horváth Bertalan	ref.	1879	"	2	2	3	3	2	3	3	2	—	1	1	2	—	—	—
21	Jung Gyula	izr.	1878	"	3	3	3	4	3	3	3	2	—	2	2	—	—	—	—
22	Kellner Viktor	á. e.	1880	Dobsina Gömörm.	2	2	3	2	1	3	3	1	fm.	3	2	—	—	—	—
23	Kerekes József	r. k.	1881	Nyiregyháza	1	1	2	2	1	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—
24	Kocsár Imre	ref.	1880	Gebe Szatmárm.	2	2	2	2	3	1	1	1	—	2	1	2	—	—	—
25	Kohn Lajos	izr.	1880	Ujfehértó Szabm.	3	3	4	3	4	3	3	3	—	fm.	1	—	—	—	—
26	Küffer Gyula	á. e.	1880	Merény Szepesm.	3	3	3	2	3	3	3	2	2	1	1	—	—	—	—
27	Lebovics Bencze	izr.	1878	F.-Litke Szabm.	1	3	4	3	3	2	2	2	—	3	2	—	—	—	—
28	Leichtmann Ödön	izr.	1879	Nyiregyháza	1	3	3	3	3	3	3	2	—	2	1	—	—	—	—
29	Mandel Jenő	izr.	1881	Kemecse Szabm.	2	1	2	2	1	1	1	2	—	1	2	3	—	—	—
30	Mátsánszky László	ref.	1879	Nyiregyháza	1	1	2	2	1	1	2	2	—	2	1	—	—	—	—
31	Matulka Ödön	á. e.	1879	"	3	3	4	3	3	2	3	2	1	1	2	—	—	—	—
32	Oláh Lajos	ref.	1881	Kisvárdai Szabm.	2	2	3	3	1	2	2	2	—	2	1	3	—	—	—
33	Patzauer Kornél	izr.	1880	Szerencs Zemplénm.	beteg, vizsgálatlan maradt														
34	Rakovszky József	ref.	1877	Gáva Szabolcsm.	2	3	4	3	2	3	3	2	—	3	1	—	—	—	—
35	Raksányi Gyula	ref.	1880	Nyiregyháza	3	3	3	3	3	3	3	2	—	fm.	2	—	—	—	—
36	Révész Bódog	izr.	1881	Kisvárdai Szabm.	1	1	2	2	1	2	2	1	—	3	1	3	—	—	—
37	Ruzsa Endre	á. e.	1879	Nyiregyháza	3	2	3	3	3	3	3	2	1	2	1	—	—	—	—
38	Sáfrán Mór	izr.	1879	Rakamaz Szabm.	3	3	3	3	2	2	2	3	—	3	1	—	—	—	—
39	Sárkány Boldizsár	á. e.	1880	Dobsina Gömörm.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	2	3	—	—	—
40	Schall István	r. k.	1879	H-NémetAbaujm.	3	3	3	3	3	3	3	3	—	1	2	—	—	—	—

Sorszám	A t a n u l ó																		
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a														
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Németből	Történelem	Számításhoz	Rajz. mértan	Term. földr.	Énekből	Tornázásból	Magaviselet	Szabadk. rajz	Franciaiból		
41	Schmotzer Béla	r. k.	1879	Nyiregyháza	2	2	3	3	3	3	3	3	—	2	1	—	—	—	—
42	Silberstein Ignác	izr.	1880	"	1	3	3	3	2	3	3	3	—	2	2	3	—	—	—
43	Stark Samu	izr.	1878	Sóstó Zemplénm.	2	3	3	2	3	2	1	2	—	2	1	—	—	—	—
44	Strausz Miksa	izr.	1880	Nyiregyháza	2	2	3	3	1	3	3	2	—	3	1	—	—	—	—
45	Szinegh Sándor	r. k.	1876	Kisvárdai Szabm.	1	2	3	3	3	2	2	2	—	fm.	2	2	—	—	—
46	Szokol Károly	á. e.	1879	Nyiregyháza	2	1	3	3	2	3	2	2	1	2	1	1	—	—	—
47	Szokolay Gyula	á. e.	1880	"	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3	1	—	—	—	—
48	Várallyay Ferencz	r. k.	1878	Balsa Szabolcsm.	1	2	3	3	1	2	2	2	—	—	1	—	—	—	—
49	Vay Dénes	ref.	1880	Kisvárdai Szabm.	3	3	3	3	2	3	4	2	—	3	1	—	—	—	—
50	Vietórisz István	á. e.	1879	Nyiregyháza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
51	Zsák Zoltán	á. e.	1879	"	2	2	2	2	1	3	3	1	1	1	1	—	—	—	—
<i>Magántanulók;</i>																			
1	Buday Ferencz	ref.	1879	Ófehértó Szabm.	1	1	2	2	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—
2	Gomba Mihály	ref.	1878	Rakamaz Szabm.	vi	zs	g	át	n	e	m	t	e	t	t	—	—	—	—
3	Kolos Henrik	izr.	1880	Tokaj Zemplénm.	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—

Kilépett: Rosenberg József.

Összesen: 55.

Negyedik osztály.

Sorszám	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a														
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Németből	Történelemből	Menyiségt.	Rajz. mértan	Természetr.	Énekből	Szab kézi rajz	Gyóritásból	Tornázásból	Magaviselet	Francziából	
					1	Baumgarten G.	izr.	1879	Tállya Zemplm.	1	3	3	3	2	2	3	2	—	—
2	Bencs Károly	ág.e.	1878	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	4	3	3	1	—	—	2	1	—	
3	Biedermann Henr.	izr.	1879	"	3	4	3	3	3	4	3	3	—	—	—	3	1	—	
4	Czucker Gerő	izr.	1879	Kótaj Szabolcsm.	1	3	3	3	3	2	2	2	—	2	—	2	2	—	
5	Deák Sándor	izr.	1879	Demecser Szabm.	3	2	3	3	1	3	2	2	—	—	—	fm	1	—	
6	Domján Gyula	ref.	1878	Stanisics Bácsm.	2	2	3	3	3	3	3	1	—	—	—	2	1	—	
7	Ehrenreich Lipót	izr.	1878	K.-Léta Szabm.	1	2	3	2	2	3	2	1	—	1	—	2	1	—	
8	Eötvös Pál	r. k.	1878	Pécs Baranyam.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—	3	2	—	
9	Erdős Béla	izr.	1878	Nyiregyháza.	3	3	3	4	3	4	4	3	—	3	—	3	2	—	
10	Fábry Zoltán	r. k.	1878	Debr. Hajdum.	2	3	3	3	2	3	3	3	—	—	—	2	1	—	
11	Feuermann Áron	izr.	1878	Tállya Zemplm.	1	3	3	2	1	3	2	2	—	—	—	2	1	—	
12	Führer Adolf	izr.	1879	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	3	2	3	—	—	—	2	2	—	
13	Gaal Elek	ág.e.	1879	"	2	3	3	3	3	3	3	1	—	—	—	2	1	—	
14	Gerhard Jenő	ág.e.	1877	"	1	3	3	3	3	2	3	1	—	2	—	1	1	—	
15	Gerstner Rezső	r. k.	1879	Budapest.	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2	3	2	—	
16	Gönczy Sándor	ref.	1877	Buj Szabolcsm.	1	1	2	3	1	3	2	1	—	—	—	2	1	—	
17	Goldstein Zsigm.	izr.	1878	Ujfehértó Szabm.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	—	
18	Grosz Pál	izr.	1879	Nyirbátor Szabm.	3	2	3	2	2	2	3	1	—	—	—	3	1	—	
19	Hartstein Ernő	izr.	1879	Apagy Szabm.	2	3	3	4	3	3	4	3	—	—	—	4	1	—	
20	Holek Lajos	ág.e.	1878	Tokaj Zemplm.	1	1	2	2	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	
21	Honétzy Géza	ág.e.	1879	"	1	1	2	1	1	1	2	1	—	—	—	2	1	—	
22	Jakabffy Pál	r. k.	1879	Ungvár	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2	2	2	2	—	
23	Klein Vilmos	izr.	1878	Ny.-Béltek Szab.	1	2	2	1	1	3	3	2	—	—	—	2	2	—	
24	Kovács Géza	ág.e.	1877	Nyiregyháza.	3	3	4	4	3	4	4	3	—	—	—	2	2	—	
25	Laskay Endre	ref.	1879	N.-Halász Szabm.	3	3	3	3	3	4	4	3	—	—	—	3	2	—	
26	Lefkovits Jenő	izr.	1879	Hugyaj Szabm.	1	2	3	2	1	3	3	2	—	—	—	2	1	—	
27	Máté Károly	ág.e.	1876	Kölcse Szathm.	2	2	3	3	2	2	3	1	—	—	—	2	1	—	
28	Mikecz Miklós	ref.	1878	F.-Litke Szabm.	2	2	3	2	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	
29	Molitoris József	ág.e.	1877	Nyiregyháza.	1	1	2	1	1	1	2	1	—	—	—	1	1	—	
30	Nagy Dezső	ref.	1878	"	1	1	2	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	
31	Oláh Dezső	ref.	1879	K.-Várda Szabm.	3	3	3	3	3	3	4	2	—	3	—	3	1	—	
32	Palicz Mihály	ág.e.	1879	Nyiregyháza.	2	2	2	2	2	3	2	1	—	2	2	—	3	2	—
33	Pavlovits Károly	izr.	1879	"	1	2	3	2	3	3	2	2	—	—	—	1	2	—	
34	Pollatsek Jenő	izr.	1879	"	2	2	3	2	2	3	3	2	—	—	—	3	2	—	
35	Reich Vilmos	izr.	1880	Thass Szabolcsm.	2	3	3	3	3	3	4	2	—	—	—	3	2	—	
36	Schreiber Felix	izr.	1878	Gálszécs Zemplm.	2	2	3	1	1	3	2	1	—	—	—	2	2	—	
37	Sipos Lajos	r. k.	1877	Nyiregyháza.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—	2	1	—	
38	Somogyi Mihály	ref.	1877	Székelyhid Bihm.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—	3	1	—	
39	Szelóczky Géza	r. k.	1878	Rakamaz Szabm.	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	1	1	—	
40	Szikszay Miklós	ref.	1879	Buj Szabolcsm.	1	1	1	1	1	2	2	1	—	—	2	fm	2	—	
41	Szitha Sándor	ref.	1879	Kemecse Szabm.	1	1	2	2	1	2	2	1	—	—	—	2	1	—	
32	Trajtler Zoltán	ág.e.	1879	Nyiregyháza.	2	2	3	2	2	2	2	2	—	2	3	—	3	2	
43	Ungár Béla	izr.	1879	"	1	2	2	3	2	2	2	1	—	2	—	2	1	—	

Magántanuló:

1 Székely József

Ötödik osztály.

Sorszám	Neve	Vallás	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a													
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Görög	Németből	Történelem	Menyiségt.	Természetr.	Görög pótló magyar	Görög pótló rajz	Gyorsírás	Tornázásból	Magaviselet	
					1	Balla Béla	r. k.	1877	Ny.-Bakta Szabm.	1	3	3	—	3	3	3	3	2
2	Blahunka József	r. k.	1876	N.-Bánya Szatm.	3	2	3	—	4	3	4	3	3	2	—	—	2	
3	Csillag Sándor	izr.	1877	Ny.-Lugos Szabm.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	—	1	1	
4	Ferenczi István	r. k.	1876	Karász Szabm.	3	3	3	—	3	3	3	4	3	4	—	—	2	
5	Grosz Arthur	izr.	1879	Gelse Szabm.	1	3	3	—	2	2	3	3	2	2	—	—	1	
6	Herr Zsigmond	ref.	1875	Nyiregyháza.	2	3	3	—	3	3	3	2	4	3	—	—	2	
7	Horn Jenő	izr.	1878	"	2	2	3	4	4	2	3	2	—	—	—	4	2	
8	Jéger Zoltán	ág.e.	1877	"	1	3	3	3	3	2	2	1	—	—	—	3	1	
9	Juhász Sándor	ref.	1878	"	1	1	2	—	1	2	2	1	1	2	—	2	1	
10	Kelemen Gábor	r. k.	1875	Kemecse Szabm.	2	1	2	1	3	2	2	2	—	—	—	1	1	
11	Kerekes István	r. k.	1878	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	2	2	2	—	—	—	2	1	
12	Klár Béla	izr.	1878	Téth Szabolcsm.	2	2	3	—	3	2	3	2	2	3	—	3	2	
13	Kokorgyák Gy.	g. k.	1877	K.-Várda Szabm.	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	2	1	
14	Lenkei Árpád	r. k.	1877	M.-Sziget Márm.	2	3	3	—	3	3	3	2	3	2	—	2	2	
15	Lotter József	r. k.	1876	Nyitra Nyitram.	2	3	3	—	2	2	3	1	1	3	—	1	1	
16	Lukrics Károly	r. k.	1878	Nyiregyháza.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	—	1	1	
17	Martinyi László	ág.e.	1877	"	2	2	2	3	2	2	2	1	—	—	—	2	2	
18	Nádassy Gyula	ág.e.	1877	"	1	2	2	3	2	2	2	1	—	—	—	2	1	
19	Okolicsányi Zolt.	r. k.	1878	"	1	1	1	2	1	2	1	1	—	—	—	1	2	
20	Schwarz Pál	izr.	1879	Ny.-Bátor Szabm.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
21	Spiegel Sándor	izr.	1876	Nyiregyháza.	1	1	2	—	2	2	2	2	1	1	2	1	1	
22	Sulyok Kálmán	r. k.	1879	Tokaj Zemplm.	1	2	2	2	1	1	2	2	—	—	—	2	2	
23	Szabó Miklós	ref.	1877	Nyiregyháza.	1	2	1	2	2	2	2	1	—	—	—	3	1	
24	Szamet Ferencz	izr.	1878	"	1	1	2	—	2	1	2	2	1	1	—	1	1	
25	Szamuely Ignác	izr.	1876	"	2	3	3	—	3	2	2	3	3	3	—	—	2	
26	Szatke Ferencz	r. k.	1878	"	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	2	2	
27	Tuláts László	r. k.	1878	"	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	—	2	2	

Magántanuló:

1 Kovács Pál

vizsgálatot nem tett

Kilépett: Deák Dezső az I-ső harmad végével, Diószeghy József májusban.

Meghalt: Bégányi Ferencz.

Összesen: 31.

Hatodik osztály.

A t a n u l ó

Sorszám	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a											
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Görögből	Németből	Történetből	Menyiségtanból	Termész.rajzból	Görög pótló magyar Szabakézi és mér-tani rajz	Gyorsírásból	Tornából	Magaviselet
1	Bacsó Bertalan	r. k.	1877	Ramocsaháza.	1	1	2	2	2	3	2	—	—	—	2	1
2	Baruch Jenő	izr.	1877	Nyiregyháza.	1	2	2	—	2	1	2	1	2	—	2	1
3	Birta József	ref.	1877	Eőr Szabolcsm.	1	2	3	2	3	3	2	—	—	—	3	2
4	Bodó Ernő	r. k.	1878	N.-Kálló Szabm.	1	3	3	—	3	3	3	3	2	—	3	1
5	Boldizsár Zoltán	ref.	1876	Nyirbátor Szabm.	3	2	3	—	3	3	2	3	3	—	3	1
6	Bottó Milán	á. e.	1877	N.-Rőcze Gömör.	1	1	2	2	1	1	2	1	—	—	1	1
7	Czucker József	izr.	1877	Kótaj Szabm.	2	2	2	—	2	1	2	2	3	3	2	fm.
8	Dániel Sándor	á. e.	1876	Nyiregyháza.	2	2	3	3	3	2	2	1	—	—	2	3
9	Deák János	ref.	1875	"	2	3	3	—	2	3	3	2	2	1	2	2
10	Fränkl Henrik	izr.	1876	"	1	1	2	—	2	1	1	1	2	2	1	2
11	Furmann Lajos	ref.	1875	"	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1
12	Gara Zoltán	izr.	1877	"	1	1	1	—	1	1	1	1	1	—	1	2
13	Géczy Géza	r. k.	1877	"	2	2	3	3	3	3	2	—	—	—	3	2
14	Glück Dániel	izr.	1877	"	1	1	3	—	1	1	2	1	2	3	2	3
15	Guttman Mihály	izr.	1877	Tokaj Zemplm.	3	2	3	—	3	3	2	2	2	—	2	2
16	Haissinger Victor	á. e.	1875	Nyiregyháza.	2	2	3	—	2	3	3	2	1	—	3	1
17	Heumann Endre	izr.	1877	"	1	1	3	—	2	1	1	2	3	—	2	2
18	Horovitz Ernő	izr.	1877	"	3	3	4	—	4	3	3	3	3	—	2	2
19	Haynal Dezső	ref.	1875	Keék Szabm.	2	1	3	—	3	1	4	1	1	3	—	2
20	Imre János	ref.	1878	Nyiregyháza.	1	1	2	2	2	1	1	1	—	2	1	fm.
21	Jakab Mihály	á. e.	1876	"	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1
22	Katona Miklós	ref.	1878	Balkány Szabm.	1	2	3	—	3	1	3	2	2	1	—	3
23	Kálnay László	ref.	1876	Nyiregyháza.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	—	3	1
24	Kohn Aladár	izr.	1877	Tarcal Zemplm.	2	2	3	—	3	3	3	2	3	—	3	1
25	Kollár Pál	r. k.	1875	Nyiregyháza.	1	2	2	2	2	2	3	2	—	—	1	1
26	Kovács Jenő	r. k.	1877	Kisvárd Szabm.	3	3	3	—	3	3	4	3	3	4	—	3
27	Krecksák Lajos	á. e.	1876	Nyiregyháza.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	1	2
28	Krudy Gyula	r. k.	1878	"	2	2	3	—	3	2	3	2	2	3	—	2
29	Lengyel Antal	r. k.	1876	Demecser Szabm.	1	2	3	2	3	2	3	2	—	—	2	1
30	Lenkei Géza	r. k.	1875	M.-Sziget Márm.	1	2	3	—	3	3	2	2	2	1	1	2
31	Milotay Gábor	ref.	1877	Nyirbátor Szabm.	3	2	3	—	3	3	2	2	2	3	—	3
32	Nagy Zoltán	r. k.	1876	Nyiregyháza.	1	2	3	—	3	2	2	1	2	1	—	2
33	Neumann Ignátz	izr.	1877	Tokaj Zemplm.	2	2	2	—	3	3	2	2	2	1	—	3
34	Pintér László	r. k.	1877	Nyiregyháza.	1	1	2	1	2	1	1	1	—	3	1	2
35	Reich József	izr.	1877	Thass Szabm.	3	3	3	—	3	2	3	2	3	2	—	3
36	Schwarcz Emil	izr.	1877	Nyirbátor Szabm.	1	1	2	—	1	1	2	2	2	—	2	1
37	Suszték Károly	á. e.	1877	Nyiregyháza.	2	1	2	1	2	1	3	2	—	—	2	1
38	Suták Sándor	á. e.	1876	"	1	1	2	1	2	1	1	1	—	—	1	1
39	Szalánczy Ferencz	ref.	1875	Nyirbogdány.	3	2	3	3	3	3	4	3	—	—	fm.	1
40	Szesztay István	ref.	1877	Nyiregyháza.	be	te	g.	vi	zs	g	át	ne	m	te	tt	2
41	Szlaboczký Ernő	á. e.	1877	"	2	2	3	3	2	3	3	2	—	—	2	2
42	Szuchi József	á. e.	1877	"	2	2	3	—	3	3	3	2	2	1	—	3

Összesen: 42.

Hetedik osztály.

A t a n u l ó

Sorszám	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a											
					Vallásból	Magyarból	Latinból	Görögből	Görög p. magyar	Németből	Pol. földrajzból	Mennyiség.	Természett.	Abrázoló mért. és sz. b. kézi rajz	Tornázás	Gyorsírás
1	Bergstein Ignátz	izr.	1877	Tálya Zemplm.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	—	1	1
2	Bleuer Ödön	izr.	1876	Ibrány Szabm.	1	2	1	1	—	2	2	2	3	—	3	1
3	Bukovinszky Józ.	r. k.	1874	K.Besenyőd Szab.	1	2	3	—	1	3	3	3	3	2	1	1
4	Feldmann József	izr.	1876	Ér.-M.-Falv. Bihm.	1	2	2	—	1	3	1	2	2	2	3	1
5	Glücksmann Hen.	izr.	1875	Nyiregyháza.	2	2	3	—	2	3	2	2	3	2	3	1
6	Hajts Bálint	ág. e.	1875	Sz.-Béla Szepes.	2	1	1	1	—	1	3	3	3	—	2	1
7	Janousch Rudolf	r. k.	1875	Krekovicz Galiczia	1	3	2	2	—	3	3	3	3	—	1	1
8	Kohn Sándor	izr.	1875	H.-Böszörmény.	2	3	3	3	—	3	2	3	3	—	3	1
9	Kovács Lajos	ág. e.	1874	Ungvár Ungm.	1	2	3	2	—	2	2	3	2	—	1	1
10	Kovács László	ág. e.	1875	Nyiregyháza.	2	2	3	3	—	3	2	3	2	—	3	2
11	Kovács Tibor	ref.	1877	"	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	1
12	Lakner Ödön	ág. e.	1875	"	2	2	3	—	1	3	2	3	3	3	fm.	1
13	Lukács Ödön	ref.	1876	"	1	1	2	2	—	2	1	2	1	—	2	1
14	Murányi László	r. k.	1877	Edelény Borsodm.	1	1	1	—	1	2	1	2	1	2	2	1
15	Nagy Imre	ref.	1876	Kisvárd Szabm.	2	2	2	2	—	2	1	2	2	—	1	1
16	Pallai Tibor	izr.	1876	Piricse Szabm.	2	2	3	—	1	2	2	3	3	3	1	1
17	Propper Dezső	izr.	1875	Berkesz Szabm.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	2	1
18	Reök István	ág. e.	1876	M.-Szalka Szatm.	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	2
19	Szilvássy István	r. k.	1874	Nyiregyháza.	1	2	3	—	2	3	2	2	3	3	2	1
20	Weisz Adolf	izr.	1876	Edelény Borsodm.	2	3	3	—	2	2	2	3	2	2	3	1

Kilépett: Nogall Imre 1892. november 17-én.

Meghalt: M. Kovács József 1893. június 13-án.

Összesen: 22.

Nyolczadik osztály.

Sorszám	A t a n u l ó														
	Neve	Vallása	Születési éve	Születéshelye	o s z t á l y z a t a										
					Vallástamból	Magyarból	Latinból	Görögből	Németből	Történetből	Mennyiségt.	Természett.	Bölcsészet	Tornászat	Magaviselet
1	Blahunka Sándor	r. k.	1874	Szatmár.	2	3	3	3	3	4	4	3	3	3	2
2	Eötvös Dezső	r. k.	1874	Pécs Baranyam.	2	3	3	3	3	3	4	4	3	3	2
3	Gara Miklós	izr.	1875	Nyiregyháza.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2
4	Guttman Dávid	izr.	1876	Tokaj Zemplm.	1	2	3	3	2	2	2	2	3	2	2
5	Holis János	g. k.	1873	Ny.-Gebe Szatm.	1	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1
6	Jármy Ödön	ref.	1875	Laskod Szabm.	1	3	3	2	2	2	3	3	2	2	1
7	Molnár Sándor	ág.ev.	1873	Nyiregyháza.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
8	Oltványi Ödön	ág.ev.	1874	"	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1
9	Payer Géza	ág.ev.	1873	Felka Szepesm.	2	3	3	3	1	3	3	3	2	1	2
10	Rézler Gy. Kornél	r. k.	1875	Kisvárdá Szabm.	2	2	2	3	3	3	3	2	1	2	2
11	Szeszich Elek	r. k.	1874	Nyiregyháza.	2	3	3	3	3	2	2	2	2	1	2
<i>Magántanuló:</i>															
1	Grün Jenő	izr.	1873	Kassa Abaujm.	2	3	3	3	3	2	4	3	3	—	—

Meghalt: Kornis Béla r. k., 1872., Sasvár, Ugocsa megye.

Összesen: 13.

X.

Statisztikai adatok. — A főgymnasiumi tanulók

a) száma, vallása, anyanyelv, nyelvismeret szerint.

Osztály	Beiratott			Vizsgálatott tett			Év közben kilépett		Vizsgálatott nem tett		A vizsgálatott tett tanulók közül		A vizsgálatott tett (nyilvános és magán) tanulók között volt										
	nyilvános	magán	összesen	nyilvános	magán	összesen	nyilvános	magán	nyilvános	magán	haladó	ismétlő	vallásra					anyanyelvre			nyelvismeretre		
													ág. ev.	ev. ref.	r. kath.	gör. kath.	izraelita	összesen	magyar	német	tót	csak magyarul beszél	hányan tudtak magyarul
I.	65	8	73	61	7	68	4	—	—	1	65	3	11	13	12	—	32	68	64	3	1	63	68
II.	59	8	67	56	8	64	3	—	—	—	58	6	13	16	11	1	23	64	63	—	1	55	64
III.	52	3	55	50	2	52	1	—	1	1	49	3	13	12	7	—	20	52	49	3	—	38	52
IV.	43	1	44	43	1	44	—	—	—	—	42	2	10	9	7	—	18	44	44	—	—	34	44
V.	30	1	31	27	—	27	2	—	—	1	25	2	3	3	12	1	8	27	27	—	—	18	27
VI.	42	—	42	41	—	41	—	—	1	—	39	2	9	10	10	—	12	41	40	—	1	15	41
VII.	22	—	22	20	—	20	1	—	—	—	19	1	5	3	4	—	8	20	19	1	—	16	20
VIII.	12	1	13	11	1	12	—	—	—	—	11	1	3	1	4	1	3	12	11	1	—	10	12
Összesen	325	22	347	309	19	328	11	—	2	3	308	20	67	67	67	3	124	328	317	8	3	249	328

b) A vizsgálatot tett nyilvános és magántanulók szülei polgári állásra nézve.

c) A vizsgálatot tett nyilvános és magántanulók életkora a tanév végén.

Osztály	A tanulók szülei közt polgári állásra nézve volt:													Összesen	A tanulók életkora a tanév végén:											Összesen					
	Östermelő			Iparos			Keresk. vállalk.		Tisztviselő		Katona	Értelemiségi	Személyes szolgálatot tevő		Magánzó	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		19	20	21	több	
	önálló	alkalmazott	alkalmazott	önálló	alkalmazott	alkalmazott	önálló	alkalmazott	állami, hatósági	magán- és társulati						n.-keresk.	kiskereskedő szatós	alkalmazott	életévét betöltötte												
											nagybirtokos és bérlő	kisbirtokos és bérlő	n.-iparos		kisiparos				n.-keresk.	kiskereskedő szatós	9	10	11	12	13		14	15	16	17	18
I.	—	10	—	—	24	—	—	9	—	3	3	1	13	5	—	68	1	12	26	21	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	68
II.	4	4	1	1	17	—	7	11	—	8	1	—	6	2	2	64	—	—	8	29	13	11	3	—	—	—	—	—	—	64	
III.	3	4	—	—	14	—	—	11	—	6	2	—	10	2	—	52	—	—	2	13	17	17	1	2	—	—	—	—	—	52	
IV.	—	8	—	—	4	—	—	10	—	15	1	—	6	—	—	44	—	—	—	1	8	19	12	4	—	—	—	—	—	44	
V.	1	2	—	1	6	—	—	4	—	5	2	—	4	—	2	27	—	—	—	—	1	8	10	6	1	1	—	—	—	27	
VI.	4	4	—	1	10	—	4	—	—	6	1	—	11	—	—	41	—	—	—	—	—	1	13	14	9	4	—	—	—	41	
VII.	1	3	—	—	3	—	—	4	—	5	1	—	3	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	9	5	3	3	—	—	20	
VIII.	—	1	—	—	—	—	—	2	—	5	1	—	2	1	—	12	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	6	—	—	12	
Összesen	13	36	1	3	78	—	11	51	—	53	12	1	55	10	4	328	1	12	36	64	44	59	39	37	16	11	9	—	—	328	

d) A tanulók illetősége, egészségi állapota, magaviselete, a fegyelmi esetek száma és mulasztása.

Osztály	A tanulók illetősége				A tanulók egészségi állapota betegségi eset				A tanulók magaviselete				A fegyelmi esetek száma				A tanulók mulasztása			
	helybeli	megyebeli	más megyebeli	más állambeli	nem járványos		járványos	meghalt	hány tanuló kapott				igazgatói megrovásban részesült	tanárkari megrovásban részesült	tanács folytán eltávozott	kizáratott	igazolt óraszám	igazolatlan órasz.	hány mul. igazolatlanul	hány nem mulaszt.
				ausztriai	könnyű	súlyos			jó	szabály-szerű	kevésbé szabály-szerű	rossz								
				j e g g y e t ?																
I	47	15	6	—	88	8	2	—	33	28	—	—	—	—	—	—	1001	1	1	18
II.	34	17	13	—	53	9	1	—	36	20	—	—	—	—	—	—	961	4	1	16
III	32	12	8	—	80	6	—	—	32	18	—	—	—	—	—	—	1141	2	2	11
IV.	27	9	8	—	49	1	—	—	27	16	—	—	—	—	—	—	705	—	—	13
V.	21	4	2	—	66	2	—	1	15	12	—	—	3	—	—	—	581	18	4	2
VI.	28	10	3	—	68	4	1	—	27	13	1	—	3	2	1	—	1038	53	8	7
VII.	8	5	7	—	63	—	—	1	18	2	—	—	3	—	—	—	456	—	—	1
VIII.	7	1	4	—	10	2	—	1	4	7	—	—	1	1	—	—	312	—	—	—
Összesen	204	73	51	—	477	32	4	3	192	116	1	—	10	3	1	—	6195	78	16	68

A tanulásban tett előmenetelről.

Osztály	a) Rendes tantárgyak						b) Rendkívüli tantárgyakat véve					
	jeles	jó	elégéses	egy tantárgyból elégtelen	két tantárgyból elégtelen	több tantárgyból elégtelen	francia nyelv	rendkívüli német	rendkívüli rajz	gyorsírás	Bessenyei-kör tagjainak száma	Dalos-kör tagjainak száma
I.	4	16	25	8	7	8	—	—	10	—	—	—
II.	4	15	33	5	1	6	—	—	17	—	—	—
III.	3	10	29	8	1	1	—	—	16	—	—	—
IV.	1	9	26	3	3	2	—	—	11	3	—	—
V.	3	10	10	1	3	—	—	—	2	—	—	8
VI.	4	10	23	2	2	—	—	—	14	13	33	11
VII.	2	5	13	—	—	—	—	—	2	—	15	9
VIII.	1	—	9	—	2	—	—	—	—	—	8	3
Összesen	22	75	168	27	19	17	—	—	—	20	56	31

Az érettségi vizsgálatról.

Hányan jelentkeztek érettségi vizsgára?	Az írásbelin		Hány bocsátott szóbelire?	A szóbelin				Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása:																	
	hány készítette el minden dolgozatát legalább elégs. eredménnyel?	hány utasított az írásbeli alapjában ismétlő vizsgálatra?		hány lett jelesen	hány jól	hány egyszereően	Lány utasított javító vizsgára?	hány utasított ismétlő vizsgára?	theo-	logiai	bölcsé-	szeti	jogi	orvosi	gazda-	sági	diplom.	keres-	kedel-	mi	kisebb	hivatal-	nok:	kato-	nai
									pályára készült?																
14	10	—	11	—	2	8	1	—	1	1	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	

XI.

Figyelmeztetés a jövő tanévre.

A jövő 1893/4-dik iskolai évre a beiratások szeptember hó első három napján eszközöltetnek, *de a javító vizsgálatok már augusztus hó 30., 31-kén tartatnak.* A főgymnasium első osztályába az 1883. évi XXX. t. cz. 10. §-a értelmében csak oly növendékek vétetnek fel, kik életök kilenczedik évét már betöltötték és vagy arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mértékű képzettséggel birnak. A felvételnél tartozik a tanuló felmutatni születési bizonyítványát, továbbá orvosi bizonyítványt arról, hogy mikor volt utolszor beoltva s mily eredménnyel. (Rendtartás 5. §.)

A főgymnasium egyik osztályából a következő felsőbb osztályba csak az a tanuló léphet, ki az elvégzett osztály rendes tantárgyaiból legalább is elégséges osztályzatot kapott (Rendtartás 6. §.)

Azok a tanulók, kik reáliskolából vagy polgári iskolából a gymnasiumba akarnak átjönni, kötelesek felvételi vizsgálatot tenni. E vizsgálat az elhagyott és újonnan választott iskola tantervei között mutatkozó lényeges különbségre terjed ki. (Rendtartás 6. §.)

A gymnasium V. osztályába belépő tanuló szülője, illetőleg gyámja köteles kijelenteni, vajjon fia, illetőleg gyámoltja az 1890. évi XXX. t. cz. értelmében a görög nyelvet, avagy az idézett törvényczikk által meghatározott más tantárgyakat fogja-e tanulni. (Rendtartás 7. §.)

Minden tanuló a felvételt személyesen és rendszerint atyja, anyja vagy gyámja kíséretében tartozik az igazgatónál jelentkezni. Azok a szülők vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekük vagy gyámfiok felvételekor alkalmas helyettest tartoznak bejelenteni, kire a házi felügyelet és nevelés tekintetében kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy a gondviselésére bizott tanuló felől az igazgató vagy osztályfőnök értesítését elfogadhassa. A szülők és gyámok e részben minden változtatást személyesen vagy írásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál (Rendtartás 12 §)

Oly tanulóknak, kik egy kötelező tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet és a kiket a tanári testület képeseknek tart arra, hogy a szünet alatt önszorgalmukból pótolhatják mulasztásukat, megadhatja a jogot, hogy a jövő iskolai év kezdetén javító vizsgálatot tehessenek. Ezen javító vizsgálat, ha a tanuló a kitűzött időben jelenik meg arra, díjtalan

Azok a tanulók, a kik két kötelező tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet, az igazgató útján csak fontos okok alapján folyamodhatnak javító vizsgálatra való engedélyért mélt és főtiszt. Zelenka Pál püspök úrhoz (Rendt 41 §) E tárgyú folyamodások július hó 10-ig az intézet igazgatójához nyújtandók be

A felvételnél minden tanuló 2 frt felvételi díjat fizet, mely díjnak fizetése alól senki sem menthető fel Fizet továbbá minden tanuló a gymn alapra 1 forintot.

A tandíj 24 frt Ez összeg két részben és pedig felerésze a beiratáskor, másik felerésze február hó elsején előre fizetendő. Az igazgatónak nincs joga fizetési halasztást engedélyezni.

Azon tanulók a kik magukat részben vagy egészben a tandíj fizetése alól felmentetni óhajtják, tandíjmentességüket kérelmező folyamodványaikat kellően felszerelve a főgymnasium kormányzó tanácsához czimezve augusztus hó 15-ig a főgymnasium igazgatójához nyujtsák be Később beadott folyamodások tekintetbe nem vétetnek

A magántanulók 40 frt vizsgálati díjat fizetnek s ezen felül a gymn alapra 10 frtot. A tíz forint a beiratás alkalmával előre fizetendő. A magántanulók ezenfelül vallástani

vizsgálati díjat is fizetnek a vallástanároknak, és pedig a keresztyén tanulók 3—3 frtot, az izraeliták 5 forintot

A tápintézet szeptember hó 1-én nyilik meg A tápintézetbe vallásfelekezeti különbség nélkül vétetnek fel a tanulók

A tisztességes ebéd és vacsora díja egész évre 50 forint, mely összeget a tanuló két részben előre tartozik befizetni.

